WOLFGANG BORCHERT

Bu Salı

AFA
ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI

Wofgang Borchert 20 Mayıs 1921'de Hamburg'ta dünyaya geldi. İkinci Dünya Savaşında askere alınarak Rus cephesine gönderildi. Nasyonal Sosyalizme karşı yazdığı yazılar yüzünden çeşitli kereler tutuklandı. Savaşın sonunda Hamburg Devlet Tiyatrosunda yönetmen yardımcısı olarak çalışmaya başladı. *Draussen vor der Tür* (Kapıların Dışında) adlı radyo oyunu belli bir yankı uyandırınca yazmaya ağırlık verdi. 1946'da *Laterne, Nacht und Sterne* (Fener, Gece ve Yıldızlar) adlı şiir kitabını, 1947'de *Die Hundeblume* (Karahindiba) adlı öykü kitabını yayınladı. İkinci öykü kitabı *An diesem Dienstag* ile tiyatro oyununa dönüştürdüğü *Kapıların Dışında*'nın basıldığını göremeden 20 Kasım 1947'de öldü.

AFA - Çağdaş Dünya Edebiyatı: 44
AFA - Yayınları: 275

ISBN 975-414-232-7

Mayıs, 1994

Birinci Baskı: 1969

© AFA Yayıncılık A.Ş.

An diesem Dienstag
adlı Almanca orijinalinden çevrilen
bu kitabın Türkçe çeviri hakları
AFA Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.

Dizgi: AFA Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Özener Matbaası
Cilt: Güven Mücellithanesi
Kapak: Temel Matbaası

AFA Yayıncılık A.Ş., Babıali Cad., Sıhhiye Apt. 19/8
34410 Cağaloğlu - İSTANBUL
☎526 39 80

WOLFGANG BORCHERT

Bu Salı

Çeviren:
Kâmuran Şipal

AFA
YAYINLARI

İçindekiler

Wolfgang Borchert'in Sesi 7

Karda, Temiz Karda 13

Bowling Oyunu 15
Dört Asker 17
Kucak Kucak Kar 19
Saz Benizli Kardeşim 22
Jesus "Benden Paso Artık" Diyor 26
Kedi Donmuştu Karda 30
Bülbül Şakıyor 32
Üç Kara Kral 35
Radi 38
Bu Salı 42

Ve Kimse Bilmiyor Nereye 47

Ne İdiği Belirsiz Kahve 49
Mutfak Saati 56
Belki Pembedir Gömleği 59
Küçük Mozart'ımız 62
Kanguru 70
Ama Fareler Uyurlar Gece 74
O da Az Sıkıntı Çekmemişti Savaşlarda 78
Mayıs'ta, Mayıs'ta Ötüyordu Guguk 86
Uzun, Uzun Yollar Uzunluğunca 106

Wolfgang Borchert'in Sesi

(1955)

Bir tek sinema bileti için ödenen para karşılığında satın alınabilecek bu seçmeler, bugün, Borchert'in ilk kez askeri tutukevini boyladığı yaşta olanlara sesleniyor. O sıralar yirmi yaşındaki asker Borchert'in mektupları devletin güvenliğini sarsıcı nitelikte görülmüş, bu yüzden yazarı ölüme mahkûm edilmiş, ama altı hafta kadar bir hücrede bekletildikten sonra hayatı yeniden bağışlanmıştır. Yirmi yaşında olmak, altı hafta bir hücrede pineklemek ve öleceğini, Hitler ve savaş üzerine düşündüklerini açığa vurduğu birkaç mektup yüzünden öleceğini bilmek! Bu kitabı ellerine alan yirmi yaştakiler, insana kendi fikirlerinin ne denli pahalıya patlayabileceğini, karşılığında ödenmesi gereken bedelin ne denli yüksek olabileceğini göreceklerdir.

Borchert'in hayatı bağışlanmıştı ama, böylesi durumlarda af, dikta düzeninin o zalim kaprislerinden başka bir şey değildi. Nitekim Scholl kardeşler, hani onlar da yirmi yaşlarında olmalarına karşın hayatları bağışlanmadı. Daha sonraları Borchert, yirmi dört yaşındayken anlattığı birkaç fıkra yüzünden bir kez daha içeri tıkıldı. Yirmi yaşındaki Borchert'in fıkralarından öç alınmak üzere bütün bir düzmece hukuk mekanizması harekete geçirildi. İşte böylesine alıngan oluyor dikta yönetimleri. Genelkurmay haritasına batırılan bir tek topluiğne, "savaşa sürülmesi" gerekli görülen on bin insan hayatını gösteriyor – ama bu yönetimlerin kendileri özgür düşüncenin iğnelemelerine bir türlü katlanamıyorlar, böyle bir şeye verecekleri karşılık ölüm oluyor yalnızca. Savaş koptuğunda Borchert on sekiz, bitiminde ise yirmi dört yaşındaydı. Savaş ve zindan hayatı sağlığını mahvetmişti, üstünü de savaş sonrasının açlık yılları tamamladı ve Borchert 26 Kasım 1947'de yir-

mi altı yaşındayken hayata gözlerini yumdu. Dolayısıyla, yazmak için topu topu iki yıl gibi bir zaman bulabilmiş, bu süre içerisinde Azrail'le yarışırcasına durmadan yazmıştı; fazla vakti yoktu ve bunu kendisi de bilmekteydi. O da savaşın kurbanları arasındaydı; savaştan sonra tarihsel bir memnunluğun paslı giysisine bürünmüş sağ kalanların yüzlerine, kendisinin de aralarında bulunduğu savaş kurbanlarının söyleyemediklerini bağırarak söylemek, miskinlikleri, serinkanlılıkları ve bilgeliklerinin düzmeceden ve bütün o cilalı laflarının katıksız yalanlardan başka bir şey olmadığını yüzlerine haykırmak üzere kısa bir zaman bağışlanmıştı kendisine. Bayrakların o sersemce coşkusu, top atışlarının gümbürtüleri ve cenaze marşlarının o yavan kahramanlığı – bunların hepsi de ölüler için öylesine umursanmayacak şeylerdir ki! Bayraklar, mezar başlarında havaya ateş etmeler ve bandolar, kısaca bütün bu duygusal dışavurumlar, kendilerini tek kişi olarak bir özgürlük uğruna kurban edenler için, davranışlarındaki budalalığı tarihin akışından pekâlâ görebilecek kimseler için yerinde olabilir. Ama bu bayraklar, havaya ateş etmeler ve bandolar, kardeşlerimizin ölmüş olduklarını bizlere unutturmamalıdır. X'de bir meydan savaşının kazanılmış, Y'de bir diğerinin kaybedilmiş olduğunu, A için kazanılıp B için kaybedildiğini saptamak bir tarihçinin işi olabilir. Ama bir ozanın, dolayısıyla Borchert'in gerçeği, kazanılan ya da yitirilen her iki savaşın da bir kıyım olduğu, ölüler için çiçeklerin artık açmayacağı, onlar için fırınlarda ekmeklerin artık pişirilmeyeceği, rüzgârın onlar için artık esmeyeceği, ölülerin çocuklarının yetim ve eşlerinin dul kalacağı, anne babalarının oğulları için yas tutacağı gerçeğidir.

İnsanlardaki bu serinkanlılık, olup bitenlerden kendini temize çıkaran Pilatus'un o üşengeç omuz silkişi, anı edebiyatında sık sık karşımıza çıkar.

Draussen vor der Tür'de* Beckmann'ın anonim binba-

* *Kapıların Dışında*, Çeviren: Behçet Necatigil, De Yayınevi.

şıyla söyleşisinin, kitabın yalnızca bu birkaç sayfasının söz konusu serinkanlılıktan, anı yazarlarının koruyucu melekliğine atanabilecek Pilatus'un o üşengeç omuz silkişinden daha ağır bastığı görülür. Bu söyleşide hesap sorulmaktadır, sadece on bir kişinin, on bir baba, oğul ve kardeşin, milyonlarca kişiden ancak on birinin hesabı sorulmaktadır. Buna karşın Beckmann bir yanıt alamaz ve yükü atamaz omuzlarından, kendisine tarihten dem vurulur, ölülerin artık çiçek yüzü görmeyip, ekmek yemeyecek oluşlarının önemsenmediği o serinkanlılıkların serin dünyasından söz açılır. Stalingrad, Thermopylai, Dien Bien Phu – kala kala bir yer ismi kalır geriye ve savaştan sağ çıkanların kötü bir şarap gibi içip sarhoş olduğu biraz coşku.

Bu öykülerin seslenmek istediği yirmi yaştakilere, o zamanlar tren vagonları üzerinde görülen şu yazıyı anımsatmak yerinde olacaktır sanırım: 6 beygir ve kırk adam. İşte savaşların ulaşım kategorisi. Borchert'in bir öyküsüne başlık olabilecek bir yazıdır bu. Trenin vagonları yine aynı vagonlardır, değişik bir boyayla yeni baştan boyanmışlardır şimdi, ama topu topu birkaç ton beyaz boyaya, birkaç klişeye bakar, bunlar oldu mu yazılır üzerlerine yeniden: 6 beygir ya da 40 adam – sersemce kurban edilen askerler, ölüme yollanan Yahudiler ve trenler boş dönmesin diye fabrikalar için tutsaklar yüklenir vagonlara: Bir anda ilkel insanlar ulusu diye ilan edilen şu ya da bu ulusun erkekleri, kadınları ve çocuklarıdır bunlar.

Borchert'in çığlığına ilişkin pek çok şey yazılmış, söylenmiş ve "çığlık" deyimi serinkanlılıkla ortaya atılmıştır. Ama serinkanlı insanların kendileri bağırmazlar –yorulmuşluğun peygamberleri ölüm acılığıyla bile olsun bozmazlar istiflerini. Ama çocuklar bağırır ve dünya tarihinin serinkanlılığı içerisinde öter çın çın ölüm haykırışı: Jesu Christi–

Ozanlar görünürde estetik mekânların bağımsızlığı içinde hareket etmelerine karşın, tarihle tek kişiler arasındaki o alabildiğine büyük sürtünme noktasını bilirler yine de. Günter Eich'ın bir şiirinde söylediği gibi "serinkanlı olamazlar".

Onlar her vakit etkilenmiş, duygulanmış durumdadır ve hiç kimse bu duygulanmışlığı serinkanlılık gibi görünebilecek bir biçimde dile getirme yükümlülüğünden onları kurtaramaz ve işte bu yükümlülük genç Borchert'in de omuzlarına yüklenmiştir. Bu duygulanmışlık ve bunu dile getirişteki serinkanlılık arasında, ozanın konu ile biçim arasında yaşadığı sürtüşme noktalarından en büyüğü yer alır. Borchert'in "Ekmek" adındaki öyküsünü buna örnek gösterebiliriz. Bu öykü bir belge, açlık günlerinin bir görgü tanığınca düzenlenmiş bir tutanak, ama beri yandan ustalıklı bir öyküdür, serinkanlı ve öz, ne bir sözcük fazla, ne de az; Borchert yaşasaydı daha neler yazabileceğini bu öykü sezdirir bizlere. Bu küçük öykü açlık yıllarına ilişkin kaleme alınmış nice açıklamalara taş çıkartmakta, ayrıca hikâye tekniğine özgü tepe noktalarına ve ahlaksal doğrulara ilişkin açıklamalara yer vermeyip sadece öykü türüne pek güzel bir örnek oluşturmaktadır. Yine bu öyküye, bu "Ekmek" ismindeki öyküye dayanarak, şiirle pek yanlış anlaşılmış röportaj arasındaki ayrımı da belirleyebiliriz. Bir röntgen filmi çekilmesinin nedeni, nasıl ki her vakit bir ayak kırılması, bir omuz çıkması gibi güncel bir olaysa, röportajın nedeni de her vakit bir taşkın felaketi, bir grev gibi güncel nitelik taşır. Ama röntgen filmi ayağın kırıldığı, omzun çıktığı yeri göstermez yalnız, her vakit ölümün ışınsal Görüntüsünü de ortaya kor, filmi çekilen kişiyi bir kemik topluluğu içerisinde, olağanüstü ve korkutucu, yansıtır. Bunun gibi bir ozanın röntgen gözü de ışınsal görüntü içerisinden gerilere nüfuz edebildi mi, Borchert'in "Ekmek" öyküsünde olduğu gibi bütün insanı görecektir: görkemli ve korkutucu. "Ekmek" öyküsünün kahramanları pek sıradan kişilerdir: Yaşlı bir karı koca; otuz sekiz yıllık bir evlilikleri vardır. Öyküdeki "çatışma konusu" önemsizdir, ama açlık yılları tanıklarının hâlâ anımsayacağı gibi, öylesine de güçlüdür: Bir dilim ekmek. Öykü kısa ve serinkanlıdır. Buna karşın insanın tüm yoksulluğu ve tüm büyüklüğü, röntgen filminde yaralının kırık burun kemiği gerisinde bütün kafatasının görüldüğü gibi, öykü

içerisine alınmıştır. "Ekmek" öyküsü Jonathan Swift'in İrlanda ulusunun açlığı üzerine kaleme aldığı düzyazılar gibi bir belge ve sanatsal yapıt niteliği taşır.

Tek başına bu küçük öykü ve Beckmann'ın binbaşıyla söyleşisi, Borchert'i, öykü sanatının kolaycacık aklından çıkardığı bir noktayı, yani öyküyü yazan ve onu yaşayan kişinin katlanmak zorunda olduğu çatışmayı unutulmaz kılan bir ozan olarak gösterir. Genelkurmay haritası üzerine bir çizgi, işte size yürüyüş halinde bir alay; kırmızı, yeşil, mavi ya da sarı başlı bir topluluğa savaşan bir tümendir: Haritalar üzerine eğilir başlar, bayrakçıklar, iğneler sokulur belli yerlere, koordinatlar hesaplanır. Ve bütün bu işlemlerin ölçeği, trenin kırmızı vagonları üzerinde bir zamanlar okunan ölçektir: 6 beygir ya da 40 adam.

Ama asla taktik işaretler söz konusu olmamıştır tek kişi için: Geceleyin karısından gizli bir dilim ekmek kesen yaşlı bir adam ve kendi ekmeğinden bir dilimini ona veren karısı. On bir şehit: Erkekler ve kardeşler, oğullar, babalar ve –tarih omuz silkerek üzerlerinden geçmekte, Pilatus kendini temize çıkarmaktadır. "Stalingrad" ya da "Yiyecek Sıkıntısı" kitaplarda geçen sözcüklerdir yalnızca, gerilerinde tek kişilerin kaybolduğu sözcükler. Bu kişiler yalnız ozanın belleğinde, serinkanlı olamayan Wolfgang Borchert'in belleğinde yaşamaktadır.

Heinrich Böll

Karda, Temiz Karda

Bowling Oyunu

Biz bowling oyuncuları
Ama gülleler de biziz
Devrilen kukalar da
Ve gümbür gümbür öten
Oyun yeri, yüreklerimiz.

İki adam bir çukur açmıştı yere. Pek geniş ve neredeyse rahat bir çukurdu. Bir mezar gibi. Katlanılıyordu.

Önlerinde bir tüfek vardı. Biri bulmuştu tüfeği insanlara ateş edilebilsin diye. Çokluk hiç tanınmazdı insanlar. Dilleri bile bilinmezdi. Ve kimseye de bir şeycik yapmamışlardı. Ama işte tüfekle üzerlerine ateş etmek gerekiyordu. Öyle buyurmuştu herhangi biri. Ve biri de onların pek çoğu öldürülsün diye tüfeğin dakikada altmıştan çok atış yapmasını sağlamıştı. Ve karşılığında ödül verilmişti kendisine.

İki adamın az ilerisinde bir çukur daha vardı. Derken bir baş uzandı bu çukurdan. Bir insan başı. Bir burnu vardı başın, lavanta kokusu koklayabilirdi. Gözleri vardı, bir kenti ya da bir çiçeği görebilirdi. Ve bir ağzı, ekmek yiyebilir, Inge ya da anne diyebilirdi. Kendilerine tüfek verilmiş iki adam başı gördüler.

Ateş et, dedi biri.

Ötekisi ateş etti.

Bunun üzerine darmadağın oldu baş. Artık lavanta kokusu koklayamazdı, artık bir kenti göremez ve Inge diyemezdi. Asla diyemezdi artık.

İki adam pek çok aydan beri çukurdaydı. Çok başlar dağıtmışlardı. Ve hep de hiç tanımadıkları insanların başları. Kendilerine bir şeycik yapmamış olanların ve dillerini bile bil-

mediklerinin. Ama biri bulmuştu işte dakikada altmıştan çok atış yapan tüfeği. Ve biri de ateş etmelerini buyurmuştu.

Giderek iki adamın dağıttığı başlar bir çoğalmıştı ki, üst üste konsalar bir büyük tepe oluşturabilirdi. Ve iki adam uyur uyumaz yuvarlanmaya başlıyordu başlar. Bir bowling oyunundaki gibi. Hafiften gümbürdeyerek. Ve gümbürtüye uyanıyordu iki adam.

Ama öyle buyurdular, diye fısıldıyordu biri.

Ama yapan biziz, diye sesini yükseltiyordu öteki.

Ama korkunçtu, diye göğüs geçiriyordu biri.

Ama bazen de eğlenceli, diye gülüyordu öteki.

Hayır, diye haykırıyordu fısıldayanı.

Evet, diye fısıldıyordu öteki. Bazen de eğlenceliydi. Onun için değil mi zaten. Bayağı eğlenceli.

Saatlerce oturuyorlardı geceleri. Uyumuyorlardı. Derken biri söze başlıyordu:

Ama Tanrı böyle yaratmış bizi.

Ama Tanrının bir özrü var, diyordu öteki. Tanrı yoktur.

Tanrı yok mu, diye soruyordu öteki.

Bu onun tek özrü, diye yanıtlıyordu ikincisi.

Ama biz – biz varız, diye fısıldıyordu birincisi

Evet, biz varız, diye fısıldıyordu öteki.

Pek çok baş dağıtmaları buyrulmuş iki adam uyumuyordu geceleri. Başlar hafiften gümbürdüyordu da.

Derken söze başlıyordu biri: Artık kurtuluş yok.

Evet, diyordu öteki, yok.

Derken bir ses duyuluyordu: Hazır olun. Başlıyor.

İki adam kalkıyor ve tüfeğe sarılıyordu.

Ve ne zaman bir insan görseler ateş ediyorlardı. Hep de hiç tanımadıkları bir insandı bu. Kendilerine bir şeycik yapmamış bir insan. Ama ateş ediyorlardı. Bunun için tüfeği bulmuştu biri. Ve karşılığında kendisine ödül verilmişti.

Ve biri – biri de öyle buyurmuştu.

Dört Asker

Dört asker. Ve tahtadan ve açlıktan ve topraktan yapılmışlardı. Tipiden ve sıla özleminden ve saç sakaldan. Dört asker. Ve başları üzerinde top mermileri gümbürdüyor ve kara ağulu dişlerini uluyarak kara geçiriyorlardı. Dört yitik yüzün tahtası kandil ışığının titreyişinde katı köşeli duruyordu. Ancak yukarıda o demir parçası çığlık çığlığa gelip müthiş bir ulumayla parçalanınca, tahta kafalardan biri gülüyordu. Ve ardından ötekiler sırıtıyorlardı grimsi. Ve kandil ışığı ürkek ve çekingen eğilip bükülüyordu.

Dört asker.

Derken iki mor çizgi saç sakal içinde kıvrıldı: Vay vay! Baharda buralar sürülmese de olur hani.

Gübrelenmese de, dedi bir ses, kısık, topraktan doğru.

Biri güvenle bir sigara sardı: Allah vere de bizim buraya şalgam ekilmiş olmasa. Şalgam görmeye ölsem katlanamam. Ama diyelim ki kırmızı turp, kırmızı turpa ne buyrulur? Boyuna, boyuna kırmızı turp.

Mor dudaklar kıvrıldı: Şu solucanlar olmasa. Onlara alışmak hayli zor.

Köşedeki atıldı: Solucanları o zaman hiç fark etmezsin ki.

Kim demiş, diye sordu sigara saran, ha, kim demiş?

Birden sustular. Ve yukarıda azgın bir ölüm keskin ıslıklarla geceyi böldü. Ve karamavi, didik didik etti karı. Bunun üzerine yeniden sırıttılar. Ve başları üzerindeki kalaslara baktılar. Ama kalaslar hiçbir sözveride bulunmuyordu.

Derken köşedeki öksürdü: Eh, görürüz bakalım. Bana güvenebilirsiniz. "Güven" sözcüğü ağzından öylesine kısık çıktı ki, kandil ışığı titredi.

Dört asker. Ama biri, bir şey söylemiyordu o. Başparmağını tüfeği üzerinde bir aşağı bir yukarı kaydırarak gezdiriyordu. Bir aşağı bir yukarı. Ve vücuduna bastırıyordu tüfeğini. Ama bu tüfekten nefret ettiği kadar da başka bir şeyden nefret etmiyordu. Ancak başlarının üzerinde bir gümbürtü duyulunca ona sımsıkı sarılıyordu. Kandil ışığı ürkek çekingen ve eğilip bükülüyordu gözlerinde. Derken sigara saran dürttü. Tüfeğinden nefret eden delikanlı irkildi, ağzını çevreleyen karmakarışık saç sakalın soluk kıllarında gezdirdi elini. Yüzü açlıktan ve sıla özleminden yapılmıştı.

Ve sigara saran dedi ki: Hişt, şu kandili uzatsana bana.

Uzatayım, dedi delikanlı ve tüfeğini dizlerinin arasına aldı. Sonra eli kaputunun cebinden çıktı ve kandili alıp sigara sarana uzattı. Ama birden yere düştü elinden kandil. Ve söndü. Ve söndü.

Dört asker. Solukları pek büyük ve pek yalnızdı karanlıkta. Birden yüksek sesle gülmeye başladı delikanlı ve elini dizlerine vurdu:

Vay canına, amma da titriyor elim. Gördünüz mü? Kandil bayağı düştü elimden. Amma da titriyor elim!

Yüksek sesle güldü. Ama o kadar nefret ettiği tüfeğini de karanlıkta sımsıkı vücuduna bastırıyordu. Ve köşedeki şöyle geçirdi aklından: Kimse yok ki, içimizde titremeyen kimse yok ki.

Ama sigara saran dedi ki: Öyle, bütün gün titriyor insan. Soğuktan. Bu dinine yandığımın soğuğundan.

Derken gümbürdemeye başladı demir gülleler başlarının üzerinde ve geceyi ve karı hallaç pamuğu gibi attı.

Bütün turpların canına okuyacak bunlar, diye sırıttı mor dudaklı.

Ve hepsi de sımsıkı tüfeklerine sarıldılar. Ve güldüler. Karanlık, karanlık ovaya güldüler.

Kucak Kucak Kar

Karlar sarkıyordu dallardan. Makineli tüfek nişancısı şarkı söylüyordu. Bir Rus ormanında hayli ileri bir noktada nöbet bekliyor, Noel şarkıları söylüyordu, oysa şubatın başı olmuştu artık. Ama yerde metrelerce kar vardı da. Kara gövdeler arasında kar. Karayeşil dallarda kar. Dallara tutunmuş, çalılıklara savrulmuş, pamuk pamuk ve kara gövdelere kaskatı yapışmış. Kucak kucak kar. Ve makineli tüfek nişancısı Noel şarkıları söylüyordu, oysa şubattı artık.

Arada birkaç mermi yakacaksın. Sonra donar meret. Şöyle düpedüz karanlığın içine namluyu çevirip. Donup kalmasın hani. Şu oradaki çalılara salla gitsin. Evet, oradaki. Hiç değilse kimse olmadığını anlarsın –hemen. İnsanı yatıştırır. Çeyrek saatte bir bağ mermi yak gitsin korkma. İnsanı yatıştırır. Sonra donar meret. Arada bir tetiğe basarsan pek sessizlik de olmaz öyle. Nöbeti devraldığı kimse söylemişti bunları. Ve ayrıca demişti ki: Kulaklarını başlıktan dışarı al. Alaydan emir var. Nöbette kulaklar başlık dışında kalacak. Sonra bir şey işitilmez de. Emir böyle. Ama nasıl olsa bir şey işitildiği yok. Çıt çıkmıyor bir yerde. Tıs yok. Haftalardır. Tıs yok. Eh, işte böyle. Arada yakarsın birkaç mermi. İnsanı yatıştırır.

Bunu o söylemişti. Sonra tek başına karda dikilmeye başladı nişancı. Kulaklarını başlıktan dışarı aldı ve soğuk, sivri parmaklarıyla kulaklarına saldırdı hemen. Tek başınaydı. Ve karlar sarkıyordu dallardan. Mavikara köklere yapışmış. Çalılar üzerinde küme küme. Kuleler gibi yığılmış, çukurlara dolmuş ve sağa sola savrulmuş. Kucak kucak kar.

Ve içinde dikildiği kar tehlikeyi bir sessizleştiriyordu ki. Bir uzaklaştırıyordu ki tehlikeyi. Oysa tehlike o anda insanın hemen arkasına gelip dayanmış olabilirdi. Kar, sessizliğiyle gizliyordu tehlikeyi. Ve içinde dikildiği kar, bir başına dikildi-

ği gecede, ilk kez bir başına, ötekilerin yakınlığını bir sessizleştiriyordu ki. Bir uzaklaştırıyordu ki onları. Onları gizliyor, çünkü her bir şeyi işte öylesine sessizleştiriyordu. Kanın uğuldadığı işitiliyordu kulaklarda ve uğultu bir çoğalıyordu ki, artık kaçıp kurtulamıyordu insan elinden. Sessizliğiyle işte öylesine gizliyordu kar.

Derken bir inilti. Solda. İleride. Sonra sağda. Sonra yine solda. Ve arkada birden. Makineli tüfek nişancısı soluğunu tuttu. İşte, yine. Bir inilti. Kulaklarındaki uğultu alabildiğine büyüdü. Derken yeniden duydu iniltiyi. Kaputunun yakasını yırtarcasına açmaya çalıştı. Yakayı çekiştiriyordu parmakları ve titriyordu. Ve çeke çeke açtılar kaputun yakasını, kulağı örtmesin diye. İşte. Bir inilti. Miğferin altından soğuk soğuk terler sızıyordu ve alnına gelip donuyordu terler. Alnında donuyordu. Kırk iki derece soğuk vardı. Miğferin altından terler sızıyor ve donuyordu. Bir inilti. Geride. Ve sağda. Çok ileride. Sonra şurada. Orada. Orada da.

Makineli tüfek nişancısı Rus ormanında dikiliyordu. Karlar sarkıyordu dallardan. Ve kan uğulduyordu kulaklarda kocaman. Ve ter donuyordu alında. Ve ter miğferin altından sızıyordu. Bir inilti vardı da. Bir şey inildiyordu. Ya da biri. Kar sessizliğiyle gizliyordu bu birini. Onun için de ter alında donuyordu. Çünkü korku büyüktü kulaklarda. Bir inilti vardı da.

Derken şarkı söylemeye başladı makineli tüfek nişancısı. Bağırarak söylüyordu korkuyu işitmesin diye artık. Ve iniltiyi işitmesin diye. Ve ter donmasın diye artık. Şarkı söylüyordu. Ve korkuyu işitmiyordu artık. Noel şarkıları söylüyordu ve iniltiyi işitmiyordu artık. Bağırarak Noel şarkıları söylüyordu Rus ormanında. Çünkü karlar sarkıyordu Rus ormanında karamavi dallardan. Kucak kucak kar.

O anda bir dal kırıldı ansızın. Ve makineli tüfek nişancısı sustu. Ve birden arkasına döndü. Ve hemen tabancasına sarıldı. İleriden Başçavuş karlar içinde kocaman adımlarla kendisine doğru geliyordu.

Artık kurşuna dizerler beni, diye düşündü makineli tü-

fek nişancısı. Nöbette şarkı söyledim. Artık kurşuna dizerler beni. İşte Başçavuş geliyor bile. Nasıl da seğirtiyor. Nöbette şarkı söyledim, artık gelirler ve kurşuna dizerler beni.

Ve tabancayı sımsıkı tutuyordu elinde.

Derken Başçavuş geldi. Ve sarıldı makineli tüfek nişancısına. Ve çevresine bakındı. Ve sallanıyordu. Ve soluyarak dedi ki:

Aman Tanrım! Tut beni, bırakma. Aman Tanrım! Ve sonra gülmeye başladı. Elleri titriyordu. Ve gülüyordu yine de. Noel şarkıları işitiyoruz artık. Noel şarkıları bu Allahın belası Rus ormanında. Noel şarkıları. Şubatta değil miyiz? Herhalde şubattayız artık. Oysa Noel şarkıları işitiyoruz. Hep bu korkunç sessizlikten. Noel şarkıları! Aman Tanrım! Tut, sakın bırakma beni. Dur! İşte! Hayır. Kesildi artık. Gülme, dedi Başçavuş ve soluyordu hâlâ ve makineli tüfek nişancısına tutunuyordu. Gülmesene. Ama sessizlikten. Haftalardır bu sessizlik. Tıs yok! Çıt yok! Derken Noel şarkıları ansızın. Oysa hanidir şubat gireli. Ama kardan. O kadar çok kar var ki. Gülmesene. Deli olmak işten değil diyorum sana. Sen daha iki gündür buradasın. Ama biz haftalardır içindeyiz. Tıs yok. Çıt yok. Deli olmak işten değil. Hep sessizlik dört bir yanda. Tıs yok. Haftalardır. Sonra da Noel şarkıları işit. Gülme. Seni gördüm, ansızın kesildiler. Aman Tanrım! Deli olmak işten değil. Bu sonu gelmeyen sessizlik. Bu sonu gelmeyen!

Başçavuş soluyordu hâlâ. Ve gülüyordu. Ve nişancıya tutunuyordu. Ve makineli tüfek nişancısı da ona tutunuyordu. Sonra her ikisi birden güldüler. Rus ormanında. Şubat ayında.

Bazen bir dal bel veriyordu kardan. Ve dal karamavi dalcıklar arasından yere sarkıyordu. Ve inildiyordu sarkarken. Usulcacık. İleride. Solda. Sonra şuracıkta. Derken orada. Dört bir yandan inilti sesleri geliyordu. Çünkü karlar sarkıyordu dallardan. Kucak kucak kar.

Saz Benizli Kardeşim

Daha hiçbir şey bu kar kadar beyaz olmamıştı. Kar neredeyse maviye çalıyordu beyazlığından. Maviyeşil. İşte öylesine müthiş beyaz. Güneşin sarı sarı parıldamayı pek gözü tutmuyordu bu karın önünde. Daha hiçbir pazar sabahı bu kadar ak pak olmamıştı. Yalnızca arkada koyu mavi bir orman duruyordu. Ama kar bir hayvan gözü gibi yeni ve temizdi. Daha hiçbir kar bu pazar sabahındaki gibi beyaz olmamıştı. Dünya, bu karlı pazar dünyası gülüyordu.

Ama gene de bir leke vardı bir yerde. Leke karda yatan bir insandı, kıvrılmış, yüzükoyun, üniformalı. Bir çıkın paçavra. Deri ve kemikçiklerden ve meşinden ve kumaştan bir paçavra çıkını. Üzerinden karakırmızı kanlar sızmış ve kurumuş. Tümüyle ölü saçlar, peruksu ölü. Kıvrılmış bir vücut, karlar içine haykırmış son çığlığını, ulumuş ya da yakarmış belki: Bir asker. Bütün pazar sabahlarının en temizinin şimdiye kadar asla görülmedik bu kar beyazında bir leke. Pek canlı bir savaş tablosu, nüans yönünden zengin, suluboya resimler için çekici bir konu: Kan ve kar ve güneş. Soğuk kar ve içinde buram buram sıcak kan. Ve hepsinin üstünde güneş baba. Güneş babamız. Yeryüzündeki çocuklar der ki: Güneş baba, güneş baba. Ve güneş bir ölüyü, bütün ölmüş kuklaların işitilmedik çığlığını haykıran bir ölüyü aydınlatıyor: Suskun, korkunç, suskun çığlığını. İçimizden kim ah, kalk ayağa saz benizli kardeşim, içimizden kim ah iplerinden koparılıp işte öylesine salakça çarpıtılarak sahnenin orasına burasına savrulmuş kuklaların suskun çığlıklarına katlanabilir? Kim ah, içimizden kim suskun çığlıklarına dayanabilir ölülerin? Yalnızca kar buna göğüs gerebilir, buzsu kar. Ve güneş. Güneş babamız.

İplerinden koparılıp atılmış kuklanın önünde bir başka kukla daha duruyordu. Henüz sağlam. Henüz çalışır durumda. Ölü askerin başında diri bir asker dikiliyordu. Bu temiz pazar sabahında, şimdiye kadar asla görülmedik beyazlıktaki bu karda ayaktaki kukla yatana şu korkunç suskun söylevi çekti:

Evet. Evet evet. Evet evet evet. Artık geçmiş ola neşen, azizim. O bitip tükenmez neşen. Artık bir şeycik söylemezsin, değil mi? Artık gülmezsin de sanırım, ha? Şimdi, şu acınacak durumunu sevgililerin görmeliydi, azizim. Neşesiz, öyle acınacak bir halin var ki! Sonra bu salak yatışın. Ne diye bacaklarını böyle korkuyla karnına çekmişsin sanki? Ha anladım, karnından bir kurşun yedin. Üstünü başını da kana bulamışsın. İç açıcı bir manzara değil doğrusu, azizim. Üniformanı baştan aşağı pisletmişsin kanla. Siyah mürekkep lekeleri gibi. İyi ki sevgililerin görmüyor. Oysa her vakit bir titrerdin ki üniformanın üzerine. Bel kısmı, vücudunu bir güzel saran üniformanın. Başçavuş olunca, artık yalnız rugan çizmelerle dolaşmaya başlamıştın. Ve akşamleyin kente mi inilecek, saatlerce temizlenirdi çizmeler. Ama artık kente inmeyeceksin. Sevgililerin başkalarına kalacak artık. Çünkü artık hiç inmeyeceksin kente, anlıyor musun? Bir daha hiç, azizim. Bir daha hiç, hiç. O bitip tükenmez neşenle bir daha gülmeyeceksin de. Şimdi kıvrılmış yatıyorsun burada, üçe kadar sayamazmış gibi. Ve sayamazsın da. Üçe kadar bile sayamazsın artık. Kötü azizim, çok, çok kötü. Ama sevindim, pek sevindim doğrusu. Çünkü bir daha hiç, "Benim saz benizli kardeşim Sarkık Gözkapak," demezsin bana. Artık demezsin hiç, azizim. Demezsin artık. Bir daha demezsin hiç, işitiyor musun? Ve ötekiler de bir daha hiç böyle dedirtmeye çalışmaz seni. Ötekiler, "Benim saz benizli kardeşim Sarkık Gözkapak," dediğini duyup bana gülmezler artık. Bu çok önemli, biliyor musun? Çok önemli benim için, bak bunu sana söyleyebilirim. Hani daha okuldayken beni kızdırmaya başladılardı da. Ke-

neler gibi çullandılardı üzerime. Gözümde o ufak özür vardı ve gözkapağım sarkardı, ondan. Ve tenimin işte öylesine beyaz oluşundan. Ve öylesine soluk. Bizim Saz Benizli gene yorgun görünüyor, derlerdi hep. Ve kızlar hep sorarlardı, uyuyor muyum? Hani bir gözüm yarı kapanık dururmuş da. Uyukluyor, işitiyor musun, uyukluyormuşum. Şimdi hangimiz uyukluyor, bilmek isterdim doğrusu. Sen mi, yoksa ben mi, ha? Sen mi, yoksa ben mi? "Saz benizli kardeşim Sarkık Gözkapak" olan kim şimdi? Ha? Kim dersin, azizim, sen mi, yoksa ben mi? Ben miyim, ha?

Beton siperin kapısını arkasından kapar kapamaz, bir düzine gri yüz sağdan soldan üzerine doğru geldi. İçlerinden biri başçavuşun yüzüydü. Buldunuz mu, teğmenim, diye sordu yüz ve işte öylesine griydi sorarken.

Evet. Çamların orada. Karnından vurulmuş. Alıp gelelim mi?

Evet. Çamların orada. Evet, tabii. Alıp gelelim. Çamların orada.

Gri yüz düzinesi kayboldu. Teğmen saç sobanın başına oturup bitlerini ayıklamaya başladı. Dünkü gibi tıpkı. Dün de bitlerini ayıklamıştı. Ve birinin tabura gitmesi gerekmişti dün. En iyisi, kendim giderim, diye düşünmüştü. Sonra gömleğini giyerken kulak kabartmıştı. Ateş ediliyordu dışarıda. Daha hiç böylesine ateş edilmemişti. Ve haberci yeniden kapıyı açınca geceyi görmüştü dışarıda. Öyle sanmıştı ki, böylesine kara bir gece yaşanmamıştı daha hiç. Astsubay Heller, şarkı söylüyordu o. Habire sevgililerini anlatıyordu. Ve sonra da bu Heller o bitip tükenmez neşesiyle demişti ki: Teğmenim, ben olsam gitmezdim tabura. Önce çift tayın isterdim. Baksanıza şu kaburgalarınıza, üzerlerinde ksilofon çalmak işten değil. İçler acısı bir haliniz var doğrusu. İşte Başçavuş Heller söylemişti bunu. Ve karanlıkta hepsi sırıtmıştı kuşkusuz. Ve birinin de tabura gitmesi gerekiyordu. Bunun üzerine teğmen demişti ki: Peki, Başçavuş Heller, biraz neşenizi şöyle se-

rinletin bakalım dışarıda. Ve Heller de demişti ki: Baş üstüne. Hepsi bu kadar. Zaten fazla bir şey söylenmezdi hiç. Yalnızca: Baş üstüne. Ve sonra gitmişti Başçavuş Heller. Ve sonra da dönmemişti.

Teğmen gömleğini başından geçirdi. Dışarıdakilerin döndüklerini işitmişti. Ötekilerin. Heller'le. Artık bir daha hiç, "Saz benizli kardeşim Sarkık Gözkapak" demeyecek bana, dile fısıldadı. Bir daha hiç demeyecek.

Bir biti başparmaklarının tırnakları arasına aldı teğmen. Çıt etti bir ses. Bit öldü. Teğmenin alnında - küçük bir leke yaptı sıçrayan kan.

Jesus "Benden Paso Artık" Diyor

Alçacık mezarda rahatsız yatıyordu. Her vakitki gibi enikonu kısa düşmüştü de mezarın boyu, dizlerine bükmüştü. Buzsu soğuğu duyuyordu sırtında. Küçük bir ölümü duyar gibi. Gökyüzü çok, çok uzaklardaydı. Bir müthiş uzak ki, iyi mi, güzel mi söylenemezdi hiç artık. İşte öylesine uzaktı yerden. Harcadığı o kadar mavi gene de uzaklığı azaltamıyordu. Ve yer de sanki yerlikle ilgisi yokmuş gibi bir soğuktu, buzsu sertliğinde bir ayak diretiyordu ki, alçacık mezarda yatmak hayli rahatsızlık veriyordu. Bütün ömür boyu böyle rahatsız yatılacak mıydı? Yalnız ömür boyu mu, bütün ölüm boyu hatta! Yani çok daha uzun zaman.

Gökyüzünde, mezarın kenarında iki baş belirdi. Bir küme ak buğuyu bir kucak pamuk gibi ağzından salarak, "E, tamam mı bakalım Jesus," diye sordu başlardan biri. Jesus da iki burun kanadından iki ince yol halinde ak buğular salıp yanıtladı: Tamamdır, çavuşum.

Gökyüzündeki başlar kayboldu. Mürekkep lekeleri gibi silinip gittiler ansızın. Bir iz bırakmadan. Yalnızca müthiş uzak gökyüzü kaldı geride. Jesus kalkıp oturdu, beldenyukarısı biraz taştı mezardan. Uzaktan bakılınca, sanki karnına kadar toprağa gömülmüştü. Sonra kolunu mezarın kenarına dayayıp doğruldu. Mezarın içinde, üzgün üzgün sol eline baktı. Doğrulurken henüz yamanıp onarılmış eldiveni orta parmaktan açılmıştı yine. Soğuktan mosmor parmağın ucu dışarı firlamıştı. Eldivene bakıyordu Jesus ve enikonu üzgündü. Alçacık mezarın içinde dikiliyor, açıkta kalmış üşüyen parmağa sıcak sıcak buğu üflüyordu ve usulca dedi ki: Benden paso artık. Demin mezarın içine bakan iki kişiden biri, n'oldu, ne

var, diyerek Jesus'a dikti gözlerini şaşırmış. Jesus, benden paso artık dedi bir kez daha usulcacık ve soğuk, çıplak parmağını ağzına soktu.

Duydunuz mu, çavuşum, benden paso artık, diyor Jesus.

Ötekisi, çavuş olanı, dinamitleri sayıyor ve bir cephane sandığına yerleştiriyordu. Nedenmiş o, diye homurdandı. Nemli buğuları Jesus'a doğru püskürttü ağzından: Ha, nedenmiş o? Hayır, dedi Jesus, önceki gibi usulcacık, yapamam artık. Mezarın içinde dikilmiş duruyordu ve yummuştu gözlerini. Güneşte de karın beyazı işte öylesine çekilmez oluyordu! Gözlerini yummuştu ve dedi ki: Her Allahın günü dinamitle mezar aç. Her Allahın günü yedi sekiz mezar. Dün on birdi hatta. Ve her Allahın günü ölüleri hiç de kendilerine uymayan mezarların içine tıkıştır. Mezarlar ufak çünkü. Ve ölüler de bazen bir çarpık çurpuk donmuş, bir kaskatı kesilmiş oluyor ki. Daracık mezarlara tıkıştırılmaya kalkınca da işte öylesine çatırdıyorlar. Ve yer de bir sert, bir soğuk ve bir rahatsız ki. Bütün bir ölüm boyu katlanacaklar işte buna. Ama, ben, ben bu çatırtıları duymak istemiyorum artık. Bir cam nasıl tuz buz olursa, öyle. Cam gibi tıpkı.

Kapa çeneni, Jesus. Hadi, çık şu çukurdan. Daha beş mezar var açılacak. Çavuşun ağzından Jesus'a doğru öfkeyle uçuştu buğular. Hayır, hayır, dedi Jesus ve iki ince çizgi halinde buğular saldı burnundan, hayır. Pek yavaş konuşuyordu ve gözlerini yummuştu. Sonra mezarlar da alçacık. Bahar geldi mi, dört bir yanda kemikler fırlayacak yerden. Karlar erimeye başlasın. Dört bir yanda kemik. Yo, bana müsaade artık. Hayır. Sonra hep ben. Hep ben mezara yatacak, uyuyor mu uymuyor mu, bakacağım. Hep ben. Yavaş yavaş düşlerine de girecek. Korkunç şey mezarları hep benim kontrol etmem. Hep benim. Hep benim. İleride düşlerine de girer adamın. Korkunç şey mezarlara hep benim inmem. Hep benim.

Jesus bir kez daha yırtılmış eldivenine baktı. Alçacık mezardan tırmanıp çıktı dışarı ve kara bir yığına doğru dört

adım attı. Yığın bir ölüler yığınıydı. Bir çarpık çurpuktular ki, sanki çılgınca dans ederlerken ölüm gelip kendilerini bulmuştu. Kazmasını, usulca ve gözeterek, yığının yanı başına bıraktı. Kaldırıp atabilirdi de, yine kazmaya bir şey olmazdı. Ama usulcacık ve gözeterek bıraktı yere, kimseyi rahatsız etmek istemezmiş gibi ya da kimseyi uyandırmak. Tövbeler olsun kimseyi uyandırmak. Saygı sıra gözettiğinden değil yalnız, korkudan da. Korkudan. Tövbeler olsun kimseyi uyandırmak. Sonra ötekilere aldırmaksızın yanlarından geçip gitti, gıcır gıcır karlar içinden köye doğru yürüdü.

Ne fena, karın gıcırtısı da tıpkı öyleydi, tıpkı tıpkısına öyle. Ayaklarını yukardan yukardan atarak kuşlar gibi karda sekerek yürüyordu, tek kurtulsun diye gıcırtıdan.

Arkasından seslendi çavuş: Jesus! Hemen dön geri! Emrediyorum! Hemen dön işinin başına. Çavuş seslendi, ama Jesus arkasına dönüp bakmadı. Bir kuş gibi sekiyordu karın içinde, bir kuş gibi, tek kurtulsun diye gıcırtıdan. Çavuş seslendi, ama Jesus dönüp bakmadı arkasına. Yalnız elleriyle bir hareket yaptı. Yavaş ol, yavaş! der gibi. Allah aşkına uyandırma kimseyi. Artık bana müsaade. Hayır. Hep ben. Hep ben. Derken küçüldü giderek, küçüldükçe küçüldü, sonunda bir kar birikintisinin arkasında kayboldu.

Rapor etmeliyim. Buzlu havaya nemli pamuktan bir kucak buğu yolladı çavuş. Rapor etmeliyim besbelli. Görevden kaçmak derler buna. Biliyoruz, aklının bir tahtası noksan, ama gene de rapor etmeliyim.

Peki, rapor etseniz ne yaparlar, diyerek sırıttı öteki.

Ne yapacaklar. Hiç. Çavuş not defterini çıkardı ve bir isim yazdı içine. Hiç. Moruk getirin şunu diyecek. Eğlensin Jesus'la bayılır zaten. Bağırıp çağıracak ve ardından salacak gitsin. Jesus da iki gün bir şey yemeyecek, bir şey konuşmayacak, sonra bir süre yine bayağı düzelecek. Ama ben rapor edeyim de. Bir kez moruk hoşlanıyor bundan. Sonra mezar-

ların da açılması gerek. Biri inip uyuyor mu, uymuyor mu bakacak, değil mi ya. İster istemez yapılacak bu iş.

Neden acaba ismi Jesus, diyerek sırıttı öteki.

O mu, pek nedeni yok. Moruk işte pek halim selim göründüğü için onu hep öyle çağırır. Moruk onu pek halim selim buluyor. Zamanla da Jesus kaldı ismi. Evet, dedi çavuş, bir sonraki mezar için yeni bir dinamit hazırlamaya koyularak. Rapor etmeliyim, evet, çünkü ister istemez açılacak mezarlar.

Kedi Donmuştu Karda

Geceleyin adamlar yürüyordu yolda. Bir şarkı mırıldanıyorlardı. Arkalarında bir kızıl leke gecenin koynunda. Çirkin bir kızıl lekeydi. Leke bir köydü de. Köy mü, o yanıyordu. Adamlar kundaklamışlardı. Çünkü askerdi adamlar. Savaş vardı da. Ve kar adamların kabaralı postallarının altında feryat ediyordu. Çirkin çirkin feryat ediyordu kar. Herkes evinin çevresinde dikilmiş duruyordu. Evler mi, onlar yanıyordu. Kap kacaklarını, çocuklarını ve yataklarını koltuk altlarına sıkıştırmıştı herkes. Kedi çığlıkları duyuluyordu kanlı karda. Ve kar yangından bir kızıldı ki. Ve susuyordu. İnsanlar çatır çatır yanan evlerinin çevresinde dilsiz dikiliyordu da. Ve işte bunun için feryat edemiyordu kar. Kiminin yanında tahta tasvirler de vardı. Küçük küçük, altın ve gümüş yaldızdan ve mavi. Bir adam görülüyordu tasvirlerde oval yüzlü, kumral sakallı. Bu pek güzel adamın gözlerinin içine bakıyordu herkes çıldırmış gibi. Ama evler, onlar yine yanıyordu, yanıyor da yanıyordu.

Bir köy daha vardı bu köyün yanında. Oradakiler bu gece pencerelere üşüşmüştü. Ve bazen kar, üzerine ay ışığı vurmuş kar, hatta biraz pembeleşiyordu ötedeki yangından. Ve herkes birbirine bakıyordu. Hayvanlar güm gümahırların duvarlarına vuruyordu başlarını. Ve herkes karanlıkta belki uyukluyordu.

Dazlak kafalı adamlar masa başında dikiliyordu. İki saat önce kırmızı kalemle – bir çizgi çekmişti biri. Bir haritaya. Harita üzerinde bir nokta vardı. Nokta köydü. Ve sonra telefon etmişti biri. Ve sonra askerler o lekeyi oturtmuşlardı gecenin koynuna: Kanlı ateşler içindeki köyü oturtmuşlardı. Üşüyen, feryat eden kedileriyle pembe karda. Ve dazlak kafalı

adamların orada yine hafiften müzik çalmaya başlamıştı. Kızın biri şarkı söylüyordu. Ve arada bir gümbürtü duyuluyordu bazen. Çok uzaklarda.

Akşamleyin yolda adamlar yürüyordu. Bir şarkı mırıldanıyorlardı. Ve kokusunu duyuyorlardı armut ağaçlarının. Savaş yoktu. Ve adamlar asker değildi. Ama derken kankırmızı bir leke belirdi gökte. O vakit adamlar kestiler şarkıyı. Ve biri dedi ki: Bak, bak, güneş. Ve sonra tekrar yürüdüler. Ama artık şarkı mırıldanmıyorlardı. Çünkü çiçeğe durmuş armutların altında feryat ediyordu pembe kar. Ve pembe karı ömürleri boyu bir daha unutamadılar.

Yarı yıkık bir köyde çocuklar kömürleşmiş tahta parçalarıyla oynuyordu. Ve derken, derken beyaz bir tahta parçası geçti ellerine. Tahta parçası bir kemikti. Çocuklar mı, onlar kemikle vurmaya başladılar ahır duvarına. Öyle bir ses çıkıyordu ki, sanki bir davula vurur gibiydi biri. Tak yapıyordu kemik, tak, tak, tak. Öyle bir ses çıkıyordu ki, sanki bir davula vurur gibiydi biri. Ve çocuklar seviniyordu. İşte öylesine tatlı, duru bir sesti. Kemik mi, bir kedinindi kemik.

Bülbül Şakıyor

Biz yalınayak, gömlekleyiz gecede ve bülbül, şakıyor. Bay Hinsch hasta. Bay Hinsch öksürüyor. Pencere sağlam değildi de ciğerlerini üşüttü kışın. Bay Hinsch ölecek galiba. Bazen de yağmur yağıyor. Leylak yağmuru. Mor mor düşüyorlar dallardan ve kızlar nasıl kokarsa öyle kokuyorlar. Yalnızca Bay Hinsch, o bu kokuyu duymuyor artık. Bay Hinsch öksürüyor. Bülbül şakıyor. Ve Bay Hinsch ölecek galiba. Biz yalınayak, gömlekleyiz gecede ve onu işitiyoruz. Öksürükten geçilmiyor evde. Ama bülbül, şakımasıyla bütün dünyayı dolduruyor. Ve Bay Hinsch kışı atamayacak ciğerlerinden. Leylak mı, o mor mor düşüyor dallardan. Bülbül şakıyor. Gece ve bülbül ve leylak yağmuruyla yazımsı tatlı bir ölümü olacak Bay Hinsch'in.

Böylesine bir yaz ölümüyle ölmemişti Timm. Timm'inkisi bir başına ve buzsu bir kış ölümü olmuştu. Timm'den nöbeti almaya gittiğimde, baktım pek soluktu yüzü karda. Sarıydı. Aydan değildi sarılık, çünkü ay yoktu. Ama Timm'in balçık gibi bir görünümü vardı gecede. Kentimizin kenar mahallelerinde nemli soğuk çukurlardaki balçık gibi sarı. Eskiden bu çukurlarda oynamış ve balçıktan adamlar yapmıştık. Ama Timm'in de balçıktan olabileceği hiç aklıma gelmemişti.

Nöbete giderken çelik miğferini yanına almak istememişti Timm. Geceyi duymaya bayılırım, demişti. Siz miğferi alın, demişti çavuş da. Ne olur ne olmaz, sonra okkanın altına ben giderim, sonra ben giderim okkanın altına. O vakit Timm, çavuşa bakmıştı. Ve bakışları çavuşun içinden geçip sonuna dek uzanmıştı dünyanın. Sonra o dünya söylevlerinden birini çekmişti Timm:

Okkanın altındayız zaten demişti kapıda, hepimiz zaten altındayız okkanın. İçkimiz ve caz müziğimiz ve çelik miğferlerimiz ve sevgililerimiz var, evlerimiz ve Çin Seddi'miz ve lambalarımız var – bütün bunların var hepsi. Ama korkudan. Korkuya karşı. Ama hep altındayız okkanın. Korkudan resim çektirir, korkudan çocuk yaparız ve korkudan kucak kucağayız kızlarla, hep kucak kucağa kızlarla; korkudan gaza batırırız fitili ve korkudan yakarız. Ama okkanın altındayız yine. Bütün bunları korkudan yaparız ve korkuya karşı. Ve çelik miğferlerimiz var ya, onlar da yalnız korkudan. Ama bütün bunların para etmez hiçbiri. İpek bir gecelik ya da bir bülbül feryadında tam kendimizi unutmuşken birden yakamıza yapışır. Birden öksürdüğü duyulur bir yerlerde. Ve korku da yakamıza sarılmaya görsün, para etmez çelik miğferler. Ne evler, ne sevgililer, ne içkiler para eder ne de çelik miğferler.

İşte Timm'in verdiği büyük söylevlerden, o dünya söylevlerinden biriydi bu. Bu söylevleri bütün dünyaya karşı verirdi Timm, oysa biz beton siperde topu topu yedi kişiydik. Ve çoğumuz uykuda olurduk Timm dünya söylevlerini verirken. Sonra da nöbet yerine gitmişti, Dünya Söylevcisi Timm. Ve ötekiler, onlar horul horul uyuyordu. Çelik miğferi yerinde duruyordu Timm'in. Ve çavuş bir kez daha tekrarladı: Ben okkanın altına giderim, sonra ben okkanın altına giderim bir şey olursa. Ve ardından yatıp uyudu.

Timm'den nöbeti aldığımda, sapsarıydı yüzü karda. Kentimizin kenar mahallelerinde çukurlar içindeki balçık gibi sarı. Ve kar iğrenç beyazdı.

Senin balçıktan olabileceğin hiç aklıma gelmemişti Timm, dedim. Senin o büyük söylevlerin kısa şeylerdir, ama ta bir ucuna değin uzanırlar dünyanın. Senin söylediklerin var ya, balçığı falan tümden unutturur adama. Senin söylevler hep yamandır, Timm. Gerçek dünya söylevleridir.

Ama Timm bir şey demedi. Gecemsi beyaz karda pek iyi görünmüyordu sarı yüzü. Kar iğrenç soluktu. Timm uyuyor,

diye düşündüm. Korkudan onun gibi pervasızca söz açabilen, ormanda, Rusların bulunduğu böyle bir yerde de uyuyabilir pekâlâ. Timm karın içindeki çukurda dikiliyordu ve sarı yüzünü tüfeğine yaslamıştı. Kalk, Timm, dedim. Timm kalkmadı ve sarı yüzü yabancı bir yüz gibiydi karda. O vakit çizmeyle yanağına dokundum. Çizmede kar vardı. Ve yanağına yapışıp kaldı kar. Çizme küçük bir çukur açtı yanağında. Ve küçük çukur, o kaldı öylece. Baktım, Timm'in eli tüfeğini kavramıştı. İşaret parmağı hâlâ büküktü. Bir saat kadar dikildim karda. Bir saat başucunda dikildim Timm'in. Sonra ölü Timm'e dedim ki: Hakkın varmış, Timm. Hiçbiri para etmiyor. Ne kızlar, ne haçlar ve ne bülbül, Timm, hatta ne de ağaçlardan dökülen leylaklar. Çünkü bülbül sesini işiten ve hâlâ leylak kokusunu duyan Bay Hinsch de ölecek. Ve bülbül şakıyor. Ve yalnız kendisi için. Bay Hinsch, onun da ölümü kendi başına olacak. Bülbüle göre hava hoş. Bülbül şakıyor. (Bülbül de mi acaba balçıktan? Tıpkı senin gibi, Timm?)

Üç Kara Kral

Kentin karanlık kenar mahallelerinde paldır küldür yürüyordu adam. Göğe karşı yıkık evler duruyordu. Ay yoktu ve kaldırım bu vakitsiz adımlardan ürkmüş gibiydi. Derken eski bir tahta çit buldu adam. Çürümüş tahtalardan biri iniltiyle kopana dek çite tekmeler savurdu. Gevrek ve tatlı bir koku saçıldı etrafa. Kentin kenar mahallelerinde paldır küldür yürüyüp geri döndü adam. Gökte yıldız yoktu.

Kapıyı açınca (ağladı sanki kapı açılırken), karısının soluk mavi bakışlarıyla karşılaştı. Yorgun bir yüzden geliyordu bakışlar. Karısı soludukça solukları ak ak sarkıp kalıyordu odanın içinde. İşte öylesine soğuktu. Adam kemikli dizini büküp kırdı tahtayı. Tahta inildedi. Gevrek ve tatlı bir koku saldı dört bir yana. Adam tahtadan bir parça alıp burnuna tuttu. Neredeyse pasta gibi kokuyordu mübarek; usulca güldü. Sakın, diye seslendi karısının gözleri, sakın gülme, çocuk uyuyor.

Adam, tatlı ve gevrek tahta parçalarını küçük saç sobaya attı. Birden tutuştu, parıldadı tahtalar ve bir avuç sıcaklık ışık saçtı odanın içine. Işık minik toparlak bir yüz üzerine düştü pırıl pırıl ve bir an öylece kaldı. Yüz henüz bir saatlikti, ama bir yüzdeki her şey vardı kendisinde: Kulaklar, burun, ağız ve gözler. Gözler iriydi besbelli. Yumuktular ya, gene de belli oluyordu bu. Ama ağız açıktı ve hava usul usul girip çıkıyordu aralıktan. Burun ve kulaklar kırmızıydı. Yaşıyor, diye geçirdi içinden kadın. Ve küçük yüz uyuyordu.

Yulaf ezmesi de var daha, dedi adam. Evet, diye yanıtladı kadın, iyi ki var. Üşüyorum. Adam, tatlı ve yumuşak tahtadan bir parça daha aldı. Çocuğu oldu, üşüyecek elbet, diye dü-

şündü. Ama karısı üşüdüğü için yumruklarını suratına indireceği bir kimse bilmiyordu. Sobanın kapağını açınca, yine bir tutam ışık uyuyan yüz üzerine düştü. Bak, dedi kadın usulcacık. Ermişlerin yüzündeki nura benziyor, görüyor musun? Ermişlerin yüzündeki nur, diye düşündü adam. Ama yumruklarını suratına indireceği bir kimse bilmiyordu.

Derken birileri belirdi kapıda. Pencereden ışığı gördük de, şöyle bir on dakika oturalım, dedik.

Ama bir çocuk var evde, diye yanıtladı adam. O vakit adamlar bir şey demediler, ama yine de girdiler odaya. Burunlarından buğu püskürtüyorlar, ayaklarını havadan havadan atıyorlardı. Hiç ses etmeyiz, diye fısıldadılar ve ayaklarını havadan havadan atarak yürüdüler. Derken odanın ışığı vurdu üzerlerine. Üç kişiydiler. Eski üniformalar giymişlerdi. Birinin elinde bir karton kutu vardı, birinin elinde bir torba. Ve üçüncüsünün elleri yoktu. Dondular da, dedi ve elsiz kollarını yukarı kaldırdı. Sonra paltosunun cebini adamdan yana çevirdi. Tütün vardı cepte ve ince kağıt. Sigara saracak oldular. Ama kadın, sakın ha, dedi, çocuk.

O zaman adamların dördü birden kapının önüne çıktı. Sigaraları dört nokta gibiydi gecede. Birinin sarılıp sarmalanmış tombul ayakları vardı. Torbasından bir tahta parçası çıkardı. Bir eşek, dedi, oyayım diye yedi ay uğraştım. Çocuk için. Böyle deyip adama verdi eşeği. Ayaklarınıza ne oldu, diye sordu adam. Ödem, dedi eşeği oyan, açlıktan. Peki onun, üçüncü arkadaşın nesi var, diye sordu adam bunun üzerine ve karanlıkta elini eşeğin üzerinde gezdirdi. Üçüncüleri üniformasının altında titriyordu. Oh, bir şey yok, diye fısıldadı. Sinir sadece. Bu kadar çok korkulara uğrarsa insan. Derken sigaralarını ayaklarıyla söndürüp içeri girdiler.

Ayaklarını havadan havadan atarak yaklaştılar ve uyuyan çocuğun yüzüne baktılar. Titremelisi iki sarı bonbon çıkardı kutudan ve kadın için, dedi.

Üç kara adamın çocuğun üzerine eğildiğini görünce, fin-

can gibi açıldı kadının soluk mavi gözleri. Korkmuştu: Ama birden ayaklarını kadının göğsüne dayadı çocuk ve öylesine güçlü bir çığlık attı ki, üç kara adam tabanlarını kaldırıp usulcacık kapıya seğirtti. Kapıda bir kez daha başlarıyla selam verip gecenin koynuna indiler.

Adam arkalarından baktı. Ne acayip ermiş bunlar, diye seslendi karısına. Sonra gidip örttü kapıyı. Amma da güzel ermiş bunlar, diye homurdandı ve yulaf ezmesine ilişti gözleri. Ama bir yüz yoktu ki, tutup yumruklarını indirsin.

Çocuk bağırdı, diye fısıldadı kadın. Var gücüyle bağırdı. Onun üzerine gittiler. Bak ne kadar hareketli, dedi kadın gururla. Derken yüz, ağzını açıp bağırmaya koyuldu.

Ağlıyor mu, diye sordu adam.

Yo, gülüyor sanırım, diye yanıtladı kadın.

Neredeyse pasta gibi, dedi adam ve elindeki tahta parçasını kokladı. Pasta gibi. Pek tatlı.

Bugün Noel zaten, dedi kadın.

Evet, Noel, diye homurdandı adam ve sobadan bir tutam ışık uyuyan minik yüzün üzerine düştü ışıl ışıl.

Radi

Bu gece Radi vardı yanımda. Her vakitki gibi sarışındı ve yumuşak, yaylan yüzü gülüyordu. Gözleri de her vakitki gibiydi: Biraz ürkek ve biraz güvensiz. Çenesinde de yine o üç, beş sarı kıl vardı. Hiç değişmemişti.

Ama sen öldündü, Radi, dedim.

Evet, diye yanıtladı, gülme bak.

Ne diye güleyim, Radi.

Bilmiyor muyum sanki, hep güldünüzdü bana. Adımlarımı bir tuhaf atardım ve her vakit okula giderken hiç tanımadığım bir sürü kızdan söz ederdim de. İşte bu yüzden hep güldünüz bana. Sonra da hep biraz korkak davranırdım, onun için, daha dün gibi aklımda.

Öleli çok oldu mu, Radi, diye sordum.

Yo, dedi. Ama kıştı da şehit düştüğümde, doğru dürüst gömemediler. Donmadık bir şey kalmamıştı ki. Taş kesmişti her şey.

Ha, öyle ya, sen Rusya'da şehit düşmüştün, değil mi?

Evet, daha ilk kış. Bak gülme, ama Rusya'da ölüp gömülmek güzel değil. Her şey öyle yabancı ki bana. Ağaçlar öyle yabancı ki. Öyle kasvetli ki, sorma. Çokluk kızılağaçlar. Yattığım yer baştan aşağı kasvetli kızılağaçlarla dolu. Ve taşların da inildediği duyuluyor bazen. Rus taşları olmaları gerekiyor da. Ve ormanlar feryat ediyor geceleyin. Rus ormanı olmaları gerekiyor da. Karlar da feryat ediyor. Rus karı olmaları gerekiyor da. Böyle işte, her şey yabancı. Her şey bir yabancı ki.

Radi yatağımın kenarına ilişmişti, ansızın sustu.

Belki Rusya'da ölüp gömüldüğün için hoşlanmıyordun bütün bunlardan, dedim.

Bana baktı: Öyle mi dersin? Yo yo, her bir şey bir müthiş yabancı ki, sorma. Her bir şey. Dizlerine baktı. Her şey bir yabancı ki. İnsanın kendisi de.

İnsanın kendisi mi?

Evet, gülme bak. Asıl sorun da bu zaten. İnsanın kendisi bir yabancı ki kendisine. Gülme bak, bu gece kalkıp sana gelmem bunun için işte. Seninle bu işi bir konuşayım diye.

Benimle mi?

Evet, gülme bak, seninle, başkasıyla değil. Beni iyi tanıyorsundur herhalde, değil mi?

Öyle sandım hep.

Olsun. Beni iyi tanıyorsundur. Dış görünüşümü demek istiyorum. Nasıl biri olduğumu değil. Demek istediğim dış görünüşüm. Dış görünüşümü tanıyorsun herhalde, değil mi?

Evet, sarışınsın. Dolgun bir yüzün var.

Yo, çekinme söyle, yumuşak bir yüz benimkisi. Bilmiyor muyum sanki. Haydi söyle.

Evet, yumuşak bir yüzün var. Hep gülen ve yayvan bir yüz.

Evet, evet. Peki gözlerim?

Hep biraz – biraz mahzun ve bir tuhaftı.

Yalan söylemesene. Pek ürkek ve güvensizdi gözlerim. Kızlarla ilgili anlattıklarıma kanıp kanmayacağınızı bilmezdim de ondan. E, sonra? Hep sinekkaydı traşlı mıydı yüzüm?

Hayır, değildi. Hep üç beş tel sarı kıl bulunurdu çenende. Sen bunları kimse görmez sanırdın. Ama hep gördüktü biz.

Ve güldünüzdü.

Ve güldüktü.

Radi yatağımın kenarında oturuyor, dizine sürtüyordu avcunu. Evet, diye fısıldadı, öyleydim. Tastamam öyle.

Ve sonra ürkek gözleriyle bana baktı birden.

Bana bir iyilikte bulunur musun, ne olur? Ama gülme bak, gülme. Beninle gel.

Rusya'ya mı?

Evet, göz açıp kapamadan oradayız. Sadece bir an için. Beni hâlâ bu kadar iyi tanıyorsun da. Haydi ne olur.

Elime yapıştı. Dokunuşu kardan farksızdı. Pek soğuk. Pek gevşek. Pek hafif.

Üç beş kızılağacın arasında durduk. İleride ışıl ışıl bir şey seçiliyordu. Gel, dedi, Radi, işte yattığım yer. Okul günlerinden tanıdığım bir insanın iskeleti çarptı gözüme. Yanı başında kahverengi-yeşil bir metal eşya duruyordu. Benim çelik miğfer, dedi Radi. Baştan aşağı pas içinde ve yosun tutmuş üzeri.

Ve ardından iskeleti gösterdi. Gülme bak, dedi, ama işte buyum ben. Aklın alıyor mu ha? Sen nasılsa beni tanıyorsun. Kendin söyle, burada yatan ben olabilir miyim? Söyle, olabilir miyim? Bu, bana müthiş yabancı bir şey değil mi ha? Benden hiçbir şey yok ki bunda. Kimse dünyada tanımaz beni böyle. Ama ben buyum. Bundan başkası olamayacağıma göre. Ama aklım almıyor bir türlü. Bir müthiş yabancı ki. O eski halimle en ufak bir benzerliği yok. Yo, gülme bak, ama bütün bunlar benim için öyle yabancı, öyle akıl ermez, öyle uzak şeyler ki.

Kara toprağın üzerine çöktü Radi ve üzgün gözlerle önü sıra bakmaya başladı. Eskiyle artık bir benzerliği yok bunun, dedi, bir benzerliği yok hiç.

Sonra parmaklarının uçlarıyla kara topraktan bir parça alıp havaya kaldırdı ve kokladı. Yabancı, diye fısıldadı, düpedüz yabancı. Sonra toprağı bana doğru tuttu. Kar gibiydi toprak. Radi'nin daha önce beni tutan eli gibiydi. Pek soğuk. Pek gevşek. Pek hafif.

Kokla, dedi.

Derin derin havayı çektim içime.

Nasıl?

Toprak, dedim.

Sonra?

Biraz mayhoş. Biraz acımsı. Basbayağı toprak.

Öyle ama yabancı? Düpedüz yabancı? Ve düpedüz iğrenç, öyle değil mi?

Derin derin içime çektim toprağın kokusunu. Soğuk bir koku, gevşek ve hafif. Biraz mayhoş. Biraz acımsı.

Güzel kokuyor, dedim. Toprak gibi.

İğrenç değil mi yani? Yabancı değil mi?

Ürkek gözlerini bana dikti Radi. Oysa bir iğrenç kokuyor ki.

Tekrar kokladım.

Hayır, hangi toprak olsa böyle kokar.

Ya?

Elbette.

Demek sen iğrenç bulmuyorsun?

Hayır, kokusuna hiç diyecek yok, Radi. Şöyle adamakıllı kokla da bak.

Parmaklarının arasına azıcık toprak alıp kokladı. Hangi toprak olsa böyle kokar diyorsun, öyle mi, diye sordu.

Evet, hangi toprak olsa.

Derin derin çekti havayı içine. Burnunu düpedüz topraklı eline gömdü ve kokladı. Sonra bana bakıp, hakkın var, dedi. Belki gerçekten pek nefis kokuyordur. Ama orada yatanın ben olduğunu düşününce, yabancı işte, müthiş yabancı, işitiyor musun?

Radi, oturmuş kokluyordu toprağı. Beni unutmuş, kokluyor da kokluyor, kokluyor da kokluyordu. Ve yabancı sözü giderek daha az çıkıyordu ağzından. Giderek daha yavaş çıkıyordu. Kokluyor, kokluyor da kokluyordu.

Derken ben parmak uçlarıma basarak döndüm eve. Sabah beş buçuk sularıydı. Evler önündeki bahçelerin dört bir yanında karlar arasından toprak gözüküyordu. Ve ben, yalınayak, karlar içindeki kara toprağa basa basa yürüyordum. Soğuktu toprak. Ve gevşekti. Ve hafifti. Ve kokuyordu. Duruyor ve derin derin çekiyordum havayı içime. Evet, kokuyordu. Güzel kokuyor, Radi, diye fısıldadım. Gerçekten güzel kokuyor. Basbayağı toprak gibi. Hiç üzme kendini.

Bu Salı

Haftada bir salı var.
Yılda elli.
Ve savaşta bir sürü.

Bu salı

büyük harfler üzerinde çalışıldı okulda. Gözünde camları kalın bir gözlük vardı bayan öğretmenin. Camlar çerçevesizdi. Öylesine kalındı ki camlar, öğretmenin gözleri belli belirsiz seçiliyordu. Kırk iki kız kara tahtanın karşısında oturmuş, büyük harflerle aşağıdaki cümleleri yazıyordu:

FRITZ BABANIN TENEKEDEN BİR KUPASI VARDI. ŞİŞKO BERTA'NIN MERMİLERİ PARİS'E ULAŞTI. SAVAŞTA HERKESİN BABASI ASKERDİR.

Ulla'nın dilinin ucu burnuna değin uzandı. O anda dürttü öğretmen. Krieg'i (savaş) ch ile yazmışsın Ulla, g ile yazacaksın. Grube (çukur) yazar gibi g ile. Söyleye söyleye dilimde tüy bitti. Öğretmen not defterini aldı ve Ulla'nın isminin yanı başına bir çarpı işareti koydu. Yarın sabaha cümleyi on defa yazacaksın, tertemiz göreceğim, anladın mı? Evet, diye yanıtladı Ulla ve gözlüklü öğretmen n'olacak, diye geçirdi içinden.

Okulun bahçesinde gri kargalar atılmış ekmek parçalarını yiyordu.

Bu salı

Teğmen Ehlers tabur komutanlığına çağrıldı.

Kırmızı şalı çıkarın boynunuzdan, Bay Ehlers!

Ama binbaşım?

Aması yok, Ehlers. İkinci Bölük'te hoşa gitmez böyle şey.

İkinci Bölük'te mi çalışacağım, Binbaşım?

Evet. İkinci Bölük'te sevmezler böyle şeyi. Bu şalla disiplini sağlayamazsınız sonra. İkinci Bölük çeki düzene alışıktır. Bu kırmızı şalla karşısına çıktınız mı, bal gibi yüzüstü bırakır sizi. Yüzbaşı Hesse böyle şeyler takmazdı.

Hesse yaralandı mı, Binbaşım?

Hayır, hasta. Kendini iyi hissetmiyormuş. Yüzbaşı olduktan sonra biraz nane molla kesildi Hesse. Anlamadım gitti. Oysa eskiden görevine bir bağlıydı ki. Her neyse, Ehlers, çalışın işte, bölüğü doğru dürüst yönetmeye bakın. Hesse iyi yetiştirdi çocukları. Şalı da çıkarın boynunuzdan, tamam mı?

Baş üstüne, Binbaşım.

Sonra göz kulak olun da, çocuklar sigara içerken dikkat etsinler. Bu ateşböceklerinin ortalıkta uçuştuğunu görüp işaret parmağı kaşınmayacak doğru dürüst bir keskin nişancı bulunmaz da. Daha geçen hafta beş kişi başından yedi kurşunu. Onun için göz kulak olun biraz, olmaz mı?

Baş üstüne, Binbaşım.

İkinci Bölük'e giderken yolda Teğmen Ehlers kırmızı şalı çıkardı boynundan. Bir sigara ateşledi. Bölük Komutanı Ehlers, dedi yüksek sesle.

Birden bir tüfek patladı.

Bu salı

Bay Hansen şöyle dedi. Froylayn Severin'e:

Hesse'ye yine bir şeyler yollasak iyi olacak, Severin'ciğim. Şöyle tüttürecek bir şey, yenecek bir şey. Bir iki kitap. Bir çift eldiven falan. Çocuklar domuzuna bir kış geçiriyorlarmış dışarıda. Bunun ne olduğunu bilirim ben. Düşman başına.

Hölderlin yollasak mı acaba, Bay Hansen?

Saçma Severin'ciğim, saçma. Bırakın da, şöyle biraz neşeli bir şeyler gönderelim. Wilhelm Busch falan, Hesse hafif şeylerden hoşlanır daha çok. Biliyorsunuz, gülmeye bayılır. Aman Severin'ciğim, o ne gülüşlerdir Hesse'nin gülüşleri.

Evet, yaman gülüşleri vardır Hesse'nin, diye yanıtladı Froylayn Severin.

Bu salı

bir sedye üzerinde karantinaya taşıdılar Yüzbaşı Hesse'yi. Kapıda bir tabela asılıydı.

İSTER GENERAL İSTER ER,
SAÇLARINI BURADA BIRAKIP GİDER.

Saçlarını traş ettiler Hesse'nin. Sıhhiye erinin ince uzun parmakları vardı. Örümcek bacakları gibi. Boğum yerleri biraz kızarmıştı. Bir sıvıyla ovdular Hesse'nin vücudunu. Sıvı eczane kokuyordu. Ardından örümcek bacaklar Hesse'nin nabzını yokladı ve yazdı kalın bir deftere: Ateş 41,6. Nabız 116. Kendinde değil. Tifüs olabilir. Sıhhiye eri kalın defteri kapadı. Smolensk salgın hastanesi yazıyordu defterin üzerinde. Ve altında: Bin dört yüz yataklı.

Taşıyıcılar sedyeyi yüklendiler. Merdivende Hesse'nin başı battaniyenin altından dışarı sarktı ve her basamakta ileri geri sallanmaya başladı. Ve saçları sıfır numaraya verilmişti. Oysa Ruslara gülmüştü hep. Sedyeyi taşıyanlardan biri nezleydi.

Bu salı

Bayan Hesse komşusu kadının kapısını çaldı. Kapı açılınca, salladı elindeki mektubu. Yüzbaşı olmuş. Yüzbaşı ve bölük komutanı, öyle yazıyor. Sonra, kırk derecenin altında so-

ğukmuş bulundukları yer. Mektup dokuz günde gelmiş. Bayan Yüzbaşı Hesse diye yazmış zarfın üzerine.

Mektubu havaya kaldırmış tutuyordu. Ama komşusu bakmadı mektuba. Kırk derece soğuk, dedi. Zavallı yavrucaklar. Kırk derece soğuk.

Bu salı

Doktor Yarbay, Smolensk Salgın Hastanesi'nin başhekimine sordu: Günde ne kadar?

Yarım düzine.

Çok fena, dedi Doktor Yarbay.

Evet, çok fena, dedi başhekim.

Göz göze gelmekten kaçındılar.

Bu salı

"Sihirli Flüt" oynuyordu operada. Bayan Hesse dudaklarını kırmızıya boyamıştı.

Bu salı

Elisabeth Hemşire anne ve babasına mektup yazıyordu: İnsan Tanrıya inanmasa katlanılacak gibi değil. Ama sıhhiye başgediklisi gelince ayağa kalktı. Başgedikli koğuşta öylesine kambur yürüyordu ki, sanki tüm Rusya'yı sırtında taşıyordu.

Ona verilecek bir şey daha var mı, diye sordu Hemşire.

Hayır, dedi başgedikli. Bunu öylesine yavaş söyledi ki, sanki konuşmaya utanıyordu.

Sonra dışarı taşıdılar Yüzbaşı Hesse'yi. Dışarıda bir patırtı oldu. Hep böyle kaldırıp atarlar. Ne diye ölüleri şöyle usulcacık bırakıvermezler sanki. Her vakit kaldırıp atarlar yere. Bunu biri dedi koğuşta yatan. Onun bitişiğindeki ise hafiften bir şarkı söylüyordu:

Aman aman hey de
Şanslı aslan piyade.

Başgedikli yatakları dolaşıyordu. Her gün. Gece ve gündüz. Günlerce. Gecelerce. Kambur kambur yürüyordu koğuşta. Tüm Rusya'yı sırtında taşıyordu. Dışarıda iki sedyeci boş bir sedyeyle paldır küldür uzaklaştı.

Bu dördüncü, dedi bir tanesi. Ve bunu diyen nezleydi.

Bu salı

Ulla akşamleyin oturmuş, yazı defterine büyük harflerle aşağıdaki cümleyi yazıyordu:

SAVAŞTA HERKESİN BABASI ASKERDİR.
SAVAŞTA HERKESİN BABASI ASKERDİR.

On defa yazdı cümleyi. Büyük harflerle. Ve Krieg'i (savaş) g ile. Grube (çukur) yazar gibi.

Ve Kimse Bilmiyor Nereye

Ne İdiği Belirsiz Kahve

Sandalyelerde asılıydılar. Masalar üzerine asılmışlardı. Müthiş bir yorgunluk tarafından asılmışlar. Bu yorgunluğu giderecek bir uyku yoktu. Bir dünya yorgunluğu, bir beklediği kalmamış artık. Olsa olsa bazen bir tren. Ve bir bekleme salonunda. Ve bekleme salonunda sandalyeler ve masalar üzerine asılmışlardı. Giysileriyle asılmışlar ve çıplak tenleriyle rahatsızlık verirmiş gibi giysileri. Ve ten. Sanki hayalettiler de teni kostüm seçmişlerdi kendilerine ve bir süre insancılık oynuyorlardı. Sırıklarda asılı bostan korkulukları gibi iskeletlerine asılmış duruyorlardı. Beyinleriyle alay için ve yüreklerine işkence olsun diye yaşam tarafından asılmışlar. Ve her esen rüzgâr hırpalamaktan geri kalmıyordu onları, onlarla oynuyordu. Bir yaşamın içinde asılmış duruyorlardı, yüz'süz bir Tanrı tarafından asılmışlar. Bir Tanrı tarafından, ne iyi ne kötü. Yalnızca var olan. Ve ondan öte bir şey olmayan. Ama bu kadarı bile pek fazla olan. Ama bu kadarı pek az olan. Ve işte bu Tanrı asmıştı onları yaşamın içerisine, birazcık ileri geri sallansınlar diye, görünmez bir çan kulesindeki bu cılız sesli çanları asmıştı, rüzgârların şişirdiği bu bostan korkuluklarını. Kendi kendilerinin ve dikiş yerini bir türlü ele geçiremedikleri tenlerinin insafına terk edilmiş. Sandalyeler, sırıklar, masalar, darağaçları ve dipsiz uçurumlar üzerine asılmışlar. Ve kimseler işitmiyordu cılız çığlıklarını. Tanrının yüzü yoktu da. Onun için kulakları da olamazdı kuşkusuz. İşte buydu onların en büyük öksüzlüğü: Kulaksız Tanrı. Tanrı sadece soluk aldırtıyordu kendilerine: Zalim ve yüce. Ve onlar da soluyordu. Çılgınca, açgözlü, obur. Ama yalnız, cılız sesli yalnız. Çünkü çığlıkları, korkunç çığlıkları yanı başlarında, aynı masada oturanlarına bile ulaşamıyordu. Kulaksız Tanrıya ulaşa-

nuyordu. Yanı başlarında aynı masada oturanlara bile. Aynı masada oturan. Yanı başlarında. Aynı masada.

Dört kişi masada oturuyor ve tren bekliyordu. Seçebilecek gibi değillerdi birbirlerini. Beyaz yüzler arasında sisler geziniyordu. Gecenin pusundan, kahve buğusundan ve sigara dumanından sisler. Kahvenin buğusu leş gibiydi ve sigaraların bayıltıcıydı kokusu. Gecenin pusu yoksulluktan, parfümden ve yaşlı adamların soluklarından yapılmıştı. Ve kızlardan, henüz büyüyüp gelişen. Gecenin pusu soğuk ve ıslaktı. Korku terleri gibi. Üç adam oturuyor masada. Ve bir kız. Dört kişi. Kızın fincanındaydı gözleri. Adamlardan biri gri kâğıt üzerine bir şeyler karalıyordu ve kısacık parmakları vardı. Bir diğeri kitap okuyordu. Üçüncüsü ötekilere bakıyordu. Birinden öbürsüne. Neşeli bir yüzü vardı. Kızın fincanındaydı gözleri.

Derken pek kısa parmaklının beşinci kahvesi getirilip kondu önüne. Bu ne iğrenç kahve böyle, dedi ve çok kısa bir süre kaldırdı gözlerini. Ne idiği belirsiz bir kahve. Harika bir kahve doğrusu. Ve sonra hemen yine yazmaya koyuldu. Ama birden bir şey geldi aklına ve yeniden gözlerini kaldırdı. Kahvenizi soğuttunuz ama, dedi kıza. Hele soğuk hiç tadı olmaz. Harika bir kahve doğrusu. Sıcak olunca, eh içiliyor işte. Ama ne idiği belirsiz. Ne -idiği- belirsiz. Zararı yok, dedi kız, kısa parmaklıya. O vakit yazmayı hepten bıraktı kısa parmaklı. Öyle demişti kız: Zararı yok. Kıza baktı kısa parmaklı. Sadece haplarımı içmek için, dedi kız tekrar, sıkılgan ve fincanındaydı gözleri; zararı yok, soğuk olsun. Başınız mı ağrıyor, diye sordu kıza kısa parmaklı. Hayır, dedi kız tekrar sıkılgan ve gözleri fincanındaydı. O kadar uzun süre fincanına baktı ki, sonunda kısa parmaklı kurşun kalemini masanın üzerinde tıklatmaya başladı. Bunun üzerine ona doğru kaldırdı gözlerini kız. İntihar etmem gerekiyor. Başımda ağrı yok. İntihar etmem gerekiyor. Ve bunu öylesine söyledi ki, sanki saat -on bir-treniyle gidiyorum der gibi. İntihar etmem gerekiyor, dedi. Ve yeniden fincanına dikti gözlerini.

O vakit üç adam kıza dönüp baktı. Kitaplısı. Ve neşeli yüzlüsü. Enfes, diye düşündü sonuncusu, bir kaçık. Düpeduz bir kaçık. Ama gülünçsünüz doğrusu, dedi kısa parmaklısı. İntihar etmek istiyor da ondan mı, diye sordu kitaplısı ve ilgiyle masanın üzerine abandı. Yo, bunu işte öylesine doğal bir şeymiş gibi söylüyor da. Tren ya da istasyon der gibi, diye yanıtladı öteki. Ne münasebet, dedi kitaplısı, sadece duşünduğünü söylüyor. Gülünçlük neresinde bunun. Hatta pek güzel bir şey. Bence pek güzel bir şey. Kızın sıkılganlıkla fincanındaydı gözleri. Güzel mi, diye köpürdü pek kısa parmaklı ve ofkeli bir yüz takındı, güzel ha, öyle mi? Şey, ne bileyim. Bence oyle! Bana bakın! Ben düşündüğümü öyle düpedüz söylemeye kalksam. Efendim? Ha? Bu gece burada beş bin ekmek teslim edeceklerdi bana. Ama yalnız iki yüzü geldi. Dört bin sekiz yüz ekmek açık. Ve şimdi hesapla dur. Suratını asıp elindeki not defterini havaya kaldırdı ve sonra kaldırıp attı tekrar masanın üzerine. Ve biliyor musunuz, ne düşünüyorum şimdi. Kızın gözleri fincanındaydı. Neşeli yüzlü alık alık bakıyor ve sırıtıyordu. Ve kitaplı dedi ki: Neymiş düşündüğünüz bakalım? Söyleyeyim, azizim, söyleyeyim. Düşünüyorum da, dört bin sekiz yüz aile yarın sabah ekmeklerini alamayacak. Yarın dört bin sekiz yüz aile ekmeksiz. Yarın dört bin sekiz yüz çocuk aç kalacak. Ve babaları da. Ve anneleri de tabii. Ama onlar pek aldırmaz. Ama çocuklar, dostum, dört bin sekiz yüz çocuk. Bu kadar çocuk ekmeksiz kalacak işte yarın. Gördünüz mü, bunları, azizim, bunları düşünüyorum ve burada oturuyorum ve yazıp çiziyorum burada ve bu ne idiği belirsiz kahveyi içiyorum. Arada da bunları düşünüyorum işte. Ne dersiniz, bunları şimdi öyle düpedüz söylemeye kalksam, efendim? Kim dayanabilir buna, efendim? Düşündüğünüzü öyle söylemeye kalksanız, kimse dayanabilir mi buna ha? Suratını astı ve alnını dikenli tellerle doldurdu. Tıpkı dikenli tel gibi kırışıklarla. Dikenli tel gibi.

Kızın gözleri fincanındaydı. Suda boğacak kendini, diye

düşündü kitaplı. Ve sonra aklına geldi, fincan pek küçüktü ölmek için ve dedi ki: Şu kahve de ağza konacak gibi değil. O anda elinin ayasıyla pat diye masaya vurdu neşeli yüzlü. Kaçık, dedi. Ve kendisinin hiç haberi olmadan yüzü bir neşeli sırıtıyordu ki ve açgözlü yudumlarla kahvesini içiyordu. Kaçık, dedi kahve içmekten düpedüz tıkanmış. Hiç durmayıp dayaktan geberteceksin, kaçık mı değil mi, geberteceksin. Ey, durun bakalım, ne hoş şeysiniz siz öyle, diye bağırdı ekmekçi. Kuzu gibi bir yüz takınıyor, öte yandan dayakla gebertmekten dem vuruyorsunuz. Sizden korkulur doğrusu. Kuzu gibi bir yüz takınıyor, öte yandan dayakla – O vakit kitaplı oldukça hamarat gülümsedi. Hiç de değil, dedi, hiç de değil. Bu dualizmdir, anlıyor musunuz? Tipik bir dualizm. Hepimizin içinde bir parça İsa, bir parça Neron vardır, anlıyor musunuz? Hepimizin içinde. Yüzünü buruşturdu derken, çenesini ve alt dudağını öne doğru çıkardı, gözlerini kısıp adamakıllı küçüldü ve ardından burun kanatlarını şişirdi. Neron, dedi açıklayarak. Sonra da yumuşak, duygulu bir yüz takındı, saçlarını sıvazlayıp düzeltti ve köpeksi bir sadakat ifadesi oturttu gözlerine, masum ve biraz sıkıcı. İsa, diye açıkladı bunu da. Ve: Evet işte, hepimizde var biraz. Tipik bir dualizm. Şurada İsa –şurada Neron. Ve bir kez daha çarçabuk her iki yüzü yeniden göstermeye çalıştı. Başaramadı. Belki kahve pek berbattı, onun için.

Kimmiş Neron, dedi neşelisi aptal bir yüzle. Oh, ismin ne önemi var. Sizin gibi, benim gibi biriydi. Ama yaptığı hiçbir kötülük ceza görmüyordu. Ve bunu da biliyordu kendisi. Bildiği için de bir insanoğlunun elinden ne kötülük gelirse yaptı. Bir postacı ya da marangoz olaydı, ipe çekilirdi. Ama işte kazara imparator olmuştu da aklına ne gelirse yaptı. İnsanoğlunun aklına gelecek ne kötülük varsa. İşte size bütünüyle Neron. Yani şimdi sizce ben böyle bir Neron muyum, diye sordu neşeli yüzlü. Yüzde elli öyle, azizim. Elbet İsa da olabilirsiniz. Ama mademki orada oturan kızı dayaktan gebert-

mek istiyorsunuz, o zaman Neron'sunuz demek, azizim, düpedüz Neron'sunuz. Anladınız mı?

Sanki verilen bir komuta uyar gibi üç adam kahvelerini alıp yudumladılar ve başlarını enselerine yıktılar yudumlarken ve tavana baktılar. Ama yukarılarda bir şey seçilmiyordu ve yeniden yeryüzüne döndüler. Ve ekmekçi on yedinci kez ve on sekizinci kez dedi ki: Ne idiği belirsiz bir kahve. Ne -idiği- belirsiz bir kahve. Ama kuzu yüzlüsü dudaklarını silip kuruladı ve boşandı birden: Sizler de kaçıksınız. Hepiniz kaçıksınız. Bana ne Neron'dan, bana ne ötekinden. Hiç, diyorum size, hiç. Ben savaştan dönmüşüm, evime gidiyorum. Anlaşıldı mı! Evde sabahleyin anne babamla balkonda oturup kahvemi içeceğim. Savaş boyunca hep özleyip durdum bunu. Sabahleyin balkonda oturmayı, anne babamla kahve içmeyi. Anlaşıldı mı! Şimdi de yoldayım işte. Ve derken bu kaçık kız geliyor, düpedüz intihar edeceğim diyor. Biri böyle düpedüz intihar edeceğim derse, kim katlanır buna ha?

Bunu asker söylemişti. Ve ekmekçi, kahvesinin ne idiği belirsizliğinden kaldırdı gözlerini ve ben -neden bahsediyorum- işte gibilerden bir yüz takındı ve dedi ki: Benim de söylediğim bu ya, dedi, benim de hep söylediğim buya. Tıpkı ekmek işindeki gibi. Şimdi ben kalkıp düpedüz yaysam ortalığa bunu, efendim? Yarın dört bin sekiz yüz çocuk ekmeksiz kalacak desem, efendim? Düşünün ne yaparsınız siz, efendim? Dayanabilen çıkar mı buna hiç. Bugünkü günde kimseler buna dayanamaz artık, beyler. Ve kitaplıya baktı. Ve savaştan dönen neşeli yüzlü de bakıyordu kitaplıya.

O vakit kitaplı ayağa kalktı. Serçe parmağıyla fiskeler vurarak birkaç şeker kırıntısını masadan süpürüp attı ve dedi ki: Pek maddi kimselersiniz, dedi üzgün. Siz savaştan eve dönüyorsunuz, balkonda kahve içmek için. Ve siz, siz de ekmek ticareti yapıyorsunuz. Çocukların ve ekmeklerin hesabıyla uğraşıyorsunuz. Bu ikisini birbirinden ayıracağınızı kim garanti edebilir bana. Ne malum, cephanelerin hesabı kitabıyla da

uğraşmayacağınız ileride. Kelle başına otuz mermi. Savaşta öyleydi hep: Kelle başına otuz mermi. Öyle işte, ve şimdi kazara ekmek, Tanrım, şimdi kazara ekmek. Ve üzgün ekledi: İyi geceler, benim için maddi kimselersiniz o kadar, pek maddi kimselersiniz. İyi geceler.

Derken ekmekçi arkasından seslendi: Siz hiç aç kaldınız mıydı, beyciğim? Benim ekmekler olmadan kitaplarınızı dünyada okuyamazsınız, bunu size açıklamak isterim doğrusu, ekmek olmadan okuyamazsınız, beyciğim! Ve cephanesiz de olmaz efendim, cephanesiz de, beyciğim. Ve askere baktı bunu söylerken. Ve asker de ateşe başladı birden kitaplıya ve attığı kurşunların isabet derecesini görmek için vücudunu öne doğru eğdi. Neron gibi, diye düşündü kitaplı ve askere dikti gözlerini, tıpkı Neron gibi. Ve asker Neron çıkışarak dedi ki: Savaşta bulundunuz mu siz, ha? Savaşta bulunmuşluğunuz var mı hiç? Hele bir kez savaşa katılın da, siz de balkonda oturup kahve içmekten başka bir şeycik ister misiniz bakalım. Başka bir şeycik istemezsiniz, azizim, bir şeycik istemezsiniz.

Kitaplı her ikisine baktı ve üzgün üzgün dudaklarına vurdu elindeki kitapla. Sonra ayakta kahvesini içti. Ve öbür ikisi de içtiler kahvelerini. Ne idiği belirsiz bir kahve, dedi ekmekçi ve ürperdi. Hayat gibi, diye yanıtladı kitaplı ve dostça ekmekçiye doğru eğildi. Ve ekmekçi dostça eğilerek karşılık verdi. Ve ikisi de nazikçe gülümseyerek unuttular tartışmalarını. Ve her biri efendi bir adamdı. Ve kitaplı içten içe zaferi kazanmış olarak hissediyordu kendini. Ve gülümsemek istedi bu yüzden.

Ama o anda korkunç bir çığlık koyvermek üzere alabildiğine açtı ağzını. Ama çığlığını tuttu. Çığlık öylesine korkunçtu ki, koyveremedi. Düpedüz kitaplı adam kişiliğine gömülüp kaldı öylece. Ancak, ağzı soluksuz kaldığından alabildiğine açıktı. Kızın oturduğu dördüncü sandalyeye dikmişti gözlerini. Sandalye şimdi boştu. Kız gitmişti. Üç adam küçük bir cam tüp buldular masanın üzerinde. Tüp boştu. Ve kız gitmiş-

ti. Sandalye. Ve cam tüp. Ve fincan. Boş. Usulcacık, göze batmadan boşalmıştı içi. Karnı aç mıydı acaba, diye sordu ekmekçi ötekilere neden sonra. Kaçık, dedi asker neşeli, kaçıktı, onu bilir onu söylerim ben. Gelin, dedi sonra kitaplıya, oturun şöyle yerinize. Kesinlikle kaçıktı. Kitaplı yavaşçacık oturdu ve dedi ki: Belki de yalnızdı? Herhalde pek yalnızdı? Yalnız mı, diye söylendi ekmekçi, ne diye yalnız olacakmış. Biz vardık ya burada. Bir an yanından ayrıldık mı? Biz mi, diye sordu kitaplı ve boş fincana baktı. Fincandan doğru bir kız bakıyordu kendisine. Ama artık kızı seçemiyordu. Gecenin pusu yüzüyordu istasyonun içinde. Gecenin pusu, sis ve yoksulluk ve soluklardan. Ve pus ne idiği belirsiz kahve gibi koyuydu. Ve ıslak soğuk. Korku terleri gibi. Kitaplı gözlerini yumdu. Berbat bir kahve, dediğini işitti ekmekçinin. Evet, evet, diye başını salladı yavaşça, hakkınız var: Berbat mı berbat. Berbat da berbat, diye atıldı asker, olanı bu işte. Sıcak ya, ona bakın siz.

Derken cam tüpü aşağı yuvarladı masanın üzerinden. Tüp yere düştü. Ve parçalandı. (Tanrı mı? O bu ufak, bu çirkin gürültüyü işitmedi. İster kırılan bir cam tüp, ister bir kalp olsun: Böyle şeyleri duymazdı Tanrı. Kulakları yoktu da. Ondan. Kulakları yoktu da.)

Mutfak Saati

Daha uzaktan kendilerine doğru geldiğini gördüler, dikkati çekiyordu çünkü. Pek kocamış bir yüzü vardı, ama yürüyüşünden ancak yirmisinde olduğu anlaşılıyordu. Kocamış yüzüyle banka, yanlarına oturdu. Ve elindeki saati gösterdi sonra:

Mutfak saatimizdi, dedi ve bankta oturmuş güneşlenenleri sırayla gözden geçirdi. Evet, işte bunu bulabildim, bir bu kalmış geriye.

Elinde ileriye doğru tabak beyazı yuvarlak bir saat tutuyor ve parmağıyla hafiften mavi sayılarına dokunuyordu.

Öyle ahım şahım bir şey değil, dedi özür dilercesine, kendim de bilmez değilim bunu. Ve sonra, pek bir güzelliği de yok. Böyle beyaz minesiyle yalnızca bir tabağı andırıyor. Ama mavi sayılar pek hoş sanırım, değil mi? Kuşkusuz akreple yelkovan sadece tenekeden. Ve çalışıp ettikleri de yok artık. Hayır. Saatin içi sizlere ömür, orası öyle. Ama dıştan yine eskisi gibi. Artık çalışmasa da dıştan eskisi gibi.

Parmağının ucuyla tabaksı saatin çevresinde kollayarak bir çember çizdi. Ve usulca dedi ki: İşte bir bu kaldı geriye.

Bankta oturmuş güneşlenenlerden dönüp bakan olmadı.

Birinin gözü ayakkabılarındaydı ve kadın çocuk arabasının içine bakıyordu.

Sonra biri dedi ki:

Neyiniz varsa yitirdiniz anlaşılan?

Evet, evet, dedi sevinçle. Düşünün bir, neyim varsa hepsini! Bir tek bu, bir bu kaldı geriye. Ve oradakiler daha önce görmemiş gibi saati yeniden havaya kaldırdı.

Ama artık işlemiyor, dedi kadın.

Yo, yo, işlemiyor, orası öyle. Bozuk, bilmiyor değilim. Ama bozukluğu bir yana tıpkı eskisi gibi: Beyaz ve mavi. Ve bir kez daha oradakilere saati gösterdi. Ve işin en güzel tarafı nedir biliyor musunuz, diyerek heyecanla sürdürdü konuşmasını. Bakın, bundan daha hiç söz etmedim size. İşin en güzel tarafı şu: Düşünün bir, iki buçukta durmuş: Tam iki buçukta, düşünün bir.

Demek evinize saat iki buçukta bomba düşmüş, dedi adam ve önemli bir şey söylemiş gibi alt dudağını ileriye doğru uzattı. Çok duydum şimdiye kadar. Bomba düşerken saatler duruyor. Basınçtan olacak.

Saatine baktı ve üstün bir edayla başını salladı. Hayır, beyciğim, hayır, yanılıyorsunuz. Bombalarla falan ilgisi yok bunun. İkide bir bombalardan söz etmeyin rica ederim. Hayır, beyciğim. Saat iki buçukta olanlar bambaşka, ama sizler bilmiyorsunuz bunu. İşin tuhaf tarafı, tam iki buçukta durmuş. Dördü çeyrek geçe veya yedide değil de iki buçukta. Eve hep iki buçukta gelirdim de. Geceleyin demek istiyorum. Hemen hep iki buçukta. İşin tuhaf tarafı bu işte.

Oradakilere baktı, ama oradakiler gözlerini başka tarafa çevirmişlerdi. Onları bulamadı. Derken göz kırptı saatine: Eve geldiğimde aç olurdum tabii, değil mi? Ve haydi mutfağa. Hemen her mutfağa yollanışımda da iki buçuğu gösterirdi saat. Ve sonra, sonra da işte annem gelirdi. Kapıyı ne kadar yavaş açarsam açayım, eve döndüğümü her vakit işitirdi annem. Ve karanlık mutfakta yiyecek bir şeyler ararken bakardım ansızın ışık yanardı. Sırtında yün ceket ve kırmızı şalla annem çıkardı karşıma. Ve yalınayak, hep yalınayak. Oysa mutfağımız çini döşeliydi. Ve ışık fazla geldiğinden annem iyice kısardı gözlerini. Uykudan kalkmış olurdu da. Gece, değil mi ya.

Gene mi geç vakit, derdi annem. Başka bir şey söylemezdi hiç. Yalnızca: Gene mi geç vakit. Ve sonra yemeğimi ısıtır ve yemek yerken bana bakardı. Bir yandan da çini döşeme-

nin buzsu soğuğundan hep birbirine sürterdi ayaklarını. Gece hiç terlik giymezdi. Ve ben karnımı doyurana kadar yanı başımda otururdu. Ben odamda ışığı söndürdüğümde, onun mutfakta tabakları yıkayıp kaldırdığını işitirdim. Her gece böyle. Çokluk saat iki buçukta. Annemin gece iki buçukta benim için mutfakta yemek hazırlamasını pek doğal görürdüm. Pek doğal karşılardım bunu. Her vakit yaptığı şeydi de. Ve sonra "Gene mi geç vakit"ten başka bir şey demezdi hiç. Ama bunu da işte her defasında söylerdi. Bense hep öyle söyleyecek sanırdım. Benim için alabildiğine doğal bir şeydi. Öteden beri öyle olmuştu da.

Bir an derin bir sessizlik çöktü bankın üzerine. Sonra usulca dedi ki: Ya şimdi? Oradakilere baktı, ama bulamadı onları. Derken saatin mavi beyazyuvarlak yüzüne bakıp usulcacık konuştu: Şimdi, şimdi anlıyorum ki, o vakit cennette yaşıyormuşum. Gerçek cennette.

Bankta oturanlardan çıt çıkmıyordu. Birden sordu kadın: Ya aileniz?

Mahcup gülümsedi kadına: Ha, annemle babamı diyorsunuz? Evet, onlar da sizlere ömür. Ne varsa sizlere ömür. Ne varsa, düşünün bir. Ne varsa.

Mahcup teker teker banktakilere gülümsedi. Ama banktakiler kendisine bakmıyordu.

Bunun üzerine saati yeniden tutup havaya kaldırdı ve güldü. Ve gülerek dedi ki: Bir tek bu işte. Bir tek bu kaldı geriye. İşin en güzel tarafı da tam iki buçukta durmuş. Tam iki buçukta.

Sonra başka bir şey demedi artık. Ama bayağı kocamış bir yüzü vardı. Ve yanında oturan adam ayakkabılarına bakıyordu. Ama ayakkabılarını gördüğü yoktu. Aklı cennet sözcüğündeydi hep.

Belki Pembedir Gömleği

İki arkadaş köprünün korkuluğu üzerinde oturuyordu. Pantolonları inceydi ve buz gibiydi korkuluk. Ama insan alışıyordu soğuğa. Ve demirlerin batmasına. Korkulukta oturuyorlardı. Yağmur yağıyor, duruyor, sonra yine yağıyordu. Korkulukta oturuyor ve önlerindeki geçit törenini izliyorlardı. Bütün bir savaş boyu yalnızca erkek görmüşlerdi de, şimdi yalnızca kızları görüyordu gözleri.

Derken önlerinden biri geçti.

Enfes bir balkonu var. Otur sütlü kahve iç, dedi Timm.

Ama böyle güneşte dolaşırsa, süt bozulur kahveyi içene kadar, diye yanıtladı öteki sırıtarak.

Sonra bir kız daha geçti önlerinden.

Taş devrinden kalmış, dedi Timm'in yanındaki, soğuk.

Vücudu baştan aşağı örümcek bağlamıştır artık, dedi Timm.

Sonra erkekler geçti önlerinden. Onlar için bir şey demediler. Çilingir çırakları, beyaz tenli büro memurları, dâhi yüzleri ve eski püskü pantolonlarıyla ilkokul öğretmenleri, kalın bacaklı şişko adamlar, astım hastaları ve başçavuş yürüyüşüyle tramvaycılar.

Sonra da o kız göründü. Hiç benzemiyordu ötekilere. İnsan sanırdı ki, şeftali kokar bu kız. Ya da ak pak bir ten. Herhalde adı da öyle güzeldi: Evelyne –ya da işte öyle bir şey. Derken kız önlerinden geçip gitti. İki arkadaş arkasından baktılar.

Belki pembedir gömleği, dedi Timm.

O neden, dedi öteki.

Pembedir, diye yanıtladı Timm, böylelerinin çokluk pembe olur gömleği.

Saçma, dedi öteki, mavi de olabilir pekâlâ.

Olamaz, canım, olamaz. Böyleleri pembe giyer. Kalıbımı basarım buna, azizim. Timm bir iyice yükseltti sesini böyle söylerken.

Bunun üzerine öteki dedi ki: Tanıdığın biri var galiba?

Timm bir şey demedi. Oracıkta oturuyorlardı ve incecik pantolonlarının altında buzsu soğuğunu duyuyorlardı korkuluğun. Ve sonra dedi ki Timm:

Yo, benim değil. Ama ben vaktiyle birini tanımıştım da, onun bir sevgilisi vardı pembe gömlekli. Askerdeyken. Rusya'da. Cüzdanında hep pembe bir kumaş parçası taşırdı. Ama göstermezdi kimseye. Ama bir gün işte yere düştüydü kumaş. O vakit herkes gördüydü. Ama arkadaş bir şeycik demedi. Yalnızca kızardı. Kumaş parçası gibi. Pespembe. Akşam sonra açıkladı bana, nişanlısından almış kumaşı. Uğur getirsin diye. Baştan aşağı pembeymiş de nişanlısının gömlekleri. Onun için.

Timm sustu.

E, sonra, diye sordu öteki.

O vakit pek usulca dedi ki Timm: Kumaş parçasını aldım elinden. Ve sonra havaya kaldırdım. Ve hepimiz güldük. En azından bir yarım saat güldük. Ve tabii neler söylemedi oradakiler, düşün artık.

Peki sonra, diye sordu Timm'in yanındaki.

Timm dizlerine bakıyordu. Kaldırıp attı kumaş parçasını, dedi. Ve sonra yanındaki arkadaşına baktı Timm: Evet, dedi, kaldırıp attı ve sonra da öbür dünyayı boyladı. Daha ertesi gün öbür dünyayı boyladı.

İkisi de sustular. Oracıkta oturuyorlardı öylece ve bir şey konuşmuyorlardı. Ama sonra dedi ki öteki: Saçma. Ve bir kez daha tekrarladı. Saçma, dedi.

Evet, biliyorum, diye yanıtladı Timm. Elbette saçma. Gün gibi ortada saçma olduğu. Bunu ben de biliyorum. Ve sonra da dedi ki: Ama tuhaf, biliyor musun, gene de tuhaf doğrusu.

Ve Timm güldü. İkisi de güldüler. Ve Timm pantolonunun cebinde yumruk yaptı elini. Avcunda bir şey sıkıyordu. Küçücük pembe bir kumaş parçası. Pek de pembeliği kalmamıştı artık, çünkü Timm hanidir cebinde taşıyordu. Ama pembeydi yine. Rusya'dan dönerken yanında getirmişti.

Küçük Mozart'ımız

Sabah dört buçuktan gece yarıma değin. Her üç dakikada bir geçerdi tren. Her seferinde hoparlörden perona doğru bir kadın sesi: Lehrter caddesi. Lehrter caddesi. Ses bize kadar uzanırdı. Sabah dört buçuktan gece yarıma değin. Sekiz yüz kez: Lehrter caddesi. Lehrter Caddesi.

Pencerede dikiliyordu Liebig. Sabahtan daha. Öğle vakitlerinde. Ve öğle sonraları da. Ve sonsuz akşamlarda: Lehrter caddesi. Lehrter caddesi.

Yedi aydır pencerede dikiliyordu Liebig ve kadını görmeye çalışıyordu. Karşı bir yerde olacaktı kadın. Pek nefis bacakları vardı belki. Memeleri ayrıca. Ve bukle bukle saçları. Hayalinde canlandırabilirdi insan. Ve yanı sıra kimi şeyler düşünebilirdi. Saatlerce karşıya bakıyordu Liebig, kadının ezgi söylediği yere. Beyninin içinden bir tespih geçiyordu. Her halkasında yakarıyordu Liebig: Lehrter caddesi. Lehrter caddesi. Sabah dört buçuktan gece yarıma değin. Sabahtan daha. Öğle vakitlerinde. Ve öğle sonraları da. Ve sonsuz akşamlarda: Lehrter caddesi. Lehrter caddesi. Her Allahın günü sekiz yüz kez. Ve yedi aydır pencerede dikiliyordu Liebig ve kadına bakıyordu. Çünkü hayalinde canlandırabilirdi insan. Pek nefis bacakları vardı belki. Dizleri. Memeleri ayrıca. Ve gür saçları. Uzun, sonsuz akşamlar gibi sonsuz uzun. Kadına bakıyordu Liebig. Yoksa Breslau'a mı bakıyordu? Ama birkaç yüz kilometre ötedeydi Breslau. Liebig Breslau'lıydı. Akşamları Breslau'a mı bakıyordu acaba? Yoksa kadına mı yakarıyordu? Lehrter caddesi. Lehrter caddesi. Lehrter caddesi. Sonsuz bir tespih. Pek nefis bacaklar. Lehrter caddesi. Sekiz yüz kez. Ve memeler. Sabahtan daha. Ve sonsuz uzun akşamsı saçlar. Lehrter caddesinden Breslau'a değin uzanan. Düşle-

re değin uzanan. Breslau'a değin. Bres - - Breslau caddesi - - Breslau caddesi - - Herkes insin - - İnsin - - Herkes in - - Herkes in - - Herkes - - Breslau - -

Ama kamburunu çıkarmış taburesinde oturuyordu Pauline ve tırnaklarını bohluyordu. Sonra da onları parlatıyordu pantolonunda. Hep yaptığı şeydi. Ta aylardır. Ve tırnakları bir güzel pembe, bir pırıl pırıldı ki. Pauline eşcinseldi. Sıhhiye erliği yapmıştı cephede. Yaralılarla düşüp kalkmıştı. Bize anlattığına göre, onlara sadece puding pişirmişti. Sadece puding. Ve bu yüzden iki yıl içeriyi boylamıştı. Adı Paul idi. Ve tabii Pauline derdik biz. Tabii. Ve yavaş yavaş ses çıkarmaz olmuştu böyle dememize. Duruşmadan döndüğünde sızlanmıştı: Ah, gitti o biriktirdiğim canım mangizler! Gitti o canım mangizler! İhtiyarlığımda ne de işime yarayacaklardı. Ne de işime yarayacaklardı. Ama sonradan unuttu hepsini. Hapishane yaşamına kendini hazırlamaya başladı. Bir alıklık geldi üzerine. Ve o gün bugün tırnaklarını parlatmaktan başka şeyle uğraşmaz oldu. Artık tek buydu yaptığı. O gün bugün apaçık yaptığı. Ve şimdiye değin aylardır yapıp durduğu. İlerde de belki aylarca yapıp duracağı, aylarca, hapishanede bir yatak boşalana değin. Pauline için bir yatak. İşte öylesine uzun bir süredir parlatıyordu tırnaklarını. Dışarıda, duvarın ötesinde sekiz yüz dizelik yiğitçe ezgiyi söylüyordu trenci kadın. Sabah dört buçuktan gece yarıma değin söylüyordu. Bukle saçları ve memeleriyle söylüyordu ezgiyi. Koğuşlarımızın içerisine doğru bu aptalca ezgiyi, bu dön–dolan–gündelik ezgiyi, bengi insanlık ezgisini, bu aptalca ezgisini, Lehrter caddesi, Lehrter caddesi. Hayalinde canlandırabilirdi insan kadını. Ezgili kadını. Belki öperken ısırırdı çılgınlığından. Belki de inilderdi hayvansı. (Eteğinin altına uzanan oldu mu, kekelerdi belki Lehrter caddesi diye?) Akşamleyin baştan çıkarılmaya görsün, iri iri açardı gözlerini belki ve baygın aygın. Belki sabah dörtte ıslak otlar gibi de kokardı: Öylesine soğuk ve öylesine yeşil ve öylesine delice ve öylesine, evet, ve öylesine - - ah, ve her Allahın günü sekiz yüz kez sesleniyordu kadın:

Lehrter caddesi. Lehrter caddesi. Ve kimseler çıkıp boğmuyordu kadını. Kimseler bizi düşünmüyordu. Ve kimseler dişlerini gırtlağına geçirmiyordu, o melun gırtlağına. Ne gezer, nerede, çünkü ezgi söylüyordu kadın, trenci kadın, duygulu dünya sıla özlemi ezgisini, Lehrter caddesinin o budalaca susturulmaz ezgisini. Onun için.

Ama başdönmesiz günler de vardı. Bayram günleri, tatil günleri, pazarlar kısaca. Yani pazartesiler. Çünkü pazartesileri traş olmamıza izin vardı. Erkeksi günlerdi pazartesiler, onurlu, serinletip dinlendiren. Haftada bir kez izin vardı traş olmamıza. Yani pazartesileri. Sabun kötü ve su soğuktu ve traş bıçakları kör mü kördü. (Atla üzerlerine, Breslau'a değin atkoştur, diye söylenirdi Liebig. Hep at koştururdu Breslau'a. Bazen de trenci kadının üzerinde.) İşte öylesine kördü traş bıçakları. Ama pazardan farksızdı bu pazartesiler. Çünkü pazartesileri göz önünde traş olmamıza izin vardı. Pazartesi, koğuşumuzun kapısı açık dururdu ve kucağında saatle Truttner otururdu dışarıya. Saat iri ve gürültülü ve cilası dökülmüştü. Truttner başçavuştu, midesinden hasta, elli dördünde, çoluk çocuk sahibi ve dünya savaşı görmüş biriydi. Ve zalimdi. Bu yaşamdaki rolü zalimdi. Kendi çocuklarına karşı zalim değildi elbet. Ama bize karşı öyleydi. Hatta çok zalimdi bize karşı. Tuhaftı doğrusu. Ve biz pazartesileri traş olurken, Truttner elinde saatle koğuşumuzun önünde otururdu ve ökçelerini takırdatarak (Ökçeleri kabaralıydı tabii) bir Prusya marşına tempo tutardı. Biz de bu yüzden oramızı buramızı keserdik. Çünkü sabırsızlıktan takırdatırdı ökçelerini. Ve bize traş olmayı çok gördüğünden. Temiz pak traş olmak neşelendirirdi de adamı. Onun için bizim traş olmamıza içerlerdi. Ve boyuna iğrenç derecede gürültülü saatine bakardı. Ve bir yandan da sabırsız marşlara tempo tutardı. Çoluk çocuk sahibiydi, oysa tabancasının kılıfını açık bulundururdu hep. Pek tuhaftı doğrusu.

Bir aynamız yoktu kuşkusuz. Aynayla bilek damarları kesilebilirdi de. Bunu da bize çok görüyorlardı işte. Böylesine

masum sessiz bir bilek damarı ölümünü hak etmemiştik. Ayna diye parlak bir teneke parçası çivilemişlerdi küçük dolabımıza. İnsan, kendisini güç bela görebiliyordu. Seçemiyordu kuşkusuz. Yalnızca görebiliyordu.

İnsanın kendisini seçememesi de çok iyiydi. Nasıl olsa tanıyamazdı ki. Parlak teneke parçası küçücük dolabımıza çivilenmişti. Küçücük bir dolabımız vardı da. İçinde dört de yemek kabımız vardı. Alüminyumdan. Yamru yumru. Çizik çizik. Çiftlik köpeklerini anımsatan. Ne bayağılık, diye yazıyordu birinde ve: Yarından sonra on yedi ay daha var. Bir diğerinde bir takvim ve bir alay minik çarpı işareti. Ve Elisabeth yazıyordu üzerinde. Yedi ya da sekiz kez Elisabeth. Benimkisinde yalnız: Boyuna çorba. Hepsi o kadar. Hakkı da varmış yazanın. Ve Pauline'nin tabağına sarkık iki meme resmi kazımıştı biri. Ve Pauline çorbasını içip bitirdi mi, kocaman sarkık memeler kendisine doğru sırıtıyordu. Kaderin gözleri gibi. Zavallı Pauline. Oysa böyle şeyler ona göre değildi. Ama puding pişirmişti işte. Şimdi de cezasını görüyordu. Belki de ondandı böyle kötülenip durduğu. Belki de memelerden işte öylesine iğreniyordu.

Dün akşam mavi gömleğini kaldırıp önüme atmıştı Mozart. Bana gereği yok artık, demişti. Bugün duruşması vardı. Sabahtan gelip götürmüşlerdi kendisini. Sözde bir radyo yürütmüşüm, demişti Mozart. Ve şimdi ben onun mavi gömleğiyle teneke aynamızın karşısında dikiliyor, aynada boy gösteriyordum. Seviniyordum gömleğe. Çünkü bitleri ayıklarken benimkisinin orası burası yırtılmıştı. İşte şimdi yeniden bir gömleğe kavuşmuştum. Ve açık mavi çok yakışıyordu bana. Hiç değilse Pauline öyle demişti. Hani ben kendim de bu kanıdaydım. Mavi bana yakışıyordu. Nedir ki, yakasını kapayamıyordum bir türlü. Mozart'çık ufak tefek, ince yapılıydı. Körpe bir kız gibi boynu vardı. Benim boynum daha kalındı onunkisinden. (Kız gibi boynu var sözünü hiç ağzından düşürmezdi Pauline.) Yaka da açık kalsın bırak, diye seslendi Lie-

big pencereden. Açık yakayla sosyalistlere benzersin. Ama o zaman da göğsündeki kıllar görülür, diye atıldı Pauline. Daha iyiya, insanı tahrik eder, diye yanıtladı Liebig ve gözlerini yeniden hoparlör sesine dikti.

Mozart gerçekten inanılmaz ölçüde ufak tefekti ve ince yapılıydı. Körpe bir kız gibi boynu vardı. (Böyle söylerdi Pauline hep.)

Derken Macar çorbamız geldi. Biberli sıcak su. Midesini yakıyordu insanın. Ve insan tok sanıyordu kendisini. Eh, bu da az buz şey değildi. Ama sonradan belki yüz defa dışarı çıkmak gerekiyordu.

Biz yemekteyken duruşmadan döndü Mozart. Duruşmada bulunmuştu. Dört saat. Biraz şaşkın bir hali vardı. Truttner koğuşun kapısını açıp içeri saldı Mozart'ı. Ama kelepçelerini çıkarmadı. Biz afallamıştık. Ee, ne verdiler bakalım, diye sorduk üçümüz birden ve meraktan ellerimizdeki kaşıkları gerisin geri masanın üzerine bıraktık. Boyun ağrısı, dedi Mozart ve biraz şaşkın bir hali vardı bunu söylerken. Anlamadık ne dediğini.

Başçavuş açık tutuyordu tabancasının kılıfını. Bir dev gibi koğuşun kapısında dikiliyordu. Oysa bilemedin bir yetmişti boyu. Haydi, topla pılı pırtını, Mozart. Mozart pılı pırtısını topladı. Bir sabun parçası. Bir tarak. Ortadan bölünmüş bir havlu. İki mektup. Başka da bir şeyciği yoktu zaten. Pek şaşkın bir hali vardı.

Şu işlediğin haltları anlat da duysun arkadaşların. Onları ilgilendirir. Mozart irkildi. Alabildiğine bir bayağılık vardı Truttner'in halinde bunları söylerken. Evinde böyle bayağı değildi kuşkusuz. Mozart şaşkındı.

Başçavuş üniforması giydim – diye başladı pek usulcacık.

Oysa – diye yardım etmek istedi Truttner.

Oysa bir onbaşıydım sadece.

Başka Mozart, daha başka.

Şövalye haç nişanı taktım –

Oysa, Mozart, oysa –

Oysa Doğu madalyası takabilirdim ancak.

Başka, Mozart, çekinme anlat.

İznimi geçirdim –

Sadece birkaç gün, değil mi Mozart'cığım, ha, sadece birkaç gün?

Hayır, Başçavuşum.

Ya, Mozart, ya?

Dokuz ay, Başçavuşum.

Peki ne derler buna, Mozart? İzni geçirmek mi?

Hayır.

Peki ne?

Askerden kaçmak, Başçavuşum.

Doğru Mozart, çok doğru. Ee, bize daha ne anlatacaksın bakalım?

Radyoları aldım.

Yürüttün, Mozart.

Yürüttüm, Başçavuşum.

Kaç taneydi hepsi, Mozart'cığım, kaç taneydi hepsi ha? Anlat canım, arkadaşlarını ilgilendirir.

Yedi.

Peki, nereden yürüttün bunları, Mozart?

Evlerden.

Yedi evden mi, Mozart?

Hayır, Başçavuşum, on bir.

Nasıl on bir, Mozart? Çekinme, açık söyle.

On bir evden.

Bütün bir cümle yap, Mozart; çekinme öyle, cümle cümle konuş. Haydi anlat.

On bir eve girdim.

Ha işte böyle, Mozart, tamam, işte böyle. Başka bir şey-

cik de yapmadın değil mi, Mozart'cığım, hepsi bu kadarcıktı ha?

Değil, Başçavuşum.

Ya, daha mı var, Mozart, daha mı var? Söyle neymiş bakalım?

Yaşlı kadın –

Peki Mozart, n'olmuş yaşlı kadına?

Çarpıp yere düşürdüm.

Çarpıp düşürdün mü, Mozart?

İttim.

Ha ittin. E, sonra? Anlat arkadaşlarına haydi. Onları ilgilendirir. Baksana meraktan dillerini yutmuşlar. Meraktan ölüyorlar. Haydi, Mozart'cığım, söyle n'oldu yaşlı kadına?

Öl - dü. Pek usulcacık söyledi bunu Mozart. Hatta daha da usulcacık. Hemen yalnızca: Öldü. Pek şaşkın bir hali vardı. Sonra başçavuşa baktı. Başçavuş doğruldu. Pılı pırtını topladın mı Mozart?

Evet.

O ne demek?

Evet, Başçavuşum.

Öyleyse esas duruşa geç.

Mozart ellerini pantolonunun dikiş yerine yapıştırdı. Başçavuş da. Sonra dedi ki başçavuş:

Bak hatırında olsun, kaçmaya davrandın mı, silah kullanmak zorundayım. Tabancasının kılıfı açık duruyordu zaten. Tıpkı pazartesileri traştaki gibi. Haydi, düş önüme, dedi sonra başçavuş. Mozart bizimle tokalaşacak oldu. Ama sonra şaşırdı birden. Zaten hep şaşkındı biraz. Ufak tefek, ince yapılı biriydi de. Körpe bir kız gibi boynu vardı. Akşamları şarkı söylemişti bazen. Ortalık kararınca. Oysa aydınlıkta pek utangaçtı. Berberdi kendisi. Çocuksu elleri vardı. Caz müziğini severdi. Kaşıkla yemek kaplarının üzerinde saatlerce caz müziği çalardı. Bunun için de ona Mozart adını takmıştık sonunda.

Koğuşun kapısında dikilmiş duruyordu. Onca çekingenliğine karşın gene de arkasına döndü. Körpe kız boynu çekingenliğinden kıpkırmızı kesilmişti.

Gömleğin, dedim.

Gömleğim mi? Biberli çorbalarımızın buğuları arasında gülümsedi bize. Boynum ağrıyor, boynum dedi. Ve sonra işaret parmağıyla üniformasının yakasında bir yarım daire çizdi. Gırtlağının üzerinde. Soldan sağa. Sonra Truttner kapadı kapıyı.

Akşamleyin yüz numaramız olan kovayı koğuşun kapısının önüne koyduğumuzda, baktı ki başçavuş öğle yemeğimiz kovanın içinde. Nedenini bir türlü anlayamadı.

Kanguru

Sabah. Nöbetçiler pinekliyordu. Battaniyeleri henüz ıslaktı geceden. Biri boylu boyunca yere uzanmıştı ve ayaklarıyla tempo tutuyordu:

Birinde bir kanguru
Bir tırnak törpüsü elinde
Dikti torbanın ağzını
Çünkü sıkıntıdan patlıyordu
Çünkü sıkıntıdan patlıyordu
Çünkü sıkıntıdan –

Susar mısın bakayım, dedi ötekisi. Birden durdu olduğu yerde.

– Çünkü sıkıntıdan patlıyordu
Çünkü sıkıntıdan –

Sus bakayım biraz.

Ne var ki? Yerde yatan ayaktakine döndü.

Birileri geliyor.

Kim?

Bilmem. Bir şey görünmüyor ki. Bugün de ışımadı gitti ortalık.

Birinde bir kanguru
Dikti torba... E, gördün mü bir şey?

Evet, geliyorlar.

Hani? Ha, kızlar! – Dikti torbanın ağzını –

Bana bak, bu gece bizim Moruk'un yanına iki kız gitti ya, onlar.

Dün akşam kentten gelenler mi?

Evet.

Bırak Allahaşkına. Moruk'ta da amma mide varmış. Büyüğü kartaloş mu kartaloş, diyorum sana.

Ne münasebet. Hiç de fena değil.

Amma yaptın ha. Biliyor musun, öyle – öyle. Yo yo. şu bacaklara bak bir.

Moruk küçüğüyle yatmıştır belki.

Yok canım. Küçüğü öylesine geldi. Büyüğüyle yattı seninki. Şu bacaklara da bak.

Neden! Hiç de fena değil.

Amma yaptın ha. Böyle – böyle – yo yo!

Şu Moruk'a da şaşıyorum doğrusu.

Neden? Körkütüktü. Hepsi o kadar. Körkütükken kocamış bir ineği getir koy önüne. Şu bacaklara da bak bir. Kartaloş mu kartaloş. Moruk yine adamakıllı kafayı bulmuş anlaşılan. Aman Tanrım. Ve sonra dün akşamdan beri.

Benden uzak olsun.

Benden de.

Yeniden battaniyelerine sarındılar. Battaniyeler henüz ıslaktı geceden. Yerde yatanı ayaklarıyla tempo tutmaya başladı:

Birinde bir kanguru
Dikti torbanın ağzını
Dikti–
Dikti–

Ayakları üşüyordu ve tempo tutuyordu ayaklarıyla:

Dikti–
Dikti–

Akşam. Battaniyeler ıslaktı hâlâ. Geceden. Pinekliyorlardı. Ve biri tempo tutuyordu ayaklarıyla:

Birinde bir kanguru.
Dikti–

Hişt.
Ne var?
Sus bakayım.
Neden?
Geliyorlar.
Geliyorlar mı? Ayağa kalktı. Battaniyeler yere düştü.
Evet, geliyorlar. Getiriyorlar onu.
Evet. Sekiz kişi.
Hişt.
Ne var?
Şey. Moruk pek de ufak tefek, değil mi? Yoksa başkaları taşıyor da onun için mi?
Yo, kız başını uçurdu da ondan.
Yani onun için mi böyle ufak tefek.
Başka neden olacak?
Şimdi böyle gömecekler mi?
Nasıl?
Böyle başsız.
Gömmeyip de ne yapacaklar! Başı kız alıp gitmiş ya.
Vay anasını. Kız da ne kızmış. Kafayı adamakıllı bulmuş anlaşılan Moruk.
Bırak onu artık.
Öyle. Artık konuştuklarımızı işitmez.
İşitmez.
Yeniden battaniyelerine sarındılar.
Hişt.
Söyle.
Şu seninki normal bir kız mıydı dersin?
Baştan dolayı mı?
Tabii, tabii.

Sanmam. Normal bir kız mı? Yo.
Üstelik başı da alıp götürmüş.
E, bırak artık.
Acaba bunu yalnız kent için mi yaptı?
Başka ne için yapacak?
Vallahi bravo. Öyle düpedüz başı al git.
Benden uzak olsun.
Benden de, biliyor musun, benden de.
Ve yeniden ayaklarıyla tempo tutmaya başladı:

Birinde bir kanguru
Dikti torbanın ağzını
Dikti torbanın ağzını
Dikti torbanın ağzını – –

İki kız kent içinde yürürlerken herkes bağırmaya başladı. Bir baş taşıyordu büyüğü. Giysisinde koyu lekeler vardı. Başı gösterdi.

Judith! diye bağrıştılar.

Giysisinin eteğini kaldırdı ve göğsünün hizasında bir torba yaptı.

Torbanın içinde baş duruyordu. Başı gösterdi.

Judith! diye bağrıştılar. Judith!

Eteğinde taşıyıp götürüyordu başı. Bir kanguruya benziyordu.

Ama Fareler Uyurlar Gece

Bir başına kalmış duvardaki pencere kovuğu akşam güneşinin ilk ışıklarında mavikırmızı esniyordu. Dimdik baca kalıntıları arasında ışıl ışıldı toz bulutları. Yıkıntı çölü pinekliyordu.

Gözlerini yummuştu. Ansızın daha da karardı çevresi. Anladı ki biri gelmişti, o anda karşısına dikilmişti biri. Kara kara, usulcacık. Yakayı ele verdik, diye düşündü. Ama gözlerini kısıp da bakınca, biraz külüstür bir pantolon içinde iki bacak gördü yalnız. İki bacak, hayli çarpık, karşısında. Aralarından arka tarafı görebiliyordu. Bir cesaret, yarı kapalı gözlerle pantolonlu ayaklardan yukarı bir bakıverdi şöyle, karşısındakinin yaşlıca bir adam olduğunu gördü. Bir bıçakla bir sepet vardı adamın elinde. Ve parmak uçlarında biraz toprak.

Burada uyuyorsun galiba, ha, diye sordu adam ve yukarıdan çocuğun dağınık saçlarına dikti gözlerini. Jürgen, gözlerini kısıp adamın bacakları arasından güneşe baktı. Yo, uyumuyorum, dedi, bekliyorum. Adam başını salladı: Bekliyorsun demek. O iri sopayı da sanırım bunun için taşıyorsun yanında, ha?

Evet, diye yanıtladı Jürgen korkusuzca ve sımsıkı sopaya sarıldı.

Beklediğin neymiş bakalım?

Ne beklediğimi söyleyemem, diye yanıtladı Jürgen. Elleriyle sopayı sımsıkı kavramış tutuyordu.

Herhalde paradır ha? Adam sepeti yere bıraktı. Elindeki bıçağı ileri geri pantolonunun kıçına sürterek temizledi.

Yo, hiç de değil, diye yanıtladı Jürgen küçümser bir edayla, paradan çok daha başka bir şey.

Peki, ne?

Söyleyemem. Başka bir şey işte.

İyi ya, söyleme. Ben de sana sepetimde ne var onu söylemem. Adam ayağıyla sepete vurdu, sonra elindeki bıçağı büküp kapadı.

Onu bilmeyecek ne var, dedi Jürgen, önemsemez; tavşan yemidir.

Vay canına, nasıl da bildin! diye sesini yükseltti adam, şaşırmış. Sen açıkgöz bir çocuğa benziyorsun. Kaç yaşındasın bakalım?

Dokuz.

Hele bak sen, dokuz yaşındasın, ha? E, o zaman üç kere dokuz kaç eder, onu da bilirsin.

Tabii bilirim, diye yanıtladı Jürgen ve zaman kazanmak için ekledi: Ondan kolay ne var! Sonra adamın bacakları arasından bakmaya koyuldu. Üç kere dokuz, değil mi, diye sordu. Yirmi yedi. Sen daha sorarken biliyordum.

Tamam, dedi adam, benim de işte o kadar tavşanım var.

Jürgen dudaklarını yuvarlatarak, yirmi yedi tane mi yani, diye sordu.

İstersen göstereyim sana. Çoğu mini mini henüz. İster misin görmek?

Olmaz ki, diye yanıtladı Jürgen duraksayarak, burada beklemem gerekiyor.

Her vakit mi, diye sordu adam. Geceleri de mi?

Geceleri de. Her vakit. Her vakit. Adamın çarpık bacaklarından yukarı doğru kaldırdı gözlerini. Ta cumartesiden beri bekliyorum, dedi fısıldar gibi.

İyi ama, eve gitmiyor musun hiç? Yemek yemiyor musun?

Jürgen yerden bir taş kaldırdı. Bir yarım ekmek duruyordu taşın altında. Ve bir teneke kutu.

Tütün mü içiyorsun, diye sordu adam. Pipon var mı ki?

Jürgen sımsıkı kavradı sopasını. Çekingen: Sarıp içiyorum, diye yanıtladı. Pipoyla hoşuma gitmiyor.

Yazık, dedi adam. Sepete doğru eğildi. Yoksa tavşanları doya doya seyrederdin. Özellikle yavru olanlarını. Belki içlerinde beğendiğin biri çıkardı da onu sana verirdim. Ama senin buradan ayrılmaman gerekiyormuş.

Evet, diye yanıtladı Jürgen üzgün üzgün, evet, buradan ayrılmamam gerekiyor.

Adam sepeti aldı yerden ve doğruldu. Eh, ne yapalım, mademki burada kalacaksın – yazık. Sonra arkasına döndü. Beni ele vermezsen söyleyeyim, diye seslendi Jürgen o anda çabucak. Fareleri bekliyorum burada.

Adamın çarpık bacakları bir adım geri geldi. Fareleri mi?

Evet. Ölüleri yiyor da fareler. İnsanları yiyor. Hep insanları yiyerek yaşıyorlar.

Kim diyor?

Öğretmenimiz söyledi.

Sen de şimdi fareleri bekliyorsun burada, öyle mi, diye sordu adam.

Yo, fareleri değil, dedi Jürgen. Sonra usulcacık: Kardeşim, kardeşim orada yatıyor da. İşte orada. Jürgen elindeki sopayla birbiri üzerine çökmüş duvarları gösterdi. Bir bomba düştüydü evimize. Hemen ışık söndü bodrumda. Kardeşim de kayboldu. O kadar bağırdık, hiç. Benden çok küçüktü kardeşim. Dört yaşındaydı henüz. Hâlâ burada olacak. Benden çok küçük o.

Adam yukarıdan darmadağın saçlarına bakıyordu oğlanın. Sonra birden: Peki öğretmeniniz size farelerin geceleri uyuduklarını söylemedi mi, diye sordu.

Hayır, diye fısıldadı Jürgen. Ansızın pek yorgun bir ifade belirdi yüzünde.

Hele bak, dedi adam. O nasıl öğretmenmiş öyle, bunu bilmiyor. Fareler gece oldu mu uyur. Geceleyin korkmadan

eve gidebilirsin. Fareler geceleri uyur hep. Ortalık kararır kararmaz başlarlar uyumaya.

Jürgen, elindeki sopayla küçük çukurlar açıyordu yıkıntı içinde.

Küçücük yatak bunların hepsi, diye düşünüyordu. Küçücük yatak hepsi. O anda: Bak ne diyorum, diye seslendi adam (ve çarpık bacakları kımıl kımıldı bunu söylerken). şimdi ben hemen gidip benim tavşanların yemlerini vereyim. Hava kararırsa mı, gelip seni alayım. Gelirken sana bir tavşan da getirebilirim belki. Yavru bir tane, ha ne dersin? İstersen büyük olsun.

Jürgen, küçük küçük çukurlar açıyordu yıkıntı içinde. Küçük küçük tavşanlar, diye düşünüyordu. Beyaz, gri, gri beyaz. Bilmem ki, diye yanıtladı usulca ve adamın çarpık bacaklarına baktı. Fareler geceleri sahiden uyuyorsa.

Adam duvar kalıntılarının üzerinden yola indi. Tabii uyurlar, diye seslendi yoldan doğru. Öğretmeniniz bunu da artık bilmiyorsa, toplasın tası tarağı gitsin.

Jürgen doğruldu. Bana bir tavşan getirecek misin, diye sordu. Beyazından bir tane?

Bir bakayım, diye yanıtladı adam yürürken. Ama ben gelinceye kadar burada bekleyeceksin. Sonra birlikte sizin eve gideriz, ha? Bir tavşan kümesinin nasıl kurulup çatılacağını babana anlatmalıyım. Çünkü bunu bilmezseniz olmaz.

Peki, diye seslendi Jürgen. Ben burada beklerim. Zaten hava kararana kadar gözleyeceğim fareleri. Muhakkak beklerim. Ve sonra seslendi adamın arkasından: Tahta da var evde kümes için. Sandık tahtası.

Ama artık işitmedi adam. Çarpık bacaklarıyla güneşten yana seğirtiyordu. Akşam kızıllığına bürünmüştü güneş. Jürgen, adamın bacakları arasından güneşin parıltısını görebiliyordu. İşte öylesine çarpıktı adamın bacakları. Adamın elindeki sepet telaşla bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Tavşan yemi vardı içinde. Yeşil tavşan yemi, ama toz topraktan rengi griye çalıyordu biraz.

O da Az Sıkıntı Çekmemişti Savaşlarda

İlk zamanlar bir babası vardı insanın. Ortalık karardı mı. Mor alacakaranlıkta görülmese bile artık. Sesi işitilirdi yine. Öksürdü mü. Ve yürüdü mü evin içinde ve öksürdü mü. Ve tütününün kokusu duyulurdu ayrıca. Ve bu da yeterdi işte. O zaman mor akşamlara katlanılabilirdi.

Sonraları derken kızlar, neredeyse memeleri henüz gelişmemiş. Ama mor alacakaranlıkta sizinle olsunlar istenirdi nedense. Kayık iskelesinde. Ve balkon altında geceleyin. Bir de sıcak olurdu ki elleri. Bu da yeterdi işte. O zaman mor karanlıklara katlanılabilirdi.

Ve daha sonra Rus evlerinde bazen yaşlı bir kadın yüzü, ötekiler horul horul uyudular mı ve topların mor kükreyişleri henüz uyanık tuttu mu sizi. Yaşlı bir kadın yüzü, sırtındaki şal gibi sarı meşinimsi; ama yeterdi işte karşı köşede horlayanlar üzerinden bir kandil alevi gibi ışıldı mı. Ne var ki metalsi uzun tüfekler sürüngenlerin derileri gibi parıldardı gecede: Suskun ve tehlikeli ve çil çil. Ve tüfekler Rus evlerinde alacakaranlıkları bir sevimsizleştirirdi ki. Ve çelik madenleriyle akşam morunu öylesine buza döndürürdü ki. Ama meşinimsi bir kadın yüzü, toplardan tir tir titreyerek, ömür boyu bütün mor karanlıklardan için için ışıldar size doğru. Kan lekelerine bulanmış. Namlu ağzı ateşleriyle bölük pörçük. Gözyaşlı gecelerin karanlıklarına gömülmüş. Bir kadın yüzü. Kentlerin dış semtlerinde, perdeler gerisinde görülür bazen pek solgun. Ve kentlerde öyle çok ki. Ve akşamlarda.

Bu akşamlar mordur sokaklarda. Hiç değilse kentin dar sokaklarında. Hiç değilse bizim kentte. Sokakların daraldıkça daraldığı ve küçük insanların oturduğu semtlerde. Özlem-

leri işte öylesine kocaman küçük insanların. İşaret parmaklarında ve yenlerinde mor mürekkep lekeleriyle ve bazen bir sarılık hastalığıyla büro memurlarının. Derilerine sinmiş yağlıboya kokusuyla duvar boyacılarının. Ve lağım işçilerinin, ciğerlerinde hâlâ geçen savaştan bir gaz öksürüğü. Ya da başka bir şeyler. Duvarcıların sonra, çok yol tepenlerin çarpık bacaklı ve biraz aceleci yürüyüşüyle postacıların. Fırçalanıp ütülenmiş üniforma gururlarıyla sokakları süpürenlerin. Ve arada bir kahve kemancısının ve sosyalist bir yazarın. Sigara grisi, uzun saçlı, taşkın jestli. Bambaşka ötekilerden. Hepsi de mor akşamlı dar sokaklarında otururlar kentin.

Mor ve alabildiğine yumuşak olur akşamleyin taşların köşeleri ve mozole serinliğinde kemerli bahçe kapıları, küp biçimli kiralık blok apartmanlar, herhalde eskiden daha aydınlık olan boz renkte kışlalar, yana yatmış hâlâ ayakta duran ahşap sundurmalar. Ve askerce bir düzen içinde elektrik direkleri yüzerler hatta düpedüz uykulu ve yitik, akşamın morunda. Ve sonra ipek kağıtsı güvelerin, sivrisineklerin ve diğer samansı toz kanat gece böceklerinin lambaların sarı parıltısına doğru hafif bir hışırtıyla uçuştukları duyulur.

Bir çukur tabak muslukta çalkalanıp yıkanır. Daha önce Frenk üzümü konmuştur içine. Yağlı değildir, çünkü hemen temizlenir. Ve duyulur yıkandığı. Ardından dolaba konduğu. Dolap gıcırdar. Kapatılır ardından. Artık dolap eskimiştir, gıcırdar. Sonra dört balkondan tıp tıp damlalar düşer, begonyalar sulanır çünkü. Bazen bir yaprak sularla iner aşağı. Sararmaya yüz tutmuş. Soldan sağa – soldan sağa. Derken yaprak aşağı varır. Yarın sabah ayak altında çiğnenecektir. Belki de bu gece. Ve birden bir kadın sesi: Susacak mısın bakayım, ha! Ve bir çocuk yarı uykularda bir tavuk gibi gıklayıp durur. Yavaşça. Ve sonra alüminyum bir kap döşeme üzerine bırakılır. Belki de yatağın altına. Oturaktır belki de. Sonra çat diye kapatılır bir kapı. Çocuk mu, o iki kez daha bağırır. Ama derken bir gemi, güzel mi güzel (mutlaka çok güzel!) rıhtımda öt-

türür düdüğünü. Ve Steenkamp'ların meyhanesinde söylenir bu akşam on dördüncü kez:

Selam sana ey benim
Sessiz ovam, sakin vadim
Selam sana bin defa – –

Ve bütün bunlardan giderek daha çok morlaşır akşam.

Ve morlaşa morlaşa, Bay Lorenz'in piposundan çıkan dumanlar artık görülmez olur. Bay Lorenz kapının önünde dikilmektedir. Doğrusu çini mürekkeple oraya işte öylece çizilmiş gibidir ve akşamsı morlukta silik görünür biraz. Hani üstünde mavimsi mor bir üniforma vardır da. Çünkü Bay Lorenz sokakların temizliğinde çalışır, bu işte çalışanlar da söz konusu üniformayı giyerler. Doğrusu üniformanın içinde pek bir şey kalmamıştır Bay Lorenz'den. Üniformanın içinde büsbütün eriyip gitmiştir. Üniforma memursu doygun moruyla onu yutuvermiştir. O devletsi doygun moruyla. Ve üniformanın pirinç düğmeleri çil çil on kuruşluklar gibi birbirlerine tutunmuş durur kapı aralığında. İşte size bütünüyle Bay Lorenz. Ve açık sarı bir peynir yüzer tepede. Bu Bay Lorenz'in başıdır. Ve bazen kırmızı bir nokta görülür başın içinde. Bu Bay Lorenz'in piposudur. Ama ancak pipodan bir nefes çekti mi vardır kırmızı nokta. Yoksa açık sarı peynir, kapı aralığında yalnızdır. Ve başın altında on kuruşluklar gibi yüzer durur pirinç düğmeler. Hepsi altı tane. Ve üçer üçer alt alta. İşte temizlik işçisi Lorenz akşam vakti kapı aralığında.

Ve Bay Lorenz'in yanında biri daha vardır. Ufak tefek, kurumuş ve gri. Ve un sarısı bir tekerlek vardır başında. Bu da Helene'dir. Güç bela nefes alır Helene. Bay Lorenz'in kızkardeşidir. Her üç yılda bir kente iner, bir bakar şöyle ağabeyi öldü mü, kaldı mı diye. Ve ağabeyi hâlâ sokakların temizlik işinde çalışmaktadır. Ve şimdi her ikisi de mor kemerli kapı ağzında dikilir. Ağabey üniformalıdır. Kızkardeş güç bela

nefes alır. Helene'nin yağmura tutulmadan eve dönüp dönemeyeceğini anlamak üzere havaya bakmışlardır az önce. On kuruşlar, der Lorenz, baştanbaşa on kuruşlarla dolu gökyüzü. On kuruşlarla yıldızları anlatır. Ve sonra da der ki ansızın: Yo bak, söyleme öyle. Yollarımız hiç de fena değil. Yo, söyleme öyle. Otuz yedi yıl var ki, hep süpürür dururum. Ama kötüdür diyemem doğrusu. Hemen her taşı tanırım burada. Hepsinin de yeri iyidir böyle. Dokunma bırak.

Ama yoruyor insanı, bana kalırsa.

Alışmaya bakar, Helene, bütün iş alışmakta.

Yoruyor dedimse, gerçek değil, mecazi anlamda. Simgesel olarak, anladın mı?

Ha, simgesel olarak diyorsun sen, simgesel?

Evet işte, mecazi olarak, anladın mı?

Ha, bildim ne demek istiyorsun. Şimdi bildim, mecazi anlamda. Simgesel olarak kaldırımlar fena diyorsun, öyle değil mi, ha?

Evet işte. Bizim orada, köyde toprağa basılır hep. Nerededir, nerede değildir, hep bilir insan. Sonra ayaklarının altında ne var, hep bilir. Ama sizin burası dümdüz. Biraz yol gitti mi yoruluyor insan. Yoruldu mu da, ayağı takılıp kayacak yerleri göremez olur. Bir de bakarsın yerde uzanmış yatıyor. Sonra, nerede kentin içinde öyle yatılacak yer, Hermann, sorarım sana, nerede?

Yo, öyle söyleme, Helene, yo yo, öyle söyleme. Her vakit temizdir bizim kaldırımlar. Otuz yedi yıldır sokakları süpürürüm. Her taşı tanırım. Şöyle bir dolaşıp işimi bitirdim mi, bal dök yala yollara işte, Helene'ciğim, bal dök yala!

Biliyorum, Hermann, biliyorum da–

Otuzyedi yıldır beni boşuna devlet kapısında tutmazlardı sanırım. Hepimiz bu kadar zamandır bu işte çalışıyoruz. Ve boşuna değil, Helene, buna inan bak. İşimi bitirdim mi, bal dök yala yollara işte, Helene'ciğim, bal dök yala!

Biliyorum, Hermann, biliyorum. Benim söylediğim yalnız mecazi anlamda, simgesel olarak, anlıyor musun?

Pekâlâ, simgesel olsun. Ama işimi bitirdim mi, benim bölgemde temizdir sokaklar. Ama sen simgesel olarak söylüyorsan, ona bir şey demem. Ama, Helene, sizin de oralarda her şey pek temiz değildir, unutma bunu. Köyde de bazen ne pislik ararsan bulunur, Helene'ciğim.

Biliyorum pekâlâ, Hermann, biliyorum pekâlâ. Ama burada, kentte – –

Kuşkusuz, burada, kentte – –

Her ikisi de daha epey bir zaman kemerli kapıda dikiliyor. Akşam daha da morlaşıyor giderek. Akşam usul usul geceye dönüşüyor. Kimi sevgili çiftleri yüzer gibi geçiyorlar önlerinden. Kent baştan aşağı mora gömülüyor. Yalnızca pencereler bazen sarı ya da yeşildir. Bazen de kırmızı. Ama başkaca her şey düpedüz mordur. Ve sevgili çiftlerinden birinin ağzından bir söz çıkar arada bir. Ama o da duyulmaz bazen. Mor onları baştan aşağı yutmuştur. Mor her bir şeyi yutmuştur.

Birden Bay Lorenz eliyle pat diye vurur alnına. Sivrisinekler, diye söylenir, hele bir pipo içmeyi bırak.

Eh, ben de gideyim artık, der kızkardeşi, sonra geç olur.

İyi ya, der Bay Lorenz, ama düşünme o kadar, duydun mu? Muhakkak gelir daha. Bilmez misin, hep duyar işitiriz, kayıp sanılan biri birden çıkıp gelmiş diye. Savaş biteli çok da olsa, gene işitiliyor böyle şeyler. Bilmez misin, hep duyar işitiriz.

Ah, biliyor musun – – –

Yo yo, Helene, pes demek yok. Lorenz adını taşıyan biri pes etmez asla. Bir defa çocuklarını düşünür de yapmaz bunu. Değil mi ki, onların sana ihtiyaçları var. Olmaz, kendini koyveremezsin öyle, dur bakalım, olur ki birden çıkıp geliverir.

Ah, Hermann – –

Dayanmalısın, Helene, dayanmalısın. Bak göreceksin, ansızın çıkıp gelecektir. Her şey yine düzelir, Helene. Savaş bu, çok dert açar adamın başına. Ama sonunda yine düzelir her şey. Ben de savaşlarda sıkıntı çektim, bilmiş ol. Az buz da değil hem. Ama her şey düzeliyor yine, Helene, bunu bilmiş ol, her şey düzeliyor. Benim de dağlar kadar dert açtı savaşlar başıma. İlkin o birincisi. Ve hele bu seferki. Bak, bunu söyleyebilirim sana. Yıllarca, yıllarca iki bölgenin temizliğine bakıp durdum. Temizlik işinde çalışanlar toptan cepheye gitmişti çünkü. Yalnızca hastalar kalmıştı. Ve geride kalanların dağlar kadar dert açılmıştı başına. Bunu bilmiş ol. Yıllarca, yıllarca iki bölgenin temizliğine birden baktım. Sonra yemek vakti de. Sonra süpürgeler de bir kötüleşmişti ki. Ve sokaklar da nasıl pislikle dolup taşıyordu anlatamam. Çocuklar kışlalardan istasyonlara götürülmeye görsün, ardından üç gün süpür babam süpür. Kışlalardan istasyona o sokakların hali. hey babam hey. Ama her şey düzeliyor yine. Bak, Helene, o yine gelecek. Her şey yavaş yavaş düzelecek yine. Bizim de başımızdan geçti. Ne sıkıntılar atlattık. İşte şimdi çocuklar döndü yine. Ama geçti artık. Şimdi yerde ne görseler, eğilip alıyorlar. Yo yo, yalnız köylüler çekmedi sıkıntı. Herkes çekti. Artık pek bir şey göremiyorsun caddelerde. Bugün artık kimseler bir şey atmıyor, işte bu. Bugün herkes sokakta bulduğunu topluyor. Oysa bir zamanlar ne çok pisletirlerdi sokakları. Kışlalardan tut da istasyona kadar, Bando da beraber. Bir curcuna ki görme. Onlar gider, ardından biz kolları sıvardık. Bir iş ki, hey babam hey. Ah şu lanet olası savaşlar.

Öyle diyorsun ha, diye sordu Helene.

Nasıl yani, dedi Bay Lorenz.

Bundan sonra gelir mi daha?

Gelir tabii, Helene, gelir tabii... Bak söylüyorum işte. Sokakları düşünsene. Nasıl leş gibiydiler. Kışlalardan tut da istasyona kadar her taraf pislik içinde. Ne vakit yeni bir parti asker cepheye gitse, ardından sıvardık kolları. Ama şimdi geç-

ti o günler, şimdi bal dök yala sokaklara. Diyeceğim yalnızca askerler değil, Helene, herkes çekti sıkıntıyı, herkes, Helene.

Bir gelse.

Ne dedin?

Döner gelirse – –

Ona ne şüphe, Helene. Her şey düzelecek yine. Bak, her şey yine yoluna girecek.

Bir gelse. Ah, bir gelse.

Bay Lorenz'in kızkardeşi daha pek çok kez yineliyor bu sözü. Dönüp dolaşıp: Bir gelse, diyor. Sonra ansızın tak tak tahtamsı bir ses duyuluyor.

Ha, sen miydin, Hermann.

Evet, pipom söndü de.

Bay Lorenz piposunu cebine sokuyor.

İşte böyle, diyor Bay Lorenz.

Evet, iyi geceler, Hermann.

İyi geceler, Helene, çocuklara selam.

Söylerim, Hermann.

Uzatma arayı, gel yine.

Gelirim.

Olmazsa mektup yaz arada bir.

Yazarım.

Göreceksin, her şey yoluna girecek yine. Duydun mu?

Ama artık bir cevap veren olmuyor. Bay Lorenz'in kızkardeşi bir kez daha dönüp arkasına bakıyor. Yalnızca pirinç düğmeleri görülüyor Bay Lorenz'in. O kadar. On kuruşluklar gibi, diye düşünüyor kızkardeşi. Sonra ansızın kayboluyor on kuruşluklar.

Bay Lorenz penceresini kapıyor. Baştan başa on kuruşluklar, diye düşünüyor. Yıldızları demek istiyor bununla. Ve sonra çok geçmeden uykuya dalıyor. Üniforması sarkıyor sandalyenin arkalığından. Mavimsi. Neredeyse daha çok mor. So-

kakların temizliğine bakanlar bu üniformayı giyiyor. Bay Lorenz'in otuz yedi yıldır üzerinde bu üniforma. Ve iki savaş boyu.

Dışarıda yaşlıca bir kadın kentin dış mahalleleri içinden vurmuş gidiyor. Ah bir gelse, diyor kendi kendine arada bir. Gece de bir mor ki! Ne varsa yutuyor gece. Ve yaşlıca kadının kara bir giysi var üzerinde. Ama hâlâ bazen diyor ki: Ah gelse, ah bir gelse.

Yabancı bir ülkede bir köy vardır. Ve köyde bir tarla. Tarlanın bir yerinde biraz tümsekçedir toprak. Neredeyse bir metre seksen boyunda ve yarım metre eninde. Ama Bay Lorenz'in kızkardeşi bilmiyor bu ülkeyi. Köyü bilmiyor. Tarlayı bilmiyor. İyi ki bilmiyor.

Mayıs'ta, Mayıs'ta Ötüyordu Guguk

Yaman olur ırmak boyunda mart sabahları, yarı uykularda uyunur henüz, saat dörde doğru şöyle, ve devcileyin gemiler üfler ilkel canavar iniltilerini kentin üzerine tedirgin, ve buzsu pembe sabah sisine, üzerinde güneşin soluğuyla soluyan ırmağın gümüş buğusuna, ve gün başlamadan son düşlerde düşlenmez olur artık ak baldırlı uyku sıcağı kızlar, saat dört sularındaşöyle, pembe sabah sisinde, vapurların düdük seslerinde, farfaracı uuuv gümbürtülerinde, sabahleyin ırmak başında bambaşka düşler görülür artık, kara ekmek, kahve ve soğuk pirzola düşleri değil, kekeleyen ve yattığı yerde ayaklarını sallayan kızların düşleri değil, hayır bambaşka düşler görülür, sezgilerle dolu, erkensi düşler, en son, yorumlanamayan en zorlu düşler, böylesi düşler düşlenir ırmak başında yaman mart sabahlarında, erkenleyin, saat dört sularında şöyle...

Yaman olur kasım geceleri yalnızsı ve fare grisi kentlerde, uzaklardaki mavikara banliyölerden lokomotif çığlıkları gelmeye görsün, çığlıklar korkulu, isterik, atak ve serüvencil, yeni başlanmış uykuların koynuna lokomotif çığlıkları, uzun, özlemli, anlaşılmaz, ve duyulunca yorganlar daha çok çekilir üzerlere ve gecemsi, büyülü, sıcak hayvana daha çok sokulunur, Evelyn ya da Hilda adındaki hayvana, kasım ayı ve lokomotif çığlığıyla dolu böylesi gecelerde acıdan ve sevinçten konuşmasını unutup hayvanlaşan yaratığa, düşlerle ağır, çırpınan, doymak bilmez kasımlokomotifhayvanına, çünkü yaman, ah yaman olur kasım ayında geceler.

Mart sabahı çığlıklarıdır bunlar, ırmakla giden gemilerin devcileyin çığlıkları, korku mavisi ormanlar içinden geniş

raylar üzerinde giden kasım geceli lokomotif çığlıklarıdır - ama bilinir beri yandan eylül akşamları içki ve parfümle leş kokulu barlardan kopup gelen klarnet çığlıkları, ve kedilerin mart çığlıkları, korkunç, kızgın, ve bir köprü korkuluğuna yatırılan on altı yaşındaki kızların temmuz çığlıkları, arkaya doğru, gözleri devrilene değin, şehvetli korkunç gözleri, ve bilinir delikanlıların ocak aylarının buzsuluğunda yalnızsı çığlıkları, kepaze oyunlara ve yürekler acısı şiirlere ilişkin deha çığlıkları:

Bütün bu dünya çığlıkları, bu karanlık gecemsi, gece sisiyle ıslak, morarmaya başlamış, mürekkep renkli, yıldız çiçekli kanlı çığlıklar bilinir hep, anımsanır ve katlanılır hep yeniden, ve yıl yıl, gün gün, gece gece.

Ama guguk, mayıs ayında guguk kuşu, kim katlanabilir aramızdan bunaltıcı mayıs gecelerinde, mayıs öğlelerinde guguk kuşunun o yaman tembelsi telaşlı ötüşüne? Kim aramızdan guguklu mayıslara alışabilmiştir, hangi kız, hangi erkek? Her yıl yeniden, her gece yeni baştan çılgına döndürür kızları, hırsla soluyan kızları, ve erkekleri, sersemlemiş erkekleri çılgına döndürür guguk, mayıs ayında guguk, bu mayıs guguku. Ve mayısta lokomotiflerin çığlıkları duyulur ve gemilerin ve kedilerin ve kadınların ve klarnetlerin - yolda yalnız giderken ve kararmaya durdu mu ortalık, sana doğru çığrışırlar, ama derken guguk da bir yandan çullanır üzerine. Şimendifer düdükleri, vapur böğürtüleri, kedi miyavlamaları, klarnet ciyaklamaları ve kadın hıçkırıkları - ama gugukun ötüşü bir yürek gibidir mayıs gecesinde, atan canlı bir yürek gibi, ve gece de guguk çığlıkları ansızın çullandı mı üzerine, çullandı mı mayıslı gecede, ne vapurlar, ne lokomotifler, ne kedi, ne de kadın sesleri imdadına koşamaz artık. Guguk aklını başından alır. Kaçmaya kalktın mı güler eğlenir seninle. Nereye? Güler guguk, bu mayıs ayında nereye? Ve kalakalırsın, gugukla çılgına çevrilmiş, tüm dünya isteklerinle kalakalırsın, yalnız ve nereye'siz, işte öylesine yalnız ve sonra nefret edersin mayıstan, özlem yüklü sevginden, yaşam yorgunluğundan ötürü

nefret edersin, tüm yalnızlığınla ondan nefret edersin, nefret edersin bu mayıs ayındaki guguktan, bu...

...Ve sonra koşarız guguklu yazgılarımızla, ah bu guguklu alınyazılarımızı, bu bizler için önceden belirlenmiş felaketi üzerimizden atamayız, koşarız çiyli geceler içinden. Haykır guguk, haykır yalnızlığını mayıs baharının koynuna, haykır guguk, kardeşçil kuş, kovulmuş, kapı dışarı edilmiş. Biliyorum, bütün bağırıp çağırmaların seni mayıslı gecelerin eline teslim eden, seni bir el olarak ellerin arasına salan annen için, haykır guguk, haykır yüreğini yıldızlara doğru, haykır ey kardeş, yabancı, annesiz, haykır... Haykır Yalnızlık Kuşu, utandır ozanları, sendeki o yaman sözcükler onlarda yoktur, onların dile getirdiği yalnızlık bir gevezeliktir sadece, ve onların yapacağı en hayırlı iş susmaktır ancak. Yalnızlık Kuşu, senin anne haykırışların uykusuz mayıs gecelerinde bizleri kattı mı önüne, yiğitlik gösteririz: Bu tarifsiz, bu buzsu erkeksi yalnızlığı yaşarız o zaman, senin o yaman sözcüklerin olmadan yaşarız, kardeş kuş, çünkü kavuşmayı istediğimiz en son şeyi, o en son şeyi vermez bize sözcükler.

Yiğitsi suskun ve yalnızsı ozanlar gitsin de bir ayakkabının nasıl yapıldığını, bir balığın nasıl tutulduğunu ve nasıl çatılarda akan yerlerin onarıldığını öğrensinler, çünkü işleri tümüyle gevezeliktir ozanların, acılı, kanlı, umutsuz; mayıs gecelerine, guguk ötüşlerine, dünyanın gerçek sözcüklerine karşı gevezeliktir. Çünkü aramızda, ah kim çıkar aramızda, kim kurşunlarla delik deşik bir akciğer hırıltısına bir şiir düzebilir, kim bir idam mahkûmunun çığlığını şiire dökebilir, kim bilebilir o ölçüyü, bir ırza tecavüze uygun düşecek o ritmik ölçüyü, kim makinelilerin uluyuşunu verecek bir vezin bilebilir ve bir sözcük, artık içinde göğün yansımadığı, yanan köylerin bile yansımadığı ölü bir at gözünün yeni susmuş çığlığını anlatabilecek bir sözcük bulabilir, hangi basımevinde yük vagonlarının pas kırmızısı, bu dünya yangını kırmızısı, ak insan tenindeki bu kurumaya başlamış kan kabuklu kırmızı için bir

harf bulunabilir? Evlerinize gidin, ey ozanlar, ormanlara gidin, balık tutun, odun kesin ve yiğitlik gösterin: Sükûtla geçiştirin! Yalnızsı kalbinizin guguk çığlığını sükûtla geçiştirin. Çünkü ne bir kafiye ne bir vezin vardır bunun için, ne oyunlar, ne şiirler ne de psikolojik romanlar guguk çığlığına dayanabilir ve ne sözlüklerde ne basımevlerinde senin sözsüz dünya öfken, senin ıstırap zevkin, senin aşk acıların için bir sözcük ya da bir harf bulunur.

Gerçi bizler duvarları çatlamış evlerin çatırtıları arasında uyuduk uykularımızı (Ah ozanlar, can çekişen evlerin iniltilerini dile getirecek tek sözcük olsun bulunmaz sizde), uyuduk uykularımızı top mermilerinin gümbürtülerinde (Hangi basımevinde bu metalsi çığlıkları dile getirecek bir harf bulunur?) ve uyuduk mahpusların ve ırzlarına geçilen kızların iniltilerinde (Kim bunları şiire döker, kim bunlar için bir vezin bulabilir) – ama işte mayıs gecelerinde burada bu ilkbahar dünyasında yabancı kalbimizin dilsiz acılarıyla yataklarımızdan fırladık, çünkü bir tek guguk, ancak bir tek guguk yalnızlığını ve annesizliğini dile getirebilir. Ve bize yapacak o yiğitçe, o serüvensi iş kalır sadece: Yalnızsı bir susuş. Çünkü bu dünyanın devcileyin kükreyişlerini ve o cehennem sessizliğini dile getirmek için en bayağısından sözcükler bile bulamayız. Bütün yapacağımız şey, toplamak, toplamları bir araya getirmek, bir bir sayıp sayıları not etmektir.

Ama bir kitap yazmak için bu çılgınca, bu saçma yürekliliği de göstermemiz gerekiyor! Dertlerimizi belki de ellerimiz titreyerek not etmek, onları taş, mürekkep ya da notalar halinde önümüze koymak, görülmedik renkler, eşsiz perspektiflerle toplayıp yan yana getirmek ve üst üste yığmak istiyoruz, derken iki yüz sayfalık bir kitap oluyor bu. Ama üç beş çıkmadan, yorum ve notlardan başka da bir şey içermiyor, birazcık yakına getiriliyor kimi şeyler, ama asla açıklanamıyor, çünkü matbaa harfiyle iki yüz sayfa, göze görünmeyen yirmi bin sayfa için, yaşamımızı oluşturan, ama onları dile getirecek elimiz-

de ne uygun sözcükler, ne bir gramer ne de harfler bulunan yirmi bin sisyhus sayfası için bir açıklama oluşturuyor. Ama kitabımızın gözle görülmeyen bu yirmi bin sayfasında grotesk bir şiir, en gülünç bir destan ve tüm romanların en lanetlenmişi, en yavanı saklıdır: Bizim kaçık küresel dünyamız, bizim çırpınan kalbimiz, bizim yaşamımız! Budur işte bizim gecemsi ölü sokaklarda deli divane gözüpek ürkek yalnızlığımızın kitabı.

Ama akşamları, lambaları yakılmış sarı kırmızı tramvaylarda taş kentler içinde gidenler, herhalde mutludur onlar. Değil mi ki bir yere gitmek ister, hangi durakta ineceklerini çok iyi bilirler, durağın adını da söylemişlerdir zaten, bütün vartaları atlatmış kişilerin dudaksıl üşenikliğiyle gözlerini kaldırmadan deyivermişlerdir, durakları nerededir bilirler (Hepsinin yakıncacıktır yolları) ve bilirler ki tramvay gittikleri yere götürecektir kendilerini. Ne de olsa devlete bir ücret ödemişlerdir, kimi vergi vermiş, kimi de bir bacak, ve bilet karşılığı olarak da yirmi fenik vermişlerdir. (Ama harp malûlleri yarısını öder, ömründe 7862 kez yarım bilet ücretiyle tramvaya biner, böylece 786 mark 20 fenik artırmış olurlar ve bacağın, Smolensk yakınında çoktan çürümüştür şimdi, 786 mark 20 fenik değerinde olduğu görülür. Eh, iyidir yine hiç yoktan.) Ama mutludur tramvaydakiler. Neden olmasınlar! Ne açlık çeker, ne sıla özlemi tanırlar. Nasıl açlık çeksin, nasıl sıla özlemi tanısınlar ki? Hepsinin de durakları bellidir önceden ve hepsinin de yanlarında deri çantalar, karton kutular ve sepetler vardır. Ve okur kimisi. Faust'u, bir sinema dergisini ya da bir bileti okur, ama yüzlerinden anlaşılmaz ne okudukları. Allah için iyi oyunculardır. Kaskatı kesilip ansızın kocamış çocuk yüzleriyle çaresizlik içinde, büyüklük taslayarak oturur, kendilerine yetişkin insan süsü verirler. Ve on dokuz yaşındakiler de inanır onların böyle olduklarına. Ama onlar biletlerden minik küreler yapıp kimseye çaktırmadan bunlarla birbirlerini bombardıman edebilseler daha çok memnun

olacaklardır. İşte öylesine mutludurlar. Çünkü akşam vakitleri tramvaylardayanlarınaaldıkları sepetler, çantalar ve kitaplar içinde ilaçlar da vardır sıla özlemine ve açlığa karşı (Ister ağızda doyuncaya kadar çiğnenen bir sigara izmariti, ister insanın kaçmasını sağlayan bir bilet–). Yanlarında sepetler ve kitaplar bulunduranlar, akşam vakti tramvayda gidenler, onlar mutludur elbet, çünkü sağlarında ve sollarındaki gözlüklü, öksürüklü ya da mor burunlu kimseler arasında, biletçinin koltuğu altında güven içindedirler. Biletçinin resmi bir üniforması ve kirli tırnakları vardır ve altın bir nikah yüzüğü sonra ve altın yüzük tırnakların kötü izlenimini siler yine de, çünkü pis oldu mu hoşa gitmeyen sadece ergen erkeklerin tırnaklarıdır. Evli bir tramvay biletçisinin belki bir bahçesi, balkonda bir çiçekliği vardır, ya da beş çocuğu için tahtadan oyuncak yelkenliler yapar (Ah, kendisi için yapar aslında bunları, kendi gizli saklı yolculukları için!). İşte akşamleyin böyle bir biletçinin yanı başındakiler güven içindedir orta karar aydınlanmış tramvayda, çünkü lambalar ne çok parlak ne de çok bulanıktır, huzur içinde ve mutlu olacaklardır elbet –tutumlu haksever acı ağızlarından duyulmaz bir guguk çığlığı ve dışarıdan, kalın cam pencerelerden bir guguk çığlığı içeri sızmaz. Şaşkınlıktan uzak ve güven içindedirler ah tramvay arabasının biraz sönük, güvenli lambalarının altında, gündelik yaşamların bu orta karar yıldızları altında, dairelerde, istasyonlarda ve yüznumaralarda (yeşil abajurlu ve örümcekli) ve tramvaylarda vatanın evlatlarına bağışladığı bu iç karartıcı ışıklar altında ne sonsuz bir güven içindedirler. Ve akşamleyin tramvaylardaki kocamış budala asık suratlı çocuklar, onlar elbet mutludur, çünkü korkuyu (bu mayıs korkusunu, guguk korkusunu) duymazlar. Değil mi ki ışıkları vardır. Değil mi ki guguk'u tanımazlar. Bir şey oldu mu (bir cinayet, bir çatışma, birfirtına) hep bir aradadırlar. Ve bilirler: Nereye gidiyorlar. Ve sarı kırmızı tramvaylarda lambalar altında biletçinin ve bitişikteki yolcunun yanı başında (isterse geğirtileri

ringa balığı koksun) taştan karanlık akşamsı kent ortasında güven içindedirler.

Asla sokaklarda yalnız dikilenler gibi dünyalar yıkılmaz başlarına, lambasız dikilenler gibi, duraksız, yanı başlarında kimsesiz, aç, sepetsiz, kitapsız, guguk çığlıkları ortasında, korkuyla dolu. Sigara dumanı dolu tramvaylar zil vuruşlarıyla (sadece zil sesleri sıla özlemini ve korkuları gerilere, loş dehlizlere sürer) ve huzur verici orta karar lambalarla ve lambalar altında on bin günlük gündelik yaşam için ferah yüzlerle tramvaylar önlerinden geçip gittiklerinde işte öylesine çıplak ve yoksul sokakta dikilenler, tramvay artık çok ileride ulumalar gıcırdamalarla paslı bir dönemeci geçtiğinde hâlâ oldukları yerde dikilenler, bunlar – bunların sokaktır yeri yurdu. Sokak onların gökleri, esriklik içinde yürüyüşleri, çılgınca dansları, cehennemleri, yatakları (parklarda bankları ve köprülerin kemerleriyle), anneleri ve sevgilileridir. Bu gri sert sokak, tozlu suskun güvenilir arkadaşlarıdır, soğuk, vefalı ve kararlı. Bu yağmurlu, güneşte yanan, tepesi yıldızlı, ayla pırıl pırıl, üstünde rüzgârın soluk alıp verdiği sokak, onların belası ve onların duasıdır (Akşam duaları, bir kadının bir bardak fazla sütü oldu mu – ve belaları, bir sonraki, bir sonraki kente geceden önce erişemediler mi). Bu sokak onlarınyılgınlıkları ve serüvensi gözüpeklikleridir. Ve önlerinden geçecek oldunuz mu, prensler gibi süzerler sizi paçavraların inayetiyle bu yamalı krallar, ve kenetlenmiş ağızlarıyla bütün o büyük, o katı, o çalımlı kaba zenginliklerini sayıp dökerler:

Sokak bizimdir. Üstümüzdeki yıldızlar, altımızdaki güneşten sıcak taşlar. Şarkılı türkülü rüzgâr ve toprak kokulu yağmur. Sokak bizimdir. Bizler kalbimizi, masumluğumuzu, annemizi, evimizi ve savaşı yitirdik – ama sokağımızı, sokağımızı yitirmeyiz asla. O bizimdir. "Büyük Ayı" altında gecesi, sarı güneş altında gündüzü, türkü çağıran çın çın rüzgârı, bütün bunlar, bu güneş–yağmur–rüzgâr kokusu, bu nemli otlu ıslak topraklı, kız çiçekli koku, bu dünyada eşi bulunmayan

bu nefis koku bizimdir. Sokak bizimdir. Emaye ebe tabelalarıyla ve sağda solda kelebekli gömütlükleriyle, unutulmuş buğu–dünya Dün'üyle ve Yarın'ın önümüzdeki sezilmedik ülkesiyle bizim. Ve bizler dikiliriz sokakta, guguk kuşuna, mayısa teslim olmuş, gözlerimizde tutulmuş gözyaşları, yiğitçe duygusal ve biraz romantik, aldatılmış, yalnız, erkeksi, anne özlemli, yüksekten atar, yitik. Köyle köy arasında yitik. Milyonlarla pencereli kentte bir başına. Haykır bakalım, Yalnızlık Kuşu, haykır, imdat iste, bizler için de haykır, çünkü tüm derdimizi dile getirecek en bayağı sözcüklerimiz, kafiyemiz ve veznimiz yoktur bizim.

Ama bazen de, Yalnızlık Kuşu, bazen de, binde bir, tuhaf ve binde bir sarı çiçekli tramvay kenti yeni baştan kara terkedilmişliğine savurunca, o zaman bazen, binde bir, tuhaf ve binde bir, o zaman bezen bir kentte (Ah işte öylesine binde bir) gene de bir pencere kalır tutunacak. Taştan soğuk bir dev binada gecenin korkunç karasında aydınlık sıcak ayartıcı bir dörtgen: Bir pencere.

Derken her şey göz açıp kapamadan olur biter. Düpedüz soğuk, serinkanlı. Sadece notlar düşülür kafa içine: Pencere, kadın ve mayıs gecesi. Hepsi bu kadar, sessiz, bayağı, umutsuz. İşte bir kadeh içki gibi yuvarlanması gerekmektedir, çabuk, acı, keskin ve sersemletici. Geri kalan her şey gevezeliktir, her şey. Çünkü yaşam budur. Pencere, kadın ve mayıs gecesi. Masa üzerinde lekeli bir banknot, çikolata ya da bir mücevher. Sonra not düşülür: Bacaklar, dizler ve kalçalar ve memeler ve kan. Ve yuvarlanır içki. Ve yarın öter yine guguk. Geri kalan her şey gözyaşlı gevezeliktir. Her şey. Çünkü budur işte hiçbir sözcüğün dile getiremediği yaşam: Ateşsi telaşlı bir koşuşma. Yuvarlanır içki. İçki yakar ve tütsüler kafayı. Ve tezgâh üzerinde para. Geri kalan her şey gevezeliktir, çünkü yarın, daha yarın yine ötmeye başlar guguk. Bu akşam sadece bu kısa bayağı not: Pencere, kadın. Yeter bu kadarı. Geri kalan her şey – gece saat üçte yine öter guguk. Ortalık ağar-

maya durunca. Ama bu akşam için bir pencere ele geçirilmiştir bir kez. Ve bir kadın. Ve bir kadın.

Zemin katta açık bir pencere. Gece vakti hâlâ açık durur. Guguk kuşu, haykırır boş bir cin şişesince yeşil, haykırır kentin dış semtlerindeki sokakların ipeksi yasemin gecesine. Ve bir pencere hâlâ açık durur. Bir adam durur yeşile çığlıklanmış guguklu gecede, yaseminlerin baskınında bir adam, aç ve açık bir pencereye hasret. Pencere açık durur (Ah binde bir!) Bir kadın yaslanmış bakar pencereden. Soluk benizli. Sarışın. Uzun bacakları vardır belki. Adam düşünür: Uzun bacakları vardır belki, bu da işte onun tipidir. Ve akşamları pencerede dikilen bütün kadınlar gibi bir konuşması vardır. Öylesine hayvansı sıcak ve yavaş. Guguk kuşu gibi öylesine arsız bir üşengenlikle tahrik eder. Yaseminler gibi ağır tatlı. Kent gibi karanlık. Mayıs gibi delice. Ve işte öylesine meleksi gecemsi konuşur. İçilip boşaltılmış bir cin şişesince yumuşak tonlu yeşil. Öylesine açık açık, öylesine örtülü. Ve pencerenin önündeki adam, sevilmemiş, yalnız, çizmesinin kurumuş derisi gibi takur tukur konuşur:

Demek kabul etmiyorsun.

Söyledim ya –

Demek kabul etmiyorsun?

– – –

Ya ekmeği verirsem.

– – –

Ekmek olmadan kabul etmiyorsun, ama ya ekmeği verirsem, o zaman?

Söyledim ya, delikanlı –

Yani kabul edeceksin o zaman?

Evet.

Demek evet. Bak sen. Demek öyle.

Söyledim ya, delikanlı, çocuklar sesimizi işitti mi uyanır. Uyanınca da açım derler. Ve tutup ekmek vermedim mi bir

daha da uyumazlar. Bütün gece ağlar dururlar sonra. Anlasana canım.

Ekmeği vereceğim dedim ya. Aç kapıyı. Veriyorum. Al işte. Aç haydi.

Geliyorum.

Kadın açıyor kapıyı, sonra adam arkasından kapıyor. Koltuğunun altında bir ekmek vardır adamın. Kadın pencereyi örtüyor. Adam bir resim görüyor duvarda. Resimde iki çıplak çocukla çiçekler görüyor. Altın yaldızlı geniş bir çerçeve içerisine oturtulmuş pek alacalı bulacalı bir resim. Hele çiçekler. Çocuklar da bir toraman ki. Amor ve Psyche resmin adı. Kadın pencereyi, sonra perdeyi kapıyor. Adam masanın üzerine bırakıyor ekmeği. Kadın masaya yaklaşıyor ve ekmeği alıyor. Masa üstünde bir lamba asılı. Adam kadını süzüyor ve belli bir şeyi prova eder gibi alt dudağını ileri uzatıyor. Otuz dördünde, diye düşünüyor sonra. Kadın ekmekle dolaba gidiyor. O ne yüz adamdaki, diye düşünüyor. o ne yüz. Derken tekrar masanın başına dönüyor. Evet, diyor sonra. İkisi de masanın üzerine bakıyorlar. Adam işaret parmağıyla ekmek ufaklarını yere yuvarlıyor. Evet, diyor sonra. Kadının bacaklarını aşağıdan yukarılara süzüyor. Hemen boydan boya görülüyor kadının bacakları. Kadının üzerinde yalnızca ince saydam açık mavi bir gecelik var. Hemen boydan boya görülüyor bacakları. Derken masanın üzerinde ekmek ufağı kalmıyor.

Ceketimi çıkarabilir miyim, diye soruyor adam. Pek çirkin bir şey de.

Evet, rengi, değil mi?

Kendi rengi değil.

Ya, boyattırdınız demek? Bir bira şişesi gibi.

Bira şişesi mi?

Evet, öylesine yeşil.

Ha evet, öylesine yeşil. Şuraya asayım.

Tıpkı bir bira şişesi gibi.

Şey, ama senin geceliğin de hani –

Nesi varmış?

Şey, gök mavisi.

Benim değil.

Ya, öyle mi?

Ama güzel, ha?

Evet –

Çıkarmasam olur mu?

Evet evet. Tabii.

Kadın hâlâ masanın başında dikiliyor. Adamın daha ne diye öyle oturduğunu anlamıyor. Ama adam yorgundur. İşte böyle, diyor kadın ve kendi kendini yukardan aşağı bir süzüyor. Ansızın kadına bakıyor adam. O da yukardan aşağı süzüyor kadını. Şey, diyor sonra, biliyor musun, ve lambaya çeviriyor gözlerini. A, tabii, tabii diye yanıtlıyor kadın ve ışığı söndürüyor. Karanlıkta adam sandalyesinde sessiz oturuyor ve kalkmıyor. Hemen burnunun ucundan geçip gidiyor kadın. Kadın yanı başından geçerken adam ılık bir esinti duyuyor. Hemen burnunun ucundan geçiyor kadın. Adam istese kadını koklayabilir. Ve kokluyor. Adam yorgundur. Derken öteden doğru (Çok çok ötelerden, diye düşünüyor adam), haydi gelsene artık, diye sesleniyor kadın. Tabii geleceğim, diyor adam ve bu çağrıyı beklemiş gibi kalkıyor. Birden masaya çarpıyor: Aman, masa varmış. Buradayım, diyor kadın karanlıkta. Hah işte! Pek yakınında kadının soluduğunu duyuyor adam. Sakınarak uzatıyor elini. İkisi de birbirlerinin soluduklarını duyuyor. Adamın eli bir şeye tosluyor derken. Oh, diyor, buradasın demek. Tosladığı şey kadının elidir. Karanlıkta elini buldum yine, diye gülüyor adam. Ama ben de uzatmıştım elimi, diyor kadın usulca. Sonra adamın parmağını ısırıyor. Onu aşağı, kendine doğru çekiyor. Yatağa ilişiyor adam. Her ikisi de gülüyor. Kadın çabuk çabuk soluduğunu duyuyor adamın. Bilemedin yirmisinde, diye düşünüyor, korku-

yor galiba. Hey koca bebek, diyor adama. Adamın elini alıp ateş gibi gecemsi serin teni üzerine koyuyor. Adam kadının o gök mavisi geceliğini çıkarmış olduğunu anlıyor. Kadının göğsünü hissediyor vücudunda. Karanlığın koynuna kasılarak diyor ki (ama işte öylesine soluk soluğa diyor): Seni süt şişesi seni. Sen bir süt şişesisin, biliyor musun? Yo, diyor kadın, hiç aklıma gelmemişti. Her ikisi de gülüyor. Pek de toy, diye düşünüyor kadın. O da işte bütün ötekiler gibi, diye düşünüyor adam. Kadının çıplak teninin karşısında korkmuş duruyor. İşte öylesine uslu tutuyor ellerini. Bir çocuk sanki, diye düşünüyor kadın. Hepsi de böyle bunların, diye düşünüyor adam. evet, hepsi de böyle, hepsi. Kadının göğsü üzerindeki ellerini ne yapacağını bilemiyor. Üşüyor musun yoksa. diyor kadına, galiba üşüyorsun ha? Mayıs ortasında mı, diye gülüyor kadın, mayıs ortasında mı? Olsun n'olacak, diyor adam. ne de olsa gece. Ama mayıs ayındayız herhalde. diyor kadın. mayıs ortasında. Guguk sesi bile işitiliyor artık, dur bakayım, duyuyor musun, guguk sesi bile işitiliyor artık, dinle bak, yavaş nefes al biraz, dinle bak, duyuyor musun, guguk kuşu. Ötüyor boyuna. Bir iki üç dört beş – Ee?– İşte! – altı yedi sekiz – duyuyor musun? İşte gene – dokuz on on bir – dinle bak: Guguk guguk guguk guguk – – –

Hey koca bira şişesi, koca bira şişesi, diye sesleniyor kadın. Küçümser ve annece ve usulcacık sesleniyor. Çünkü uyuya kalıyor adam.

Şafak söküyor. Dışarısı, perdelerin önü grileşiyor artık. Anlaşılan dört suları. Yine guguk ötüyor. Uyanık yatıyor kadın. Biri yukarıda gezinmeye başlıyor. Üç dört beş kez bir ekmek makinesinin gümbürtüsü duyuluyor. Sonra bir su sesi. Sonra holü geçip kapıdan çıkarak merdivenlerden inen ayak sesleri. Yukarıdaki adamın saat beş buçukta doklarda olması gerekiyor. Saat de dört buçuk galiba. Dışarıda bir bisiklet gürültüsü. Açık gri neredeyse pembeye dönüşüyor artık. Açık gri usul usul perdeler arasından sızıyor, pencereden doğru ge-

lip masanın, sandalye arkalığının, tavanın bir köşesinin, yaldız çerçevenin, Psyche'nin ve yumruk olmuş bir elin üzerini örtüyor. Sabah dört buçukta daha gün doğmadan biri uykusunda elini yumruk yapıyor. Açık gri, pencerenin perdeleri arasından sızıp bir yüz, bir alın köşesi ve bir kulak üzerine düşüyor. Kadın uyanıktır. Belki de çoktan uyanık. Kıpırdamadan duruyor. Ama uykusunda yumruklu adamın kurşun gibi bir başı var. Dün akşam kadının göğsüne düşmüştü baş. Şimdi saat dört buçuk. Oysa adam hâlâ dün akşamki gibi serilmiş yatıyor. Çelimsiz, uzun boylu, genç bir adam, bir yumruğu ve kurşun gibi bir başı var. Kadın adamın başını dikkatle kendinden uzaklaştırmak isterken, eli adamın yüzüne değiyor. Islak bir yüz. Bu nasıl yüz adamınki böyle, diye düşünüyor açık gri kadın, sabah gün doğmadan, üzerinde bir adam, bütün gece uyuyan, bir yumrukla, ve şimdi de ıslak bir yüzü var adamın. Ve bu nasıl yüz böyle şimdi açık gride. Islak uzun sefil vahşi bir yüz, yalnızsı gri, kötü ve iyi. Bir yüz. Kadın omuzlarını usulcacık adamın başının altından çekip alıyor, derken adam bir çuval gibi yastıkların üzerine düşüyor. Birden adamın ağzını görüyor kadın. Ağız ona bakıyor. Bu nasıl ağız böyle. Ve ağız ona bakıyor. Ona bakıyor, sulanıp bulanıncaya değin kadının gözleri.

Bayağı bir şey, diyor ağız, asla bir olağanüstülüğü yok, bayağı bir şey işte. Böyle yukarıdan gülümsemesinin hiç de gereği yok, böyle küçümseyerek, böyle annece. Bırak şu gülümsemeyi diyorum sana, bırak şu gülümsemeyi, bak sonra -- bak söyleyeyim sana, hiçbir şeyin acemisi değilim, bırak diyorum şu gülümsemeyi. Biliyorum, üzerine atılmalıydım dün gece, ak pak omuzlarını, yumuşacık baldırlarını dişlerimle didik didik etmeli, bir köşeye serilip kalana değin soluksuz bırakmalıydım seni ve acıdan kıvranırken inildemeliydin: Biraz daha, canım, biraz daha. Böyle düşündündü, değil mi? Oh, daha genç, diye düşündündü dün akşam pencerende, henüz burada akşamları birkaç dakika Don Juan rolü oynayan

ödlek yaşlı aile babaları gibi posası çıkmamıştır. Oh, diye düşündündü, işte yine düştü bir genç, seni mutlak soluksuz bırakır. Ve sonra da beni aldın içeri. Sen hayvansı bir koku saçıyordun, oysa ben yorgundum, biliyor musun, once hele bir saat bacaklarımı uzatayım şöyle dedim. Geceliğini çıkarmasan da olurdu. Gece sona erdi. Utanıyorsun da ondan sırıtıyorsun böyle. Beni küçümsüyorsun. Henüz toy, diye düşünüyorsundur, baksana şu takındığın düpedüz annece tavra. Daha çocuğum, diye düşünüyorsun. Bana acıyorsun, küçümsemeli annece bir acıma, üzerine atılmadım da onun için. Ama toy değilim artık ben, anlıyor musun, hem de ne vakittir. Dün gece yorgundum işte, yoksa sana gösterirdim, anladın mı, çünkü ne vakittir toy değilim artık, anladın mı, ne vakittir. Çünkü votka içtim ben, şekerim, gerçek Rus votkası, 98 derece, şekerim, sonra bok soyu diye bağırdım, işittin mi, bir tüfek taşıdım ve bok soyu diye bağırdım ve ateş ettim ve tek başıma gözetlemede bulundum ve manga komutanı hep sen derdi bana ve Başçavuş Brand yapma balı çok severdi ve hep sigaralarını verirdi bana, ben de ona bal verirdim, benimkilerden başka onun sigaralarını da içerdim üstelik, hâlâ çocuğum ha! Daha Rusya'ya gitmeden önceki akşam bir kadınla yattım, şekerim, çok önceleri bir kadınla yattım, bir saatten fazla. Öyle geveze de değildi senin gibi, nefis bir şeydi. Tam bir kadın, yetişkin, olgun. O annece pozlar takınmadı senin gibi, şekerim, paramı alıp kaldırdı bir kenara ve dedi ki: E, ne zaman yolculuk Rusya'ya, sevgilim? Nasıl, bir kere daha bir Alman kadınıyla ha, sevgilim? Sevgilim, dedi bana ve üniformamın yakasının düğmesini elleriyle çözdü. Ama sonra da masa örtüsünün püsküllerini parmaklarına dolayıp durdu ve duvara baktı. Arada sevgilim dedi bana, ama sonra kalkıp yıkandı hemen ve aşağıya, kapıya kadar indi, öpücükler dedi sonra bana. Hepsi bu kadar. Bitişik evde Rosemunde'yi söylüyorlardı ve dört bir yanda öteki pencerelerden de şarkılar vardı ve hepsi de

sevgilim diyordu. Hepsi de sevgilim. İşte böyle veda edildi Almanya'ya. Ama ertesi sabah istasyonda anladık gerçeği.

Kadın gözlerini kapıyor. Çünkü ağız, ağız büyüyor. Çünkü ağız büyüyor ve zalimleşiyor ve büyüyor.

Bayağı bir şeydi, diyor devcileyin ağız, asla bir olağanüstülüğü yoktu. Bayağı bir şeydi işte. Kurşundan bir sabah. Kurşundan bir tren. Ve kurşundan askerler. Askerler bizdik. Asla bir olağanüstülüğü yoktu. Sadece bayağı bir şey. Bir istasyon. Bir marşandiz. Ve insan yüzleri. Hepsi bu kadar.

Ve marşandize tırmandığımızda sığır kokuyordu vagonlar, kan kırmızı vagonlar, derken kurşundan yüzleriyle gülüşüp söyleşmeye başladı babalarımız. Ve umutsuzlukla bize şapkalarını salladılar. Ve annelerimiz alacalı mendillerle ölçüsüz üzüntülerini sildiler gözlerinden: Sakın, yeni çorapları kaybetmeyesin, Karlheinz. Ve nişanlılar da gelmişlerdi. Hâlâ veda anından sızılar vardı ağızlarında ve göğüslerinde ve – – her bir yerlerinde sızılar vardı ve kalpleri, dudakları yanıyordu hâlâ ve veda gecesinin yangını henüz, alı daha henüz, nerede, henüz sönmemişti kurşunda. Oysa bizler öylesine güzel, ama işte öylesine güzel şarkılar döktürüyorduk Tanrının geniş evrenine ve sırıtıyorduk ve bağırıp çağırıyorduk, öyle ki annelerimizin yürekleri buz kesiyordu. Ve sonra istasyon – istasyon köleler istemiyordu – sonra anneler – kasatura, kılıç, kama – anneler ve nişanlılar küçüldükçe küçüldüler ve babanın şapkası – kanının son damlasına kadar – babanın şapkası daha epey sallandı: Göreyim seni, Karlheinz – ölünceye kadar – göreyim seni evladım – savaşta. Ve bizim bölük kumandanı önde vagonda oturuyor ve vukuat defterine not düşüyordu: Hareket 6.23. Mutfak vagonunda acemi erler erkeksi yüzlerle patates soyuyorlardı. Bismarck caddesindeki bir büroda avukat ve noter Bay Dr. Sommer şöyle diyordu bu sabah: Dolmakalemim hapı yuttu, artık savaşın bitmesinin tam zamanı. Kentin dışında bir lokomotif pof pof edip duruyordu. Ama vagonlarda, karanlık vagonlarda hâlâ ateşten nişanlıların koku-

ları taşınıyordu, bayağı karanlıklarda taşınıyor, ama gaz lambasının ışığında kimse tek bir damla gözyaşı akıtmayı göze alamıyordu. İçimizden hiç kimse. O buruk erkeksi Madagaskar türküsünü çağırıyorduk ve kankırmızı vagonlar sığır kokuyordu, Madagaskar türküsünü çağırıyorduk çünkü insanlar vardı güvertemizde. Hey, arkadaşlar, ve kimse bir damla gözyaşı akıtmayı göze alamıyordu, hey kuçük kız, her Allahın günü birimiz denize yuvarlanıyorduk güverteden, ve kraterlerde, işte oralarda sıcak kırmızı ahududu şerbeti çuruyüp kokuşuyordu, bu eşsiz şerbetler, yerini hiçbir şeylerin doldura-mayacağı ve kimselerin size karşılığını ödeyemeyeceği, ne gezer, kimselerin. Ve korku bize balçıklar yutturup delik deşik toprak ananın sinesine kendimizi kaldırıp atmaya zorladığında, gökyüzüne doğru sövgüler yolluyorduk: Ve bizi asla asker kaçağı yapma ve bağışla bize makineli tüfeklerimizi, bizi bağışla. Ama kimse, kimse yoktu bizleri bağışlayan, kimseler yoktu. Ve sonradan olanları dile getirecek bir sözcük yoktu, başka her şey olanların karşısında bir gevezeliktir yalnız, çünkü kim makineli tüfeklerin tenekemsi takırtılarına uygun bir vezin bulabilir, kim iki cephe arasında ellerinde bağırsakları acılar iniltilerle ölüp giden on sekiz yaşındaki bir gencin çığlığını şiire dökebilir. ah kim, hiç kimse!!!

O kurşunsu sabah vakti istasyondan ayrılıyorduk ve mendil sallayan anneler ufaldıkça ufalıyordu geride, o sabah ne şarkılar söylemiştik, çünkü savaşalım, savaşalım diye can atıyorduk. Ve derken karşımızda bulduk savaşı. Ve savaş karşısında her şey bir gevezelikti yalnız. Ona dayanacak, bu kükremeli, bu vebalı, her yanından güç kuvvet fışkıran hayvana karşı dayanacak bir sözcük yoktu. La guerre'miş, yok the war'mış, yok Krieg, nedir ki bunlar? Onun ateşten ağızlarının, top ağızlarının hayvansı kükreyişleri karşısında beş para etmeyen bir gevezelik. Ve haince satılmış kahramanların yanıp tutuşan ağızları karşısında bir ihanet. Metale, fosfora, açlığa, kar fırtınalarına ve çöl kumlarına yürekler acısı biçimde

satılmış kahramanların. Ve işte şimdi yine the war ve la guerre ve der Krieg diyoruz ve ne bir ürperti duyuyoruz bunu söylerken, ne bir çığlık, ne bir dehşet. Bugün yine sadece söylüyoruz: Cétait la guerre – ne savaştı diyoruz. Artık bundan fazla bir şey söylemiyoruz bugün, çünkü savaşın bir tek saniyesini, yalnızca bir tek saniyesini dile getirecek sözcükler yoktur elimizde, ve sadece diyoruz ki: Doğru, Allah için öyleydi. Çünkü başka her şey savaş karşısında bir gevezeliktir sadece, çünkü hiçbir sözcük, hiçbir şiir ve hiçbir vezin yoktur onun için ve ona dayanacak, onun zincifrekırmızısı kükreyişinden dağılıp dökülmeyecek hiçbir şiir ve hiçbir oyun ve hiçbir psikolojik romanyoktur. Ve demir aldığımızda, o ülkeye, savaş denilen o karanlık ülkeye dümen kırdığımızda neşesinden gıcır gıcır ötüyordu rıhtım duvarları, ne şarkı söylemiştik ya, biz erkekler, oh işte öylesine gönüllüydük ve işte öylesine şarkılar söylemiştik biz sığır vagonlarında. Ve marş müzikli istasyonlarda savaş denilen o karanlık, karanlık ülkeye düğün bayramlarla uğurlanmıştık. Ve derken kavuşmuştuk savaşa. Derken savaş karşımıza çıkmıştı. Ve daha ne mene şey olduğunu kavrayamadan da sona ermişti. Arada işte yaşamımız duruyor. On bin yıllık bir yaşam. Ve savaş sona erdi artık ve bizler yitik gemilerin çürümüş tahtalarında gece vakitleri gizlice bir kusmuk gibi o iğrenç barış ülkesinin sahillerine kusuluyoruz. Ve kimse artık tanıyamaz bizi, biz yirmilik pinponları, işte öylesine gümbürtüler çökertti bizleri. Bizi hâlâ varsa bir tanıyan çıksın? Hani nerede bizi hâlâ tanıyacak olanlar? Babalar yüzlerinin derinliklerinde saklıyorlar kendilerini ve anneler, yedi bin beş yüz seksen dört kez katledilen anneler, bizim yabancılaşmış kalplerimizin acıları önünde çaresizlikten boğuluyorlar. Ve nişanlılar korku terlerince tenlerimizden dışarı uğrayan felaket kokusunu geceleyin biz kollarındayken dehşetle duyumsuyor ve umutsuz öpüşlerimizden yalnızsı metal tadını seziyorlar ve öldürülen kardeşlerinin kanlarından kalkan bademi ezmesi tatlılığındaki buğuları saçlarımızdan taş

kesilmiş soluyor ve bizim acı sevecenliklerimizi akılları almıyor bir türlü. Çünkü biz bu sevecenliklerle dertlerimizi dizginlemeye çalışıyoruz, çünkü her gece boğazlıyoruz onları, ta ki biri çıkıp bizi kurtarsın. Biri kurtarsın. Ama kimseler tanımıyor bizleri. Ve işte şimdi köyler arasında yoldayız hep. Bir tulumba gıcırtısı hanidir bir yurt parçasıdır bizlere. Ve alçak perdeden havlayan bir çiftlik köpeği. Ve günaydın diyen bir hizmetçi kız. Ve bir evden gelen ahududu şerbeti kokusu. Bölük kumandanımızın birden ahududu şerbeti bürümuştu bütün yüzünü. Ağzından sökün etmişti. Ve buna o kadar şaşmıştı ki bölük kumandanımız, gözleri balık gözlerine dönmüştü: dönüp kalmış ve bön. Bizim bölük kumandanımız ölümüne pek şaşmıştı, bir türlü anlayamamıştı onu. Ama köylerdeki ahududu şerbeti hanidir bir yuva parçasıdır bizlere. Ve kırmızı kollarıyla hizmetçi kız. Ve alçak perdeden havlayan köpek. Bir yurt parçası, değerine paha biçilmez, yerini bir şeylerin tutamayacağı. Ve işte kentlerdeyiz şimdi. Çirkin, açgözlü, yitik. Ve pencereler seyrek vardır bizler için, tuhaf ve seyrek. Ama pencereler, akşamleyin karanlıkta, uyku sıcağı kadınlarla eşi bulunmaz tanrısal bir yurt parçasıdır bizlere, ama ah işte öylesine seyrek. Ve yoldayız şimdi o kurulmamış kente doğru; bir kent ki, içindeki tüm pencereler bizimdir ve tüm kadınlar ve her şey ve her şey ve her şey: Yoldayız kente doğru, yeni kente ve yüreklerimiz çığrışır geceleri lokomotifler gibi hırstan ve sıla özleminden lokomotifler gibi. Ve tüm lokomotifler yeni kente doğru yol alıyor. Ve yeni kent öyle bir kent ki, burada bilge kişiler, öğretmenler ve bakanlar yalan konuşmaz, ozanlar yüreklerinin mantığının sesinden başka bir sese kulak vermezler, bu kentte anneler ölmez ve kızlar frengi hastalığına tutulmaz, bu kentte protez atelyeleri ve tekerlekli sandalyeler yoktur, bu kentte yağmura yağmur denir, güneşe güneş, bu kentte geceleri saz benizli çocukları farelerin ısıracağı bodrumlar yoktur ve anneler artık sofraya çıkaracak ekmek bulamadığı için babaların gidip kendilerini asacakları ta-

van araları yoktur; bu öyle bir kenttir ki, bu kentte delikanlılar kör ve tek kollu değildir ve generaller yoktur bu kentte; bu öyle yeni ve muhteşem bir kenttir ki, bu kentte herkes birbirini işitebilir ve görebilir herkes birbirini. Mon coeur, the night, your heart, the day, der Tag, die Nacht, das Herz.

Yeni kente, kentlerin kentine doğru aç, sefil, yalnızsı guguklu mayıs geceleri içinden düştük yollara ve sabah olup da öğrendik mi, ah bir korkunç olacak ki öğrenmemiz, yeni kentin asla var olmadığını, ah kentin asla var olmadığını öğrendik mi, bir on bin yıl daha kocamış olacağız ve soğuk ve acı olacak sabahımız, yalnızsı ah yalnızsı, ve ancak özlemli trenler, onlar kalacak ve uzaklara hasret, gurbet acısından çığlıklarını azap dolu uykularımızın koynuna hıçkıracak yine, hırsla, zalim, büyük ve heyecanlı. Yalnızsı soğuk raylar üzerinde geceleri acıdan çığlıklarını yine koyverecekler. Ama artık Rusya'ya gitmeyecekler asla, yo yo, artık Rusya'ya gitmeyecekler, çünkü hiçbir lokomotif artık gitmeyecek Rusya'ya, hiçbir lokomotif artık gitmeyecek Rusya'ya, hiçbir, çünkü hiçbir lokomotif artık gitmeyecek çünkü hiçbir lokomo hiçbir lokomo hiçbir lokomo hiç – –

Limanda, limandan doğru erkencil bir vapur öttürmeye başlıyor düdüğünü. Bir motor telaşla bağırıyor. Ve bir otomobil sonra. Bitişikte bir adam yıkanırken şarkı söylüyor: Gel, diyor, ufak bir yolculuk yapalım seninle. Ve öbür odada sormaya başlıyor bir çocuk: Neden uuuuuvt yapıyor vapur, neden bağırıyor motor, neden otomobil, neden şarkı söylüyor bitişikteki adam ve neler de neler soruyor çocuk.

Dün akşam ekmekle gelen adam, bira şişesi ceketli, yeşile boyanmış ceketli, geceleyin bir yumruğu ve ıslak bir yüzü olan adam gözlerini açıyor: Kadın gözlerini adamın ağzından başka yana kaçırıyor. Ve ağız bir zavallı ki, bir küçük ve bir acı gözüpeklikle dolu ki. Derken bakışıyorlar, bir hayvan bir diğer hayvana, bir Tanrı bir diğer Tanrıya bakıyor (Ve bunu dile getirecek sözcük nerede). Yüce, iyi, yabancı, susuz ve sı-

cak ve şaşkın birbirlerine bakıyorlar, oldum olası birbirlerine akraba ve birbirlerine düşman ve çözülmemesine biri ötekinde yitik.

Sona gelince, hayattaki bütün gerçek sonlar gibi: Yavan, sözsüz, çarpıcı. Kapı işte orada. Çoktan adam çıkmıştır bile dışarı ve ilk adımı atmayı henüz göze alamaz. (Çünkü ilk adım, yine kayıp demeye gelir.) Henüz durur içeride ve henüz kapıyı vurup kapayamaz. (Çünkü her kapanan kapı, yine kayıp demeye gelir.) Ama birden yürür gider, açar arayı. Başka bir söz söylememesi iyi olmuştur. Çünkü ne, ne yanıt versindi o zaman kadın? Ve derken erkensi buğularda (limandan gelir buğular, balık ve katran kokar), erkensi buğularda adam kaybolur. Ve arkasına dönüp bakmaması işte öylesine, işte öylesine iyi olmuştur. Çünkü ne yapsındı o zaman kadın? El mi sallasındı? El mi sallasındı örneğin?

Sol iki üç dört sol iki üç dört sol iki yürü, Fischer! üç dört, nefes al, yürü, Fischer, durma yürü, iki üç dört aman da hey aman, yamandır şanlı piyade yaman - - - -

Yollardayım. İkidir serilip kaldım yerde. Tramvaya varacağım. Ben de bineceğim. İkidir serilip kaldım yerde şimdiye değin. Açım. Ama ben de binmeliyim tramvaya. Binmeliyim. Tramvaya varmalıyım. Ben de binmeliyim. İkidir şimdiye değin üç dört sol iki üç dört ama ben de üç dört aman da hey aman üç dört hey de piyade piyade yade yade - - - Woronesch'de toprağa verildi 57 kişi, 57 kişinin hiçbir şeyden haberi yoktu, ne önce ne sonra. Önce şarkı bile söylemişlerdi. Aman da hey aman. Ve biri mektupta yazmıştı eve:- - - sonra bir gramofon alırız. Ama sonra dört bin metre ötede bir emir üzerine bir düğmeye basmıştı ötekiler. Birden parke kaldırımda eski bir kamyonun boş fiçılarla yol alışı gibi gümbürtüler duyulmuştu: Org çalmaya başlamıştı toplar. Sonra da Woronesch'de 57 kişiyi toprağa vermişlerdi. Daha önce şarkılar söylemişti 57 kişi. Ama sonradan hiç ağızlarını açmadılar. 9 oto tesviyecisi, 2 bahçıvan, 5 memur, 6 tezgahtar, 1 berber, 17 çiftçi, iki öğretmen, 1 rahip, 6 işçi, 1 müzisyen, 7 öğrenci. 7 öğrenci. Hepsini Woronesch'de toprağa verdiler. Hiçbir şeyden haberleri yoktu. 57 kişi. Ama beni unuttular. Ben henüz büsbütün ölmemiştim. Aman da hey. Birazcık sağdım daha. Ama ötekiler, onları Woronesch dolaylarında toprağa verdiler. 57 kişi. 57 kişi. Bir sıfır koy önlerine: 570. Bi sıfır daha, bi sıfır daha 57000. Ve bi sıfır, bi sıfır, bi sıfır daha. 57000000. Hepsini Woronesch'de toprağa verdiler. Hiçbir şeyden haberleri yoktu. Ve istememişlerdi. Asla istemişlerdi böyle olsun. Ve az önce şarkı da söylemişlerdi. Aman da

hey. Ama sonradan hiç ağızlarını açmadılar. İçlerinden biri gramofon alamadı. Bu birini Woronesch'de ve öteki 56'sını da yine orada toprağa verdiler. 57 kişi. Bir ben. Ben, ben henüz büsbütün ölmemiştim. Tramvaya varmalıyım. Yol gri. Ama tramvay sarı. Hem ne tatlı sarı. Ben de binmeliyim tramvaya. Ne olurdu yol bu kadar gri olmasa. Bu kadar. bu kadar gri. İkidir şimdiye değin aman da hey ileri, Fischer! uç dört sol iki sol iki serilip kaldım yerde üç dört yürü, Fischer! aman da hey aman, yamandır şanlı piyade yaman, Fischer! yürü, Fischer! sol iki üç dört ah bir şu açlık bu rezil açlık hep bu rezil sol iki üç dört sol iki sol iki sol iki - -

Bari şu geceler olmasaydı. Bari şu geceler olmasaydı. Her tıkırtı bir hayvandır. Her gölge bir umacı. Şu umacı korkusundan da kurtuluş yok. Başınız yastıkta bütün gece gümbürder toplar: Nabız. Beni asla yalnız bırakmayacaktın anne. Artık bir araya gelemeyiz. Dünyada gelemeyiz. Asla yapmayacaktın bunu. Hani tanımıyor değildin geceleri. Gecelerin ne olduğunu biliyordun. Ama beni çığlıklayıp attın işte içinden. Çığlıklayıp attın içinden ve gecelerle dolu bu dünyaya saldın. Ve o gün bugün her tıkırtı bir hayvandır gecede. Ve mavi karanlık köşelerde umacılar bekler. Anneciğim, anneciğim! Bütün köşeleri umacılar tutmuş. Ve her tıkırtı bir hayvandır. Her tıkırtı bir hayvandır. Ve yastık bir kızgın ki. Bütün gece toplar gümbürdeyip durur üzerinde. Ve sonra 57 kişiyi Woronesch'de toprağa verdiler. Ve zaman yaşlı bir kadın gibi sürüyüp gider terliklerini, sürür sürür sürür. Ve sürüyüp ayaklarını gider ve gider ve gider ve kimseler tutamaz onu. Ve duvarlar yaklaşır da yaklaşır. Ve tavan alçalır da alçalır. Ve yer, yer sallanır dalga-dünyadan... Anneciğim anneciğim! Ne diye yalnız bıraktın beni, ne diye? Sallanır dalgadan. Sallanır dünyadan. 57 kişi. Güm. Ve ben tramvaya varacağım. Toplar gümbürdedi. Yer sallanıyor. Güm. 57 kişi. Ve ben daha birazcık sağım. Ve tramvaya varacağım. Gri yolda sarıdır tramvay. Hem de ne tatlı sarı gride. Ama işte varamayacağım. İkidir se-

rilip kaldım yerde şimdiye değin. Çünkü açım. Ve yer de bu yüzden sallanıyor. Dünya-dalgadan. Hem de bir tatlı sallanıyor ki. Açlık dünyasından sallanıyor. Bir dünya-açı ve tramvay-sarısı sallanıyor ki.

Demin biri: Günaydın, Bay Fischer, dedi. Ben Bay Fischer miyim? Bay Fischer olabilir miyim, basbayağı yine Bay Fischer. Teğmen Fischer'dim oysa. Yine Bay Fischer olabilir miyim? Ben Bay Fischer miyim? Günaydın, dedi adam bana. Ama o nereden bilsin ki, ben Teğmen Fischer idim. Aydın bir gün diledi adam bana – Teğmen Fischer için aydın gün ne gezer artık. Ama o nereden bilsin.

Ve Bay Fischer yol boyunca gidiyor. Uzun yol boyunca. Yol gri. Tramvaya varmak istiyor. Tramvay sarı. Hem de bir tatlı sarı ki. Sol iki, Bay Fischer. Sol iki üç dört. Bay Fischer. Sol iki üç dört. Bay Fischer'in karnı aç. Artık uygun adım yürüyemiyor. Öyleyken o da binmek istiyor tramvaya, çünkü tramvay gri ortasında bir tatlı sarı ki. İkidir serilip kaldı yerde şimdiye değin Bay Fischer. Ama Teğmen Fischer komut veriyor: Sol iki üç dört yürü, Bay Fischer! İleri, Bay Fischer, yamandır, Bay Fischer, komut veriyor Teğmen Fischer. Ve Bay Fischer gri yol boyunca yürüyor, gri gri uzun yol boyunca, Mülleimerallee'yi, Aschkastenspalier'i, Rinnsteinglacis'i, Champs-Ruine'yi, Muttschuttschlaginduttbroadway'ı geride bırakıyor. Yıkıntılar geçidi. Ve Teğmen Fischer komut veriyor. Sol iki sol iki. Ve Bay Fischer, Bay Fischer yürüyor, sol iki sol iki sol iki sol geçti geçti geçti – – –

Küçük kızın ayakları var, bir elin parmakları gibi öylesine ince. Kışta parmaklar gibi. Öylesine ince ve öylesine kırmızı ve öylesine mor ve öylesine ince. Sol iki üç dört yürüyor ayaklar. Küçük kız boyuna diyor ki ve Bay Fischer kızın yanı başında yürüyor kız boyuna diyor ki: Oh, Allah Baba, çorba ver bana, oh, Allah Baba, çorba ver bana. Bir kaşıkçık n'olur. Bir kaşıkçık n'olur. Kızın annesinin saçları var, ölü saçları artık. Hanidir ölü. Kızın annesi diyor ki: Allah Baba sana çorba

veremez, sana çorba veremez. Neden veremezmiş? Kaşığı yok da ondan. Kaşığı yoktur Allah Baba'nın. Küçük kız parmak bacaklar üzerinde yürüyor, incecik ve mor kış bacakları üzerinde, annesinin yanında. Bay Fischer kızın yanı başında yürüyor. Annesinin saçları ölü saçları artık. Saçlar annesinin başına artık bir yabancı ki. Ve küçük kız annesinin çevresinde, Bay Fischer'in çevresinde dansedip duruyor: Kaşığı yok ki. İşte böyle, dansedip duruyor küçük kız. Ve Bay Fischer arkalarından yürüyor, onların yanı başında dünya-dalgası üzerinde yalpalayıp duruyor. Ama Teğmen Fischer komut veriyor: Sol iki hey de aman piyade yaman, Bay Fischer, sol iki ve küçük kız şarkı söylüyor arada: Kaşığı yok ki. Kaşığı yok ki. Ve ikidir Bay Fischer serilip kaldı yerde şimdiye değin. Açlıktan serilip kaldı. Ve öteki Fischer komut veriyor: Hey de aman hey de aman piyade piyade piyade - - -

57 kişiyi toprağa verdiler Woronesch'de. Ben Teğmen Fischer. Beni unuttular. Ben henüz büsbütün ölmemiştim. İkidir serilip kaldım yerde şimdiye değin. Şimdi ise Bay Fischer'im. Yaşım 25. 25 çarpı 57. Ve hepsini de Woronesch'de toprağa verdiler. Bir ben, ben, ben hâlâ yoldayım. Ne yapıp yapıp tramvaya varmalıyım. Karnım aç. Ama Allah Baba'nın kaşığı yok ki. Yok kaşığı. Yaşım 25 çarpı 57. Babam bana ihanet etti ve annem itip uzaklaştırdı beni kendinden. Beni yalnızlığa çığlıkladı. Öylesine korkunç bir yalnızlığa. Öylesine yalnızlığa. Şimdi uzun yol boyuncayürüyorum. Yol dünyanın dalgasından sallanıyor. Ama hep piyano çalıyor biri. Hep piyano çalıyor biri. Babam annemi tanıdığında - piyano çalıyordu biri. Doğum günümde - piyano çalıyordu biri. Okulda kahramanları anma gününde - piyano çalıyordu biri. Derken biz kendimiz kahramanlar arasına karıştık, yani savaş koptu - gene piyano çalıyordu biri. Sonra askeri hastanede - yine piyano çalıyordu biri. Savaş bittiğinde hâlâ biri piyano çalıyordu. Hep çalıyor, hep piyano çalıyordu biri. Bütün uzun yol boyunca.

Tren düdüğünü öttürüyor. Timm diyor ki, lokomotif ağlıyor. Başını kaldırdı mı, yıldızların titreştiğini görüyor insan. Habire düdüğünü öttürüyor tren. Ama Timm diyor ki, ağlıyor. Durmadan. Bütün gece. Bütün o uzun gece boyunca. Ağlıyor, böyle ağlaması yok mu, insanın içini sızlatıyor, diyor Timm. Tıpkı çocuklar gibi ağlıyor, diyor. Odun yüklü bir arabamız var. Ormansı ormansı kokuyor. Arabamızın üstü açık. Başını kaldırıncayıldızların titreştiğini görüyor insan. Tren işte yine düdük öttürüyor. Duyuyor musun, diyor Timm, yine ağlamaya başladı. Ben anlamıyorum doğrusu, neden ağlasın tren. Timm, ağlıyor, diyor. Tıpkı çocuklar gibi, diyor. Timm diyor ki, ben o yaşlı adamı arabadan aşağı yuvarlamayacakmışım. Bunu yapmayacaktın, diyor Timm. Ben yapmadım ki. Ağlıyor, duyuyor musun, nasıl ağlıyor, liyor Tinım, bunu yapmayacaktın diyor. Ben yaşlı adamı arabadan aşağı yuvarlamadım ki. Hem ağlamıyor tren. Düdük öttürüyor. Trenler düdük öttürür. Ağlıyor, diyor Timm. Adam kendiliğinden düştü arabadan. Bayağı kendiliğinden düştü. Uyuklamıştı, Timm, uyuklamıştı diyorum sana. Derken kendiliğinden düştü arabadan. Bunu yapmayacaktın. Ağlıyor tren. Bütün gece. Tinım diyor ki, yaşlı insanları arabadan aşağı yuvarlamak doğru değil, diyor. Ben yuvarlamadım ki. Adam uyuklamıştı, ondan. Bunu yapmayacaktın, diyor Timm. Timm diyor ki, Rusya'da bir defasında ihtiyarın birinin kıçına bir tekme atmış. Hani ihtiyar işi pek ağırdan alıyormuş da. Her seferinde o kadar azmış ki yüklendiği cephane. Cephane taşıyorlarmış. Timm de ihtiyarın kıçına bir tekme savurmuş. İhtiyar da arkasına dönmüş. Bir usulcacık döndü ki, diyor Timm, ve işte öylesine mahzun mahzun bakmış Timm'e. O kadar. Ama tıpkı Timm'in babası gibi bir yüz takınmışmış. Tıpkı Timm'in babası gibi. Öyle diyor, Timm. Tren düdük öttürüyor. Bazen çığlık atıyormuş gibi geliyor insana. Hatta Timm'e kalırsa ağlıyormuş. Belki de hakkı var Timm'in. Ama ben ihtiyarı arabadan yuvarlamadım ki. Adam uyuklamıştı, ondan. Derken

işte kendiliğinden düşüverdi aşağı. Çünkü tekerlekler üzerinde bayağı sarsılıyordu araba. Başını kaldırınca yıldızların titreştiğini görüyor insan. Dünya dalgasından yalpalıyor araba. Tren düdük öttürüyor. Çığlık atıyor tren. Çığlık atıyor, yıldızlar da titreşiyorlar. Dünya dalgasından.

Ama ben hâlâ yoldayım. İki üç dört. Tramvaya. İkidir serilip kaldım yerde şimdiye değin. Yer dünya dalgasından sallanıyor. Açlıktan. Ama ben yoldayım. Ta ne vakitten. ta ne vakitten beri yoldayım. Uzun yol boyunca. Yol...

Küçük oğlan ellerini açıyor. Çivileri almaya geldim.

Demirci çivileri sayıyor. Üç kişi mi, diye soruyor.

Babam üç kişi için, dedi.

Çiviler ellere dökülüyor. Demircinin kalın parmakları var. Küçük oğlanınkiler incecik, koca çivilerin yükü altında bükülü bükülüveriyorlar.

Hani ben Tanrının Oğlu'yum diyen vardı, o da beraber mi?

Küçük oğlan başıyla evet diyor.

Hâlâ diyor mu ben Tanrının Oğlu'yum diye?

Küçük oğlan başıyla onaylıyor. Demirci çivileri yeniden alıyor eline. Sonra gerisin geri çocuğun ellerine bırakıyor. Çocuğun minik elleri bükülü bükülüveriyorlar. Sonra diyor ki demirci: Pekâlâ.

Küçük çocuk uzaklaşıyor. Çiviler de bir parlak ki. Küçük çocuk koşuyor. Koşarken ellerinde şıkırdıyor çiviler. Demirci çekici alıyor. Pekâlâ diyor, demirci. Sonra küçük oğlan arkasında sesler işitiyor: Dan dun dan dun. Yine demir dövüyor, diye düşünüyor küçük oğlan. Çivi yapıyor, dünya kadar pırıl pırıl çivi.

57 kişiyi toprağa verdiler Woronesch'de. Ben kaldım. Ama karnım aç. Ülkem bu dünya bu dünya ülkesi. Ve demirci boşuna yaptı çivileri, hey de aman, boşuna yaptı, piyade, boşuna güzel parlak çivileri. Çünkü 57 kişiyi toprağa verdiler

Woronesch'de. Dan dun yapıyor demirci. Woronesch'de. Dan dun. 57 kez dan dun. Dan dun yapıyor demirci. Dan dun yapıyor piyade. Dan dun yapıyor toplar. Ve piyano boyuna çalıyor. Dan dun dan dun dan dun ---

57 kişi her gece Almanya'ya geliyor. 9 oto tesviyecisi, 2 bahçıvan, 5 memur, 6 tezgahtar, 1 berber, 17 çiftçi, 2 öğretmen, 1 rahip, 6 işçi, 1 müzisyen, 7 öğrenci. 57 kişi her gece yatağıma geliyor, 57 kişi soruyor her gece:

Bölüğün nerede senin? Ben, Woronesch'de, diye yanıtlıyorum. Sonra, toprağa verildi orada, diyorum. Woronesch'de toprağa verildi: 57 kişi teker teker soruyor bunun üzerine: Neden? 57 kez susup kalıyorum.

57 kişi geceleri babalarına gidiyor. 57 kişi ve Teğmen Fischer. Teğmen Fischer benim. 57 kişi geceleyin soruyor babalarına: Baba, neden? Ve babalar 57 kez susup kalıyor. Ve üşüyorlar üzerlerinde gecelikle. Ama onların arkasına takılıyorlar.

57 kişi geceleyin kaymakama çıkıyor. 57 kişi ve babalar ve ben. 57 kişi geceleyin soruyor kaymakama: Kaymakam Bey, neden? Ve Kaymakam Bey 57 kez susup kalıyor. Ve üşüyor üzerinde gecelikle. Ama onların arkasına takılıyor.

57 kişi geceleyin rahibe gidiyor. 57 kişi ve babalar ve kaymakam ve ben. 57 kişi geceleyin soruyor rahibe: Rahip Bey, neden? Ve Rahip Bey 57 kez susup kalıyor. Ve üşüyor üzerinde gecelikle. Ama onların arkasına takılıyor.

57 kişi geceleyin öğretmene çıkıyor. 57 kişi ve baba ve kaymakam ve rahip ve ben. 57 kişi geceleyin soruyor öğretmene: Öğretmen Bey, neden? Ve Öğretmen Bey 57 kez susup kalıyor. Ve üşüyor üzerinde gecelikle. Ama onların arkasına takılıyor.

57 kişi geceleyin generale çıkıyor. 57 kişi ve babalar ve kaymakam ve rahip ve öğretmen ve ben. 57 kişi geceleyin soruyor generale: Generalim, neden? Ve General-General dönüp yüzlerine bile bakmıyor. O zaman babalar generali öldürüyor. Rahip mi? Rahip susup kalıyor.

57 kişi geceleyin bakana çıkıyorlar. 57 kişi ve babalar ve kaymakam ve rahip ve öğretmen ve ben. 57 kişi geceleyin soruyor Bakana: Bakan Bey, neden? Birden öyle korkuyor ki Bakan. Ne güzel de şampanya şişesinin arkasına gizlenmişti, şampanya şişesinin arkasına. Ve derken kadehini havaya kaldırıp güney ve kuzey, doğu ve batı şerefine içiyor. Ve sonra diyor ki: Almanya, arkadaşlar, Almanya! İşte nedeni! Bunun üzerine 57 kişi birbirlerine bakıyorlar. Ve sonra güneye ve kuzeye, batıya ve doğuya bakıyorlar. Ve sonra soruyorlar usulcacık: Almanya mı? Bu muymuş nedeni? Sonra 57 kişi tersyüzü geri dönüyor. Ve bir daha bakmıyorlar birbirlerine. 57 kişi Woronesch'e dönüp mezarlarına giriyor. Yaşlı, perişan yüzlü hepsi. Kadınlar gibi. Anneler gibi. Ve söylenip duruyorlar sürekli: Bunun için mi? Bunun için mi? Bunun için mi? 57 kişiyi Woronesch'de toprağa verdiler. Ben kaldım. Ben Teğmen Fischer. Yaşım 25. Daha tramvaya varacağım. Ben de tramvaya bineceğim. Ta ne vakitten, ne vakitten beri yoldayım. Ama açım. Ama olsun. 57 kişi soruyor? Neden? Ve ben kurtuldum. Ve ta ne vakittir uzun uzun yoldayım.

Yolda. Bir adam. Bay Fischer. Bay Fischer benim. Teğmen ötede duruyor ve komut veriyor: Sol iki üç dört sol iki üç dört aman da hey aman iki üç dört sol iki üç dört piyade piyade dan dun dan dun üç dört dan dun üç dört dan dun dan dun uzun yolu arşınlıyorum dan dun boyuna uzun boyuna sürüp giden neden neden neden dan dun dan dun Woronesch'de bunun için Woronesch'de bunun için dan dun uzun uzun uzun yolu arşınlıyorum. Bir adam. Yaş 25. Ben. Yol. Uzun uzun. Ben. Ev ev ev duvar duvar sütçü dükkanı evin önünde bahçe inek kokusu evin kapısı.

Diş Doktoru.

Cumartesi için önceden randevu alınmalıdır.

Duvar duvar duvar

Duvar duvar duvar

Hilde Bauer salağın biridir

Teğmen Fischer aptaldır. 57 kişi soruyor: Neden? Duvar duvar kapı pencere cam cam cam fener yaşlı kadın kızarmış kızarmış gözler kızarmış patates kokusu ev ev piyano dersi dan dun bütün yolu arşınlıyorum çiviler bir parlak ki toplar bir uzun ki dan dun uzun yolu arşınlıyorum çocuk çocuk köpek top otomobil parke taşı parke taşından dan dun taş taş gri gri mor benzin lekesi gri gri uzun uzun yol uzun taş taş gri mavi soluk soluk öylesine gri duvar duvar yeşil emaye.

Gözlerdeki özür hemen giderilir.
Optik ustası Terboden
Yukarıda ikinci katta

Duvar duvar duvar taş köpek köpek bacağını kaldırıyor ağaç ruh köpek düşü otomobil klakson hâlâ köpek çişini ediyor kaldırım kırmızı köpek ölü köpek ölü duvar duvar duvar uzun yol boyu pencere duvar pencere pencere pencere fenerler insanlar ışık adamlar hâlâ hep adamlar çiviler gibi pırıl pırıl yüzler işte öylesine pırıl pırıl bir de güzel pırıl pırıl ki – – – –

Yüz yıl önce skat oynarlardı. Daha yüz yıl önce skat oynarlardı. Ve şimdi şimdi de oynuyorlar hâlâ. Ve yüz yıl sonra, o zaman da hâlâ skat oynuyor olacaklar. Üç adam. Pırıl pırıl efendi yüzlerle.

Pas.

Geç, Karl.

Benden de pas.

Pekâlâ – – elinizi sakladınız, beyler.

Sen de pas diyebilirdin, güzel bir ramsch oynamış olurduk.

Haydi! Haydi! Söyle koz ne?

Sinekten şaşma. Kim başlıyor oyuna?

Kim soruyorsa o.

Verin bir koz bakalım. Bir koz daha.

Ne o, Karl, sinek yok mu başka?

Bu defa yok.

O zaman bir dolaşalım şöyle bakalım. Herkeste bir kupa vardır sanırım.

Koz! Eh, Karl, sökül bakalım elindekileri. Yirmi sekiz.

Bir koz daha.

Daha yüz yıl önce oynarlardı. Skat oynarlardı. Ve yüz yıl sonra, o zaman da oynayacaklar. Hâlâ skat oynayacaklar pırıl pırıl efendi yüzlerle. Ve yumruklarını masanın üzerine indirdiler mi, güm güm ötecek masa: Toplar gibi. 57 adet top gibi.

Ama bir pencere ötede bir anne oturmaktadır. Önünde üç resim. Üç üniformalı adam. Solda kocası durur. Sağda oğlu. Ve ortada general. Kocasının ve oğlunun generali. Ve akşamleyin anne yatarken resimleri öyle bir yere koyar ki, yattığı yerden görebilsin. Oğlunu. Ve kocasını. Ve ortada generali. Ve sonra da generalin yazdığı mektupları okur. 1917. Almanya için. – diye yazar birinde. 1940. Almanya için. – diye yazar bir ötekisinde. Ötesini okumaz anne. Gözleri kızarmıştır. Bir kızarmıştır ki gözleri.

Ama ben kurtuldum. Aman da hey. Almanya için. Hâlâ yoldayım. Tramvaya varacağım. İkidir serilip kaldım yerde şimdiye değin. Açlıktan. Aman da hey. Ama yürümeliyim. Teğmen komut veriyor. Yoldayım. Ta ne vakittir ne vakittir yoldayım.

Orada karanlık köşede bir adam duruyor. Karanlık köşelerde hep adamlar durur. Hep karanlık adamlar köşelerde durur. Biri duruyor orada ve elinde bir kutu ve bir şapka tutuyor. Pyramidon! diye uluyor adam. Pyramidon! 20 tablet yeter. Adam sırıtıyor, çünkü tıkırında işi. Bir tıkırında ki. 57 kadın, kızarmış gözlü kadınlar pyramidon satın alıyor. 57'nin önüne bir sıfır koy. 570. Bir sıfır daha ve bir sıfır daha. 57000.

Ve bir sıfır, bir sıfır, bir sıfır. 57000000. İşi tıkırında. Adam uluyor: Pyramidon. Adam sırıtıyor, işler yolunda: 57 kadın, kızarmış gözlü kadınlar pyramidon alıyor. Kutu boşalıyor. Ve parayla doluyor şapkanın içi. Ve adam sırıtıyor. Neden sırıtmasın. Gözleri yok ki. Ne mutlu: Gözleri yok. Kadınları görmüyor. 57 kadını görmüyor. Gözleri kızarmış 57 kadını.

Bir ben kurtuldum. Ama işte yoldayım. Ve yol uzun. Bir müthiş uzun ki. Ama ben tramvaya varacağım. Ve yoldayım. Ta ne vakittir ne vakittir yoldayım.

Odanın birinde bir adam oturuyor. Mürekkeple beyaz kâğıt üzerine bir şeyler yazıyor adam. Ve odanın içerisinde konuşuyor:

Sallanır açık yeşil bir ot rüzgârda
Altında esmer toprak
Ve mavi bir çiçek
Sabah neminden ıslak.

Ve yazıyor beyaz kâğıt üzerine. Odanın içerisine okuyor. Mürekkepli kalemle çiziyor yeniden yazdıklarını. Odanın içerisine konuşuyor.

Sallanır açık yeşil bir ot rüzgârda
Altında esmer toprak
Ve mavi bir çiçek
Yatıştırır tüm kinleri.

Adam yazıyor. Boş odanın içerisine okuyor yazdıklarını. Sonra yeniden çiziyor. Sonra konuşuyor odanın içerisine:

Sallanır açık yeşil bir ot rüzgârda
Altında esmer toprak
Ve mavi bir çiçek–
Ve mavi bir çiçek–
Ve mavi bir–

Adam ayağa kalkıyor. Masanın çevresinde dolanıyor. Habire masanın çevresinde. Birden olduğu yerde duruyor:

Ve durur mavi–
Ve durur mavi–
Altında esmer toprak–

Adam habire masanın çevresinde dolanıyor.

57 kişiyi toprağa verdiler Woronesch'de. Ama toprak griydi. Ve taş gibi. Ve açık yeşil otlar sallanıyordu rüzgârda. Kar vardı. Ve kar cam gibiydi. Ve mavi çiçeksiz. Milyonlarca defa kar. Ama mavi çiçek hiç yoktu. Ama odadaki adam bilemez ki bunu. Dünyada bilemez. Gözleri hep mavi çiçek görür onun. Nereye baksa mavi çiçek. Oysa, 57 kişiyi toprağa verdiler Woronesch'de. Camdan kar altında. Gri grimsi kar içinde. Yeşilsiz. Ve mavisiz. Kum buzsu ve griydi. Ve kar cam gibi. Ve kar kinleri yatıştırmaz ki. Çünkü 57 kişiyi toprağa verdiler Woronesch'de. 57 kişiyi toprağa verdiler. Woronesch'de toprağa.

Bu daha bir şey mi, bu daha bir şey mi, diyor koltuk değnekli Kıdemli Onbaşı. Ve koltuk değneğini ayağının ucuna yatırıp nişan alıyor. Bir gözünü iyice kısıyor ve koltuk değneğiyle ayak ucu üzerinden nişan alıyor. Daha bu bir şey mi, diyor. Bir gecede tam 86 Ivan hakladık. 86 Ivan. Bir tek makineliyle, azizim, yalnız bir tek makineliyle bir gecede. Ertesi sabah saydıktı hepsini. Üstüste yığılıp kalmışlardı. 86 Ivan. Kiminin ağzı açıktı hâlâ. Çoklarının gözleri de açıktı. Öyle, çoklarının gözleri hâlâ açıktı. Bir gecede, azizim. Kıdemli Onbaşı koltuk değneğiyle karşı bankta oturan yaşlı kadına nişan alıyor. Bir tek yaşlı kadına nişan alıyor ve 86 yaşlı kadını birden vuruyor. Ama onların evleri Rusya'da. Bunu bildiği yok hiç. Ama iyi ki bilmiyor. Yoksa şimdi ne yapardı? Şu akşam vaktinde?

Bunuyalnız ben biliyorum. Ben Teğmen Fischer. 57 kişiyi toprağa verdiler Woronesch'de. Ama ben büsbütün ölmemiştim. Hâlâ yoldayım. İkidir serilip kaldım yerde şimdiye değin. Açlıktan. Çünkü Allah Baba'nın kaşığı yok da. Ama mutlaka tramvaya varacağım. Ne olurdu sanki yol böyle annelerle dolu olmasaydı. 57 kişiyi toprağa verdiler Woronesch'de. Ve Kıdemli Onbaşı ertesi sabah 86 Ivan saydı. Ve şimdi 86 anneyi koltuk değneğiyle vurup öldürüyor. Ama kendisi farkında değil. bu iyi işte. Sonra ne yapar, nereye giderdi. Allah Baba'nın kaşığı yok da. İyi ki mavi çiçekler açtırıyor ozanlar. İyi ki hep piyano çalıyor biri. İyi ki skat oynuyorlar. Hep skat oynuyorlar. Sonra ne yapar, nereye giderlerdi. Yatağının baş ucunda üç resimle yaşlı anne, koltuk değnekleri ve 86 ölü Ivan ile Kıdemli Onbaşı, çorba isteyen küçük kızla annesi ve yaşlı adamı tekmelemiş olan Timm? Sonra ne yapar, nereye giderlerdi?

Ama uzun uzun yol boyunca yürümeliyim. Uzun yol boyunca. Duvar duvar kapı fener duvar duvar pencere duvar duvar ve alacalı kâğıt alacalı matbaa harfiyle kâğıt.

Sigortalı değil misiniz?

Giriş belgesini doldurup URANIA Hayat Sigortası'na hayatınızı sigorta ettirerek hem kendinizi hem
ailenizi Noel'de sevindirmiş olursunuz.

57 kişi hayatlarını doğru dürüst sigorta ettirmemişti. Ve 86 ölü Ivan da ettirmemişti. Ve hiçbiri de ailelerini Noel'de sevindirmedi. Kızarmış gözler hediye ettiler ailelerine. Neden onlar da neden onlar da Urania–Hayat Sigortası'na sigortalatmadılar kendilerini. Ve şimdi kızarmış gözden geçilmiyor ortalık. Nereye baksan kızarmış, ağlamaktan kızarmış, hıçkırmaktan kızarmış gözler. Anne gözleri, kadın gözleri. Nereye baksan kızarmış, ağlamaktan kızarmış gözler. Ne diye 57 kişi

sigorta ettirmedi kendilerini? Hayır hayır, ailelerine Noel hediyesinde bulunmadılar. Kızarmış gözler hediye ettiler sadece. Kızarmış gözler. Oysa binlerce renkli tabela üzerinde: Urania-Hayat Sigortası Urania-Hayat Sigortası.

Evelyn güneşte durmuş şarkı söylüyor. Güneş Evelyn'in yanı başında. Giysisinin altında bacakları ve her bir şeyi görülüyor. Ve Evelyn şarkı söylüyor. Biraz genizden söylüyor ve biraz kısık. Geceleyin hayli uzun süre yağmurda dikildi de. Ve Evelyn şarkı söylüyor. Gözlerimi yumdum mu ateş düşüyor içime. Ve gözlerimi açtım mı, Evelyn'in boydan boya bacaklarını ve her bir şeyini görüyorum. Ve Evelyn şarkı söylüyor, gözlerim bulanıklaşıyor. Dünyanın tatlı batışını söylüyor Evelyn. Geceyi söylüyor ve içkiyi, yaralı dünya iniltileriyle dolu, insanın gırtlağını fena halde yakan içkiyi. Bitişi söylüyor Evelyn, dünya bitişini, çıplak ince bacakları arasında ve tatlı: Kutsal tanrısal ve sıcak dünya batışı. Ah, ıslak otlar gibi söylüyor Evelyn, koku ve şehvetle öylesine ağır, öylesine yeşil. Öylesine koyu yeşil, akşamları Evelyn'in oturduğu ve etekliğinin altında ay solukluğunca dizlerinin görünüp içime ateş düştüğü bankların yanı başındaki boş bira şişelerince yeşil.

Söyle, Evelyn, şarkılarınla götür beni ölüme. Dünyanın tatlı batışını söyle, insanın gırtlağını yakan içkiyi söyle, otça yeşil sarhoşluğu söyle. Ve Evelyn otça soğuk elini aysı soluk dizleri arasına kıstırıyor, bir ateş düşüyor içime.

Ve Evelyn şarkı söylüyor. Gel sevgili mayıs ve yeşillendir, diye şarkı söylüyor ve otça soğuk elimi dizleriyle tutuyor. Gel sevgili mayıs ve yeşillendir yeniden mezarları. İşte bu şarkıyı söylüyor Evelyn. Gel sevgili mayıs ve yeşillendir savaş alanlarını bira şişesi yeşilliğince ve şarkım gibi yeşillendir yıkıntıları, o devcileyin yıkıntı deryasını, ve içki tatlılığında batış şarkımca yeşillendir. Ve bankın üzerinde oturmuş Evelyn, hummalı bir sesle hasta bir şarkıyı mırıldanıyor, bir üşüme alıyor beni. Gel sevgili mayıs ve parıldat yeniden gözleri, diye

şarkı söylüyor Evelyn ve dizleriyle elimi tutuyor. Söyle Evelyn söyle, şarkılarınla bira şişesince yeşil otlar altına yatır beni, kum ve balçık ve toprak olduğum otların altına. Söyle Evelyn, söyle ve şarkılarınlayıkıntı denizlerinin ve savaş alanlarının ve toplu mezarların üzerinden senin o tatlı sıcak genç kızsı ve mahrem aysı sarhoşluğuna götür beni. Söyle, Evelyn, söyle, binlerce bölük geceler içinden yürüyüşe koyuldu mu, söyle, binlerce toplar tarlaları sürdüler ve kanla gübrelediler mi. Söyle, Evelyn, duvarlarsaatlerini ve resimlerini yitirdiler mi, şarkılarınla o içki yeşili sarhoşluklar içerisine ve senin o tatlı dünya batışı içerisine koy beni. Söyle, Evelyn, söyle, şarkılarınla o genç kız yaşamının içerisine al beni, o mahrem gecelerdeki genç kız duygularının koynuna al, ve öylesine tatlıdır ki bu duygular, ısınır içim yeniden, yaşamaktan ısınır sıcacık olur. Gel sevgili mayıs ve yeşillendir yeniden otları, söyle bira şişesi yeşilliğince, söyle Evelyn yeşilliğince. Söyle, Evleyn, söyle!

Ama o kız şarkı söylemiyor. Kız mı, o sayıyor, çünkü yuvarlak bir karnı var kızın. Karnı biraz fazla şiş. Ve şimdi bütün gece dikiliyor peronda, o 57 kişiden biri sigortalı değildi de. Ve şimdi bütün gece vagonları sayıyor. Bir lokomotifin on sekiz tekerleği var. Bir yolcu vagonunun 8. Bir yük vagonunun 4. Şiş karınlı kız, vagonları ve tekerlekleri sayıyor – tekerlekler tekerlekler, tekerlekler – – – – 78, diyor birinde, eh hiç de fena değil bu kadarı, 62 diyor sonra, herhalde yeter görünmüyor bu kadarı. 110, diyor, bu kadarı yeter. Sonra bırakıveriyor kendini ve trenin önüne düşüyor. Trenin bir lokomotifi, 6 yolcu vagonu ve beş yük vagonu var. Hepsinde 86 tekerlek var. Yeter. Tren 86 tekerleğiyle geçip gidiyor, şiş karınlı kız yok oluyor ortadan. Bayağı yok oluyor. Biraz, birazcık olsun bir şey kalmıyor geride. Mavi çiçeği yoktu kızın ve kimse onun için piyano çalmıyordu ve kimse onunla skat oynamıyordu. Ve Allah Baba'nın onun için bir kaşığı yoktu. Ama Demir-

yolu İdaresi'nin sürüyle güzel tekerleği vardı. Kız neylesin, nereye gitsindi? Çünkü Allah Baba'nın bir kaşığı bile yoktu onun için. Ve şimdi kızdan bir şey kalmadı geriye. hiçbir şey.

Bir ben. Ben hâlâ yoldayım. Hâlâ hâlâ yolda. Ta ne vakittir ta ne vakittir ta ne vakittir yolda ta yolda. Yol uzun. Yolu ve açlığı tüketemeyeceğim galiba. Her ikisi de bir uzun ki.

Zaman zaman bağırıyorlar. Solda top sahasında. Sağda büyük bir binada. Zaman zaman bağırıyorlar. Ve yol tam aradan geçiyor. Yolda ben gidiyorum. Ben Teğmen Fischer. Yaşım 25. Açım. Ta Woronesch'den geliyorum. Ta ne vakittir yoldayım. Solda top sahası var. Ve sağda büyük bir bina. Binada oturanlar var. 1000. 2000. 3000. Ve oturanlardan hiçbiri bir şey konuşmuyor. Ve bir orkestra çalıyor önde. Ve birkaç opera sanatçısı bir şeyler okuyor. Ve 3000 kişi hiç ağzını açmıyor. Elleri yüzleri tertemiz. Saçları güzelce taranmış ve temiz pak gömlekler giymişler. Ve kocaman binada oturmuşlar, bir heyecan fırtınasına kaptırmışlar kendilerini. Ya da esrikliğe. Ya da işte öylesine vakit geçiriyorlar. Bilinmez ki. Oturuyorlar ve elleri yüzleri tertemiz ve heyecan fırtınasına kaptırmışlar kendilerini. Ama bilmiyorlar ki, ben açım. Bunu bilmiyorlar. Benim burada duvar dibinde dikildiğimi sonra –Woronesch'den gelen benim, ve uzun açlıklarla uzun yollardayım, ta ne vakittir yollardayım– açlıktan, açlıktan daha fazla yürüyemediğim için burada duvar dibinde dikildiğimi bilmiyorlar. Ama nereden bilsinler ki. Duvar, kalın saçma bir duvar var arada. Ve duvarın dibinde dizlerim titreyerek dikiliyorum – ve temiz pak giysiler içinde oturuyorlar arkada ve pazarları gelip kendilerini heyecan fırtınasına kaptırıyorlar. On mark ödeyip ruhlarında kasırgalar estiriyor, midelerinin altını üstüne getiriyor ve sinirlerini uyuşturuyorlar. On mark öyle çok para ki. Benim karnım için çok para. Ama on marka satın aldıkları biletler üzerinde PASSION yazıyor. MATTHAEUS-PASSION. Ama büyük koro arada BARRABAS di-

ye haykırınca, kana susamış ve kanlı BARRABAS diye haykırınca, sıralardan yuvarlanmıyorlar aşağı, temiz pak gömlekler giymiş binlerce kişi yuvarlanmıyor. Hayır, sonra ağlamıyorlar ve yakarmıyorlar da ve büyük koro BARRABAS diye haykırınca, doğrusu yüzlerinde asla çok bir şey sezilmiyor ve ruhlarında asla sezilmiyor. Biletler üzerinde MATTHAEUS-PASSION yazıyor on marka karşılık. Passion'da en önde oturulabilir ve Passion pek gürültülü yaşanabilir ya da biraz arkalarda boğuk, kısık. Ama hepsi de birdir. Büyük koro BARRABAS diye haykırınca, pek bir şey sezilmiyor yüzlerde. Hepsi de doğrusu Passion'da kendilerini iyi tutuyorlar. Felaket ve acıdan hiçbiri bozulmuyor saç tuvaletlerinin. Hayır bozulmuyor, çünkü felaket ve acılar sadece önde söyleniyor, kemanlarla çalınıyor ve müzikle sunuluyor. Ve BARRABAS-bağırıcıları da nihayet öylesine bağırıyorlar, nihayet bağırsınlar diye para alıyorlar. Ve büyük koro bağırıyor BARRABAS. Teğmen Fischer ANNE! diye bağırıyor uçsuz bucaksız yolda. Teğmen Fischer benim. BARRABAS diye haykırıyor tertemiz yıkanmışların korosu. Ve Teğmen Fischer'in karnı AÇIM! diye uluyor. Teğmen Fischer benim. Gol! diye bağırıyor binlerce kişi top sahasında. BARRABAS! diye bağırıyorlar yolun solundan. GOL! diye bağrışıyorlar yolun sağından. Ben ise arada WORONESCH diye bağırıyorum. Ama binlerce kişi karşı bağırışlarda bulunuyor. BARRABAS! diye bağırıyorlar sağda. GOL! diye bağırıyorlar solda. PASSION'u çalıyorlar sağda. TOP oynuyorlar solda. Ben ara yerde dikiliyorum. Ben. Teğmen Fischer. 25'lik bir genç. 57 milyon yıl yaşamış bir ihtiyar. Woronesch - yılları. Anneler - yılları. 57 milyon yol - yıllarınca ihtiyar. Woronesch yılları. Ve sağda BARRABAS! diye bağırıyorlar. Ve solda GOL! diye bağırıyorlar. Ve ara yerde ben dikiliyorum annesiz yalnız. Sallantılı dalga - dünyada annesiz yalnız. Yaş 25. Woronesch'de toprağa verdikleri 57 kişiyi tanıyorum, bir şeycikten haberi olmayan ve öyle de olsun istemeyen 57 kişiyi gece gündüz tanıyorum. Ve sabahleyin gözleri ve ağızları açık, makinelinin önün-

de serilmiş yatan 86 Ivan'ı tanıyorum. Ve çorbasız küçük kızı ve koltuk değnekleriyle Kıdemli Onbaşı'yı tanıyorum. BARRABAS! diye bağırıyorlar sağda on marka karşılık, tertemiz yıkanmışların kulaklarına. Ama ben yatağının baş ucunda üç resim duran yaşlı kadını ve kendisini trenin önüne atan şiş karınlı kızı tanıyorum. GOL! diye bağırıyorlar solda, binlerce kez GOL! Ama yaşlı adamı tekmelediği için gözüne uyku girmeyen Timm'i tanıyorum ve kör adamdan pyramidon satın alan kızarmış gözlü kadınları tanıyorum. İki marka PYRAMIDON yazıyor küçük kutu üzerinde. PASSION yazıyor yolun sağında biletlerin üzerinde, 10 marka PASSION. KÜPA MAÇI yazıyor yolun solunda dört marklık mavi, çiçeksi mavi biletler üzerinde. BARRABAS! diye haykırıyorlar sağda. GOL! diye bağırıyorlar solda. Ve boyuna uluyor kör adam: PYRAMIDON! Ara yerde yapayalnız ben dikiliyorum, annesiz yalnız, dalga üzerinde, sallantılı dalga-dünya üzerinde yalnız. Ve açlığım uluyor! Ve Woronesch'deki 57 kişiyi tanıyorum. Ben Teğmen Fischer. Yaş 25. Ötekiler GOL! diye ve büyük koro BARRABAS! diye bağırıyor. Bir ben kurtuldum. Kurtulmaz olaydım keşke. Ama iyi ki, tertemiz yıkanmışlar Woronesch'deki o 57 kişiyi tanımıyor. Yoksa Passion'a ve kupa maçına nasıl dayanabilirlerdi? Bir ben hâlâ yoldayım. Woronesch'den beri. Aç karınla ta ne vakittir ta ne vakittir yolda. Çünkü ben kurtuldum da. Ötekiler toprağa verildi Woronesch'de. 57 kişi. Bir beni unuttular işte. Ne diye unuttular sanki beni? İşte şimdi duvardan başka neyim var? Duvar tutuyor beni. Duvar boyunca yürümeliyim. GOL! diye bağırıyorlar arkamdan. BARRABAS! diye bağırıyorlar arkamdan. Uzun uzun yol boyunca. Ve çoktan yürüyecek halim kalmadı. Ve duvardan başka bir şeyim yok, çünkü annem artık yok da. Yalnız 57 kişi var. 57 milyon kızarmış gözlü anne, bir müthiş peşimdeler ki. Yol boyunca. Ama Teğmen Fischer komut veriyor. Sol iki üç dört sol iki üç dört aman da hey de BARRABAS mavi çiçek bir ıslak ki kandan aman da hey aman toprağa verildi piyade top sahası altında top sahası altında.

Çoktan yürüyecek halim kalmadı, ama laternacı ihtiyarın müziği de bıçak gibi. Gülüp eğlenin, diye şarkı söylüyor ihtiyar, yol boyunca. Eğlenin, siz Woronesch'dekiler, aman da hey eğlenin işte mavi çiçek açtığı sürece eğlenin tadını çıkarın yaşamın laterna çaldığı sürece.

İhtiyar, bir tabut gibi şarkı söylüyor. Öylesine usulcacık. Gülün eğlenin! diyor, ta ki, diyor, işte öylesine usulcacık şarkı söylüyor, öylesine mezarımsı, solucanımsı, öylesine toprağımsı, öylesine Woronesch'imsi söylüyor, gülün eğlenin, diyor, o baş dönmesi lambacık ışık saçtığı, sarmaşıklar çiçek açtığı sürece!

Ben Teğmen Fischer, diye haykırıyorum. Ben kurtuldum. Ta ne vakittir uzun yolu tepip duruyorum. Ve 57 kişiyi toprağa verdiler Woronesch'de. Hepsini de tanıyorum.

Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı.

Yaşım 25, diye bağırıyorum.

Gülün eğlenin, diyor laternacı.

Açım, diye bağırıyorum ben.

Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı ve laternasında renk renk oyuncak kuklalar salıncaksı sallanıyorlar. Ne güzel renk renk kuklaları var laternacının. Bir alay güzelim kuklamsı adamlar. Bir boksörü var laternacının. Boksör iri ve salak yumruklarını havada sallıyor ve sesleniyor: Boksörüm ben! Ve ustalıkla hareket ettiriyor vücudunu. Sonra semiz yaşlı bir adamı var laternacının. Adamın para dolu şişko salak bir torbası var. Ben yöneticiyim, diye bağırıyor semiz adam ve ustalıkla hareket ettiriyor vücudunu. Bir de generali var laternacının. Generalin şişko salak bir üniforması var. Ben emir veririm, diye bağırıyor habire, ben emir veririm! Ve ustalıkla hareket ettiriyor vücudunu. Ve bir Dr. Faust'u var laternacının. Dr. Faust'un bir önlüğü ve kara bir gözlüğü var. Ve Dr. Faust bağırmıyor ve haykırmıyor. Ama bir müthiş hareket ettiriyor, bir müthiş hareket ettiriyor ki vücudunu.

Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı ve oyuncak kuklalar salıncaksı salıncaksı sallanıyorlar. Bir müthiş sallanıyorlar ki. Ne güzel kuklaların var, laternacı, diyorum ben. Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı. Ama ya o gözlüklü adam ne yapıyor öyle? Ak önlüklü gözlüklü adam, diye soruyorum. Ne bağırıyor, ne boks yapıyor, ne yönetiyor, ne de emir veriyor. Peki ne yapıyor ak önlüklü adam, işte öylesine korkunç hareket ettiriyor vücudunu, işte öylesine korkunç hareket ettiriyor! Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı, düşünüyor, diye şarkı söylüyor laternacı, düşünüyor ve araştırıyor ve buluyor. Peki bulduğu ne gözlüklü adamın, işte öylesine korkunç hareket ettiriyor vücudunu. Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı, gözlüklü adam bir toz buluyor, yeşil bir toz, umutsu yeşil bir toz. Peki yeşil tozla ne yapabilir ki, laternacı, çünkü bir korkunç hareket ediyor ki.

Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı, umutsu yeşil tozdan bir kaşıkçık püskürtülmeye görsün, umutla dolu püskürtülmeye görsün, 100 milyon insanı öldürmeye yeter. Ve gözlüklü adam buluyor, buluyor. Gülün eğlenin işte ta ki, diye şarkı söylüyor laternacı. Gözlüklü adam buluyor, diye bağırıyorum ben. Gülün eğlenin işte ta ki, diye şarkı söylüyor laternacı, gülün eğlenin işte, ta ki –

Ben Teğmen Fischer. Yaşım 25. Laternacının elinden çekip alıyorum ak önlüklü adamı. Gülün eğlenin işte ta ki. Adamın, ak önlüklü gözlüklü adamın kafasını koparıyorum. Ak önlüklü gözlüklü adamın, yeşiltozlu adamın büküp çıkarıyorum kollarını. Gülün eğlenin işte ta ki. Laternacının umut yeşili toz bulucusunu ortayerinden kırıyorum. Orta yerinden kırıp atıyorum. Orta yerinden kırıp atıyorum. Artık tozları falan birbirine karıştıramaz. Artık toz falan bulamaz. Ortadan ortadan kırıp atıyorum.

Neden benim güzel kuklamı kırıp attın, diyor laternacı, öylesine zeki, öylesine bilgeydi ki, tıpkı Faust gibi, öylesine zeki ve bilge ve öylesine buluş gücü olan biriydi. Neden be-

nim gözlüklü kuklamı parçaladın, neden, diye soruyor laternacı.

Yaşım 25, diye bağırıyorum. Hâlâ yoldayım, diye bağırıyorum. Açım, diye bağırıyorum. İşte onun için parçaladım önlüklü adamı. Biz tahtadan ve umuttan kulübeler içerisinde otururuz, diye bağırıyorum, ama otururuz. Ve kulübelerimizin önünde de pancarlar ve ravendiyeler yetişir. Kulübelerimizin önünde domatesler ve tütün yetişir. Korkuyoruz! diye bağırıyorum. Yaşamak istiyoruz! diye bağırıyorum. Tahtadan ve umuttan kulübelerde yaşamak! Çünkü domates ve tütün yetişir nasıl olsa. Yetişir nasıl olsa. Yaşım 25, bağırıyorum, işte onun için ak önlüklü gözlüklü adamı öldürdüm. Onun için tozcu adamı parçaladım. Onun için onun için onun için - - - Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı, gülün eğlenin işte ta ki ta ki ta ki gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı ve müthiş büyük kutusundan gözlüklü ve ak önlüklü ve elinde bir kaşıkçık, evet umutsu yeşil tozla dolu bir kaşıkçık tutan yeni bir kukla çıkarıyor. Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı, gülün eğlenin ta ki bende daha o kadar çok çok ak adamlar var ki öylesine müthiş müthiş çok ki. Ama o kadar korkunç korkunç korkunç hareket ediyorlar ki, diye bağırıyorum ben, ve yaşım 25 ve korkuyorum ve tahtadan ve umuttan bir kulübe içerisinde oturuyorum. Ve domates ve tütün, onlar yetişir nasıl olsa.

Gülün eğlenin ta ki, diye şarkı söylüyor laternacı.

Ama bir müthiş hareket ediyor ki, diye bağırıyorum ben.

Hayır, o hareket etmiyor, hareket ettiriliyor.

Peki, onu hareket ettiren kim, hareket ettiren kim?

Beni, diyor laternacı öylesine tüyler ürpertici, ben diyor.

Korkuyorum, diye bağırıyorum ben ve elimi yumruk yapıyor ve yumruğu laternacının suratına indiriyorum. Ama hayır indiremiyorum, yüzünü, onun korkunç yüzünü bulamıyorum çünkü. Yüzü boynunun bir yukarısında ki. Yetişemiyorum yumruğumla. Ve laternacı bir korkunç bir korkunç gülüyor ki. Ama bulamıyorum yüzünü, bulamıyorum yüzünü.

Çünkü bir uzak ki yüzü ve öylesine gülüyor öylesine korkunç gülüyor ki. Öylesine korkunç gülüyor ki.

Yolda bir adam koşuyor. Korkular içinde. Anneciği tarafından bir başına bırakılmış. Ve şimdi bir korkunç bağırıp duruyorlar ki arkasından. Neden? diye bağırıyorlar Woronesch'den 57 kişi. Neden? Almanya, diye bağırıyor Sayın Bakan. Barrabas, diye bağırıyor koro. Pyramidon, diye bağırıyor kör adam. Ve ötekiler gol! diye bağırıyor. 57 kez gol! Ve önlüklü adam, ak önlüklü gözlüklü adam bir korkunç hareket ediyor ki. Ve buluyor ve buluyor ve buluyor. Ve küçük kızın yok kaşığı. Ama gözlüklü adamın var, yüz milyona bile yeter. Gülün eğlenin, diye şarkı söylüyor laternacı.

Yolda bir adam koşuyor. Uzun uzun yol boyunca. Korkular içinde. Korkularıyla dünya içinde koşup duruyor. Sallantılı dalga-dünya içinde. O adam benim. Yaşım 25. Ve yoldayım. Ta ne vakittir ve hâlâ yoldayım. Tramvaya varacağım. Tramvaya binmeliyim. Çünkü hepsi peşimde. Bir fena peşimdeler ki. Bir fena peşimdeler ki. Bir adam, korkularıyla yolda koşup duruyor. Adam benim. Bir adam kendisini kovalayan bağırmalardan kaçıyor. Adam benim. Bir adam domateslere ve tütüne inanıyor. Adam benim. Bir adam tramvaya atlıyor. Sarı iyi tramvaya. Adam benim. Ve tramvayda gidiyorum, iyi sarı tramvayda. Nereye gidiyoruz, diye soruyorum ötekilere. Top sahasına mı? Matthaeus-Passion'una mı? Tahtadan ve umuttan domatesli ve tütünlü kulübelere mi? Nereye gidiyoruz, diye soruyorum ötekilere. Kimse bir şey söylemiyor. Ama bir kadın oturuyor ötede, kucağında üç resim tutuyor. Ve üç adamı oturmuş skat oynuyorlar. Ve koltuk değnekli adam ve çorbasız küçük kız ve şiş karınlı kız da oturuyor ileride. Ve biri piyano çalıyor. Ve 57 kişi tramvayın yanı sıra rap rap yürüyor. Aman da hey de aman da hey de Woronesch'de ne yamandı piyade. Başta Teğmen Fischer yürüyor. Teğmen Fischer benim. Ve benim arkamdan annem geliyor. 57 milyon kez arkamdan geliyor. Peki nereye gidiyoruz, diye soruyorum biletçiye. Derken umutsu yeşil bir bilet uzatıyor bana.

Üzerinde Matthaeus –Pyramidon yazıyor. Hepimiz de bir ücret ödemek zorundayız, diyor ve elini açıp uzatıyor bana. Ben de ona 57 kişiyi veriyorum. İyi ama nereye gidiyoruz, diye soruyorum ötekilere. Hani bilmeliyiz: Nereye? O zaman diyor ki Tinım: Bunu biz de bilmiyoruz. Bilene de aşkolsun doğrusu. Ve hepsi birden başlarıyla söyleneni onaylıyor ve homurdanıyorlar: Bilene de aşkolsun. Ama biz gidiyoruz. Dan dun ötüyor tramvayın zili ve kimse bilmiyor nereye. Ama hep birlikte tramvayda gidiyorlar. Ve biletçi anlaşılmaz bir yüz takınıyor. Yüzünde on bin kırışıkla asırlık bir biletçi. İyi bir biletçi mi, yoksa kötü bir biletçi mi, kestirilemiyor. Ama herkes bir ücret ödüyor kendisine. Ve hep birlikte tramvayda gidiyorlar. Ve kimse bilmiyor: İyi bir biletçi mi, yoksa kötü bir biletçi mi? Ve kimse bilmiyor: Nereye? Dan dun ötüyor tramvayın zili. Ve kimse bilmiyor: Nereye? Ve gidiyorlar: Hep beraber. Ve kimse bilmiyor – – – ve kimse bilmiyor – – – – ve kimse bilmiyor – – – –